



petrol-iş
Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası

İki aylık dergi

HAZİRAN 2010

SAYI: 35

Kadın

*Biz eşit
bakmayı tercih
ediyoruz*



*Bölge Filmi'nin
Yaratıcılarıyla Söyleştik*

*Düzce'li Kadınlar
"Kadın Sağlığı ve
Hakları Paneli"nde
Buluştu*

**Petrol-İş'te Toplumsal
Cinsiyet Eğitimi'nin İkinci
Yılındayız**



**Avrupalı
Kadın
Aktivistler
İstanbul'da
Dünya Kadın Yürüyüşü
2010 İstanbul
Programı Açıklandı**



**Kontrolleri
Yapar "Makine
Start" Deriz**

**Bayar Plastik'ten
İki Kadın Üyemizle
Konuştuk**



**Ülke çapında tek bir
asgari ücret**



**Galatasaray Üniv. Ekonomi
Bölümü'nden Selin Pelek'le Söyleşi**

**Acaba İşimi
Kaybeder miyim?**



Kadınlar ve Güvencesiz Çalışma

**Garanti
altına alınan
kimin hak ve
özgürlüğü**



**Ev Kadınları
Komisyonu Çalışıyor**



**KISA...
KISA...**

4



SENDİKAL BİLİNÇ

**Acaba İşimi
Kaybeder miyim?**

*Yard. Doç. Dr.
Betül Urhan*

18



SAĞLIK

**Saman Nezlesi
Kötü Günler
Yaşatmasın**

38



**1 Mayıs'ta
yollar
Taksim'de
kesişt...**

6



**Ev Kadınları
Komisyonu
Çalışıyor**

20



**Petrol-İş
Sendikası'nda
8 Mart**

40



**Garanti altına
alınan kimin hak
ve özgürlüğü?**

7



TARİHTEN KADIN SESLERİ

**Tarihçilik
Mesleğinde Kadınlar**

*Doç. Dr.
Serpil Çakır*

24



**Buruk Bir
Mutluluk**

*Evlerine Dönen TEKE
İşçileriyle Konuştuk*

43



**Toplumsal
Cinsiyet
Eğitimi'nde ikinci
yıl**

8



**Biz Eşit Bakmayı
Tercih Ediyoruz**

*Feryal Saygılıgil ve
Güliz Sağlam'la
Serbest Bölge
filmini konuştuk*

26



**SEKİZ KADIN
SEKİZ DÜNYA**

*Sendikacı Kadınlar
Anlatıyor*

44



DÜNYADAN

**Kadının can parası
erkeğe ödenenin
yarısı**

10



**Kontrolleri Yapar
"Makine Start" Deriz**

*Düzce Bayer Plastik'ten
Üyelerimiz Arzu Ersoy ve
Çiğdem Önder'le
Söyleşi*

28



KÜLTÜR SANAT

ADELA'NIN ŞARKISI

Behice Çağlar

45



**Düzce'li Kadınlar
"Kadın Sağlığı ve
Hakları Paneli"nde
Buluştu**

12



**Avrupalı Kadın
Aktivistler
İstanbul'da**

*Dünya Kadın
Yürüyüşü 2010*

32



EVET, MUTFAKTA BİRİLERİ VAR

**Yaz Geliyorum
Diyor...**

Selgin Zırlı Kaplan

48



**Ülke Çapında Tek
Bir Asgari Ücret**

*Galatasaray Üniversitesi
Ekonomi Bölümünden
Selin Pelek'le
Söyleşi*

13



**Haklar Geri Alınabilir
Mücadeleye Devam
Etmek Lâzım**

*Gülçin Karabağ ile
Novamed Tezini
Konuştuk*

34



OKUMA ODASI

• *Kainatta Bir Nokta:
Nüzhet Gökdoğan*
• *İşyerinde Psikolojik
Taciz*
• *Yaz Kızım, Kız
Doğulmaz*

50



EV İŞLERİ HİÇ BİTMEZ

**Hİç Yapmamış Gibi
Her Gün Aynı İşleri
Yapmaktan Sıkılıyorum**

16



HAKLARIMIZ

**Çocuğunuz Bakıma
Muhtaçsa Erken Emekli
Olabilirsiniz**

Av. Serap Özdemir

36



CEMİLE TEYZE

**Özel Hayatın ve
Demokrasinin Önemi
Üzerine**

51

42 sektörde kadınların 5 günlük 'ay hali' izni kaldırıldı



Çalışma Bakanlığı 42 sektörde kadınların bir ayda 5 gün olan 'ay hali' iznini kaldırdı. Bu sektörlerde kadınların çalışması serbest hale geldi. Aynı yönetmelik ile 18 yaşından küçük işçilerin de 25 işkolunda çalışması yasağı kaldırıldı. Çocuklar alkollü içki üretiminde bile çalışacak.

Bakanlık "Ağır ve Tehlikeli İşler" kategorisine giren 42 işkolunu bu kategoriden çıkardı. Bu sektörlerde çalışan kadınlar şimdiye kadar ayda 5 gün 'ay hali izni' kullanıyordu. Böylece başta tekstil ve gıda olmak üzere 42 işkolunda kadınlar ayda 5 gün olan 'ay hali' izinlerini artık kullanamayacak.

Kadınların çalışmasının yasak olduğu dört işkolunda da kadınlar çalışabilecekler, ama buralarda da 'ay hali' izni kullanılamayacak.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesi: "Kadınlar, ay hali günlerinde ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmazlar. Bu günlerin sayısı 5 gün

olarak hesap edilir. Daha fazlası için hekim raporuna göre hareket edilir. Ay halinin başlangıcı işçinin ihbar tarihidir." şeklindeydi. Yapılan değişiklik ile başta tekstil ve gıda olmak üzere bir çok işkolunda bu hak kaldırıldı.

Yönetmelikte yapılan bu değişiklikle gıda ve tekstilin dışında çanak, çömlek ve çini, sigara, puro pipo üretimi, pilotlar, kaptanlar, tatil köyünde çalışan kadınlar da haklarını kaybettiler.

Bu işler ağır ve tehlikeli olmaktan çıkarılınca artık bu işlerde sadece kadınlar değil 18 yaşından küçüklerin de çalıştırılmasının yolu açılmış oldu. Daha önce çocukların çalıştırılmasının yasak olduğu, ancak şimdi serbest olan işkolu sayısı ise 25. Bu işler arasında alkollü-alkolsüz içki, sigara ve puro üretimi de var. ■

Avrupa Sendikalar Birliği ETUC'un "Birlikte Çalışmak: AB ve Türkiye'de Sendikalar" Eğitim Broşürü yayınlandı:

"Cinsiyet eşitliği için harekete geçin"

ETUC'un Birlikte Çalışmak: AB ve Türkiye'de Sendikalar Eğitim Broşürüne göre AB'de son 10 yıl içinde kadın istihdamı artış gösterdi. Fakat buna rağmen 2008 verileri erkek istihdam oranını yüzde 72.8 olarak gösterirken, kadınlar için bu oran yüzde 59.1 civarındaydı. Erkek kadın istihdam oranları arasındaki fark Kuzey'de (Danimarka, Finlandiya, İsveç ve Baltık Ülkelerinde) daha azken Güney'de daha fazla. Kadınların yarı zamanlı işlerde çalışma oranı ise daha yüksek.

Yarı zamanlı çalışan kadınların AB ortalaması yüzde 31.1 iken bu oran erkekler için yüzde 7.9 civarında seyretmekte. Türkiye'de ise bu rakam kadınlar için yüzde 20.8, erkekler içinse yüzde 5.6'dır.

ETUC'un kadın üyelerin sendikalara katılımının artırılması için toplumsal cinsiyet eşitliğinin tüm politikalara dahil edilmesi biçiminde bir kadın politikasının olduğunu vurgulayan broşürde, bu konuda üye sendikalara da çağrı yapılarak "Kadınların komite ve toplu pazarlık birimlerine katılımının teşvik edilmesi, müzakerecilerin cinsiyet eşitliği konusunda eğitilmesi, tüm konularda toplumsal cinsiyet bakış açısının benimsenmesi, iş değerlendirme sistemlerinin gözden geçirilmesi, cinsiyetler arası ücret farkının kapatılması için çalışılması" öneriliyor.

Türkiye'den çalışmaya katılan konfederasyonların bu önerileri dikkate almaları dileğiyle... ■

Süt izninde emsal karar

Konya 2. İdare Mahkemesi, birçok memuru yakından ilgilendiren bir karara imza attı. Mahkeme, doğum yapan memurların süt izinlerini görevli oldukları idarenin değil, annenin kendisinin belirleyeceğine hükmetti.

Konya'da bir ilköğretim okulunda öğretmenlik yapan davacı, doğum yapması nedeniyle süt izni kullanmak üzere okul yönetimine başvurdu. Okul müdürlüğü de memurların süt izinlerini sadece 1 buçuk saatlik öğle tatilinde kullanabilecekleri yönünde görüş bildirdi.

Davacı kadın da bunun üzerine süt izninde kendisinin saat seçme hakkı olduğunu ifade ederek, okul yönetiminin izin vermesi nedeniyle yaşadığı mağduriyetinin giderilmesi ve söz konusu işlemin iptali istemiyle Konya 2. İdare Mahkemesi'ne dava açtı.



Davayı görüşen yerel mahkeme kararında, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda, "1 yaşından küçük çocukları olan memurların günde toplam 1 buçuk saat süt izni hakkı olduğu, verilen süt izninin kullanımında da annenin seçim hakkı olduğunun" hükmüne bağlandığı anımsatıldı. ■

Anneler gününde bir kez daha anne hakları

Anneler günü geride kaldı... Pek çoğumuz tarafından tüketime yönelik bir gün olarak değerlendirilse de, Anneler Günü'nde yine de annelerimizi ziyaret edip hediye almaktan vazgeçmiyoruz... Anne olmak bazı hakları da beraberinde getiriyor. 24 Eylül 2001'de İspanya'nın Barcelona kentinde imzalanan, evrensel olarak anne ve yenidoğan çocuk haklarını ele alan *Anne Hakları Barcelona Bildirgesi*ni bir kez daha hatırlayalım.

1. Her kadın çocuk sahibi olma, doğum sıklığını saptama ve sahip olmak istediği çocuk sayısını belirleme hakkına sahiptir.

2. Her kadının üreme sağlığı, gebelik, doğum ve yenidoğan bakımı konusunda yeterli eğitim alma hakkı vardır.

3. Her kadın gereksiz risklerden uzak bir gebelik garantisi alma hakkına sahiptir. Tüm kadınların gebelikte yeterli sağlık hizmetleri ve koruyucu önlemlerden yararlanma hakkı vardır.

4. Her kadın gebelik ve doğumda uygulanabilecek teknolojik girişimler hakkında yeterli bilgi alma ve en güvenli işleme ulaşma hakkına sahiptir.

5. Her kadın gebelikte yeterli

beslenme hakkına sahiptir.

6. Çalışan kadınlar gebelik sırasında veya gebelik nedeniyle işten çıkarılmama hakkına sahiptir. Anne çalışma saatleri içinde emzirme hakkına sahiptir.

7. Her kadın gebeliğine gönüllü son verme nedeniyle ayırım, cezalandırma ve sosyal dışlanma ile karşılaşmama hakkına sahiptir.

8. Annelik hakları, sosyal yapı ile sınırlanamaz. Annelik hakları tek ebeveynli aile ile iki

ebeveynli ailede aynıdır.

9. Her anne karar verilmesi gerekli durumlarda ve üreme işlemleri sırasında baba ile sorumlulukları paylaşmak hakkına sahiptir. Her kadının eşi tarafından zorlanmama hakkı vardır.

10. Her kadın emzirmenin faydaları konusunda bilgilendirilme hakkına sahiptir. Her kadının laktasyon biçimine bağımsız karar verme hakkı vardır.

11. Her kadın kendisini ve fetüsü etkileyecek karar meka-

nizmasında yer alma hakkına sahiptir.

12. Kadınlar giyim, yiyecek, plasentanın akıbeti ve diğer uygulamalar ile ilgili karar verme hakkına sahiptir. Her kadın hastanede kaldığı sürece bebeği ile birlikte olma hakkına sahiptir.

13. İlaç bağımlılığı veya diğer medikal/sosyal problemler nedeniyle toplumdan dışlanabilecek gebeler, özel sağlık programlarından yararlanma hakkına sahiptirler. Göçmen kadınlar da ülke vatandaşı olan kadınlarla aynı haklara sahiptir.

14. Her kadının sağlık çalışanlarından hastanın gizlilik hakkına saygı duymasını beklemeye hakkı vardır. ■



Engel olmak elinizde

Engel
Olmak
Elimizde

Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen), Siirt'te çocuklara yönelik cinsel taciz ve tecavüz olayının bir rehber öğretmen tarafından ortaya çıkarılması üzerine eğitimciler için bir broşür hazırladı. "Engel Olmak Elimizde" başlıklı broşürde "Çocukların cinsel istismara uğradığı nasıl anlaşılır?" sorusuna cevap verilerek çocukları istismardan korumak için neler yapılması gerektiği anlatılıyor. Eğitimcilere dağıtılan broşürde uyarı ve tavsiyeler şunlar:

Çocukların cinsel istismara uğradığı nasıl fark edilir?

► Çocuklarda yaş dönemine uygun olmayan, yaşının gerisinde davranışlar ile saldırgan davranışlar görülebilir.

► Akran grubu ilişkilerinde güçlükler yaşanabilir.

► Cinsel dışı vurum davranışlarında artış görülebilir. Çocuk kendi yaşına uygun olmayan cinsel içerikli kelimeler kullanabilir veya davranışlar sergileyebilir.

► Çocuk, kendine ve başkasına cinsel amaçlı dokunuşlarda bulunabilir.

► Çocuk kendisine dokunulmasından, karşı cinsten kişilerle yalnız kalmaktan korkabilir.

► Okulöncesi çocuklarda huzursuzluk, huysuzluk, sık ağlama, uyku problemleri, iştah problemleri, korkular, altına kaçırma, bebeksileşme, anneye yapışma görülebilir.

► İlköğretim çağındaki çocuklarda yine

korkular, uyku bozuklukları, iştah sorunları, keyifsizlik bir ifadeyle içe kapanma, gece işemeleri, kaka kaçırmama, sessizleşme, arkadaş ilişkilerinden uzaklaşma, dalgınlık, okul başarısında düşme, o zamana kadar var olan kişilik özelliklerinden farklı bir kişilik özelliği gösterme, olayın tekrar tekrar aklına gelmesiyle birlikte oluşan dikkat dağınıklığı, odaklamada zorluklar görülebilir. ■

1 Mayıs'ta yollar Taksim'de kesişti

Federasyonlar, sendikalar, sol siyasi partiler ve gruplar, meslek örgütleri, kadınlar, hatta futbol takımları, bu yıl 1 Mayıs kutlamaları için Taksim Meydanı'ndaydı. 32 yıl önce aynı gün bu alanda yaşamını yitirenler hafızalardaydı. Ama alanda uzun uğraşlardan sonra bir araya gelmenin mutluluğu da vardı... Petrol-İş Sendikası hem Taksim'de, hem Batman'da "Sendikalı ol, güçlü ol" dedi.



**BİRLİK
OL! SENDİKALI
OL!** Çünkü sendika umumdur.

İşçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günü 1 Mayıs dünyanın her yerinde olduğu gibi bu kez ülkemizde de yasaksız kutlandı. 2010 1 Mayıs'ının Türkiyeli emekçiler açısından başka bir anlamı daha vardı; 1977 1 Mayıs katliamının üzerinden 32 sene geçtikten sonra ilk kez kitlesel olarak tekrar Taksim Meydanı'ndaydık. Türk-İş, DİSK, Hak-İş, KESK, Kamu-Sen ve Memur-Sen konfederasyonlarının bir araya geldiği 1 Mayıs mitingine bu konfederasyonlara üye yüzbinlerce işçi ve memur katıldı... Yürüyüş ve mitingde sol siyasi partiler, çeşitli sol gruplar, meslek kuruluşları, odalar, halkevleri, anarşistler ve feministler de yerlerini aldılar. Bu seneki miting ve yürüyüşün başka bir yanı ise her zaman meydanlarda görmeye alıştığımız Beşiktaş'ın Çarşı grubunun yanı sıra Fenerbahçelilerin ve 'işçi takımı' olarak bilinen Süper Lig takımı Karabükspor'un da meydana yer almasıydı.

Ülke çapında gerçekleştirilen 1 Mayıs kutlamalarında ise AKP iktidarının ve sermayenin işçilerin, emekçilerin, yoksul halk kitlelerinin haklarına saldırıları protesto edilirken 26 Mayıs genel eylemine de güçlü katılım çağrısı yapıldı.

Taksim'deki kutlamalar sabahın erken saatlerinde, 1977 1 Mayıs'ında katledilenlerin anısına Kazancı Yokuşu'na karanfiller bırakılmasıyla başladı. 1 Mayıs kutlamalarına katılmak için sabahın erken saatlerinde İstanbul'un dört bir yanından, Gebze'den, Kocaeli'nden, Zonguldak'tan, Trakya bölgesinden gelen onbinlerce işçi ve emekçi Unkapanı Köprüsü ile Şişli ve Dolmabahçe'de toplandı. Unkapanı'nda oluşturulan kortejlerden Türk-İş, Kamu-Sen, EMEP, CHP, ÖDP ile gençlik örgütleri yürürken, Şişli kolundan da DİSK ve KESK'e bağlı sendikalar, TMMOB, Türk Tabipler Birliği, BDP, demokratik kitle örgütleri, feministler,

anarşistler yazar, aydın ve sanatçılar yürüdü. Diğer toplanma yeri Dolmabahçe'den ise Taksim alanına doğru Hak-İş ve Memur-Sen'e bağlı sendikalara üye işçilerle TKP yürüdü. Her üç yürüyüş kolunda da katılımcılar yürüyüş boyunca davul zurna eşliğinde halaylar çektiler, marşlar söyleyip sloganlar atıldılar.

Sendikalı ol Birlik ol

Petrol-İş Sendikası Taksim ve diğer bölgelerde katıldığı 1 Mayıs alanlarına "Sendikalı Ol" kampanyasını taşıdı. "Yaşasın 1 Mayıs" pankartı ardında yürüyen Petrol-İş üyesi işçiler ülke çapındaki tüm 1 Mayıs kutlamalarında "Sendikalı Ol! Güçlü Ol!" pankartlarını taşıdılar. Taksim'de de ellerde "Güvende Ol! Sendikalı Ol!", "Umutlu Ol! Sendikalı Ol!", "Birlik Ol! Sendikalı Ol!", "Etkili Ol! Sendikalı Ol!" "Güçlü Ol! Sendikalı Ol!" yazılı dövizler vardı.

Petrol-İş, İstanbul'da 1 Mayıs Taksim mitingine İstanbul 1 Nolu, İstanbul 2 Nolu, Gebze, Kocaeli ve Trakya şubeleriyle katıldı. Adana, Adıyaman, Aliağa, Bandırma, Bursa, İzmir ve Mersin şubelerimiz kendi bölgelerinde 1 Mayıs kutlamalarına katılırken Ankara şubemiz ile Kırıkkale şubemiz de 1 Mayıs'ı Ankara'da kutladılar.

Petrol-İş Sendikası Genel Sekreteri Mustafa Çavdar, Genel Mali Sekreteri İbrahim Doğangül ve Genel Yönetim Sekreteri Mehmet Güray Petrol-İş kortejinin önünde Taksim'deki yürüyüş ve mitinge katıldılar.

Taksim'den sonra en kitlesel kutlama Batman'daydı. Petrol-İş Batman Şubesi'nin kitlesel katılımıyla dikkat çektiği Batman 1 Mayıs kutlamalarında Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın da konuşmacılar arasındaydı. Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri Nimetullah Sözen de Batman'da Petrol-İş üyeleriyle birlikte kutlamalara katıldı. ■



**GÜVENDE
OL! SENDİKALI
OL!** Çünkü sendika birliktir.

**GÜÇLÜ
OL! SENDİKALI
OL!** Çünkü sendika haklıdır.

Anayasa Paketi onaylandı, Referandum 12 Eylül'de:

Garanti altına alınan kimin hak ve özgürlüğü?

Anayasa ilk kez değiştirilmedi, bu defaki paket daha fazla maddeyi kapsıyor. İçinde kadınları da işçi sınıfını da ilgilendiren maddeler vardı... Uzun tartışmaların ardından parti kapatma ile ilgili 8. maddenin dışında tüm maddeleriyle anayasa meclisten geçti ve cumhurbaşkanının onayından geçerek, Resmi Gazete'de yayımlandı... Referandum ise 12 Eylül'e kaldı.



Tartışmalı değişiklik paketi jet hızıyla Cumhurbaşkanı'nın onayını aldıktan sonra iki ay içinde referandum bekleniyordu, ama Yüksek Seçim Kurulu (YSK) sürpriz yaptı, daha doğrusu gereğini yerine getirdi.

Hükümet, Anayasa değişikliklerinde halkoylaması süresini 60 güne indiren yasa değişikliğini Mart başında yapmıştı. Ancak YSK, bu değişikliği de seçim yasalarında yapılan değişiklikler kapsamında yorumladı ve bir yıldan önce yürürlüğe giremeyeceğine karar verdi.

Eski düzenlemeyi işleten YSK, 120 günlük süre sonunda oylamanın 12 Eylül Pazar günü olmasına karar verdi. YSK kararları kesin olduğu, yargıya da götürülemediği için 12 Eylül'de sandık başına gideceğiz hepimiz...

Bu arada Cumhuriyet Halk Partisi TBMM'den geçen Anayasa değişikliği paketinin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu. Anayasa Mahkemesi'nin paketin yürürlüğünü durdurması halinde Türkiye'de seçimin erkene alınması olasılığının da bulunduğunu söylüyor işin uzmanları.

"Anayasa, devletin temel işlevini yerine getirecek organları belirleyen ve görev dağılımı yapan, devlet-birey ve birey-birey arasındaki ilişkileri düzenleyen, temel hak ve özgürlükleri koruyan ve aynı zamanda sınırlama getiren normlar normu" diye tanımlanıyor kitaplarda. Ama biz de şunu biliyoruz; yasalar o toplum içinde var olan egemenlik ilişkilerinden bağımsız işlemiyorlar. Dolayısıyla toplumdaki temel eşitsizlikler de bu metinlere bire bir yansıyor... Egemen olanların egemenliklerini sürdürmesinde yasalar çok ama çok işe yarıyor...

Bireyler ve gruplar arasında ayrımcılık

Yukarıdaki tanımlı açmakta yarar var. *"Temel hak ve özgürlüklerini koruyan"* diyor tanımda örneğin... Sendikali olduğunuz için işten atılıyorsunuz, oysa "sendikali olmak" sizin temel haklarınız arasında yer alıyor...Yasalar var; "İşe iade davası" açılıyorsunuz... Kazanıyorsunuz, işveren sizi işe almak yerine veriyor üç kuruş tazminat veriyor, atıyor dışarı. Burada kimin "temel hak ve özgürlükleri" korunuyor? Herhalde işçinin değil. Devam edelim... Tanımda "birey-birey arasındaki ilişkileri düzenleyen" deniliyor. Örneğimizde

iki birey var; patron ve işçi... Devletin tanım gereği bunların ikisine de eşit mesafede olması gerekiyor. Öyle mi? Tabii ki değil. Demek ki devlet temel işlevlerini belirlerken, bireyler arasında ayrımcılık yapıyor... Ona yakın bireyler var, ona yakın olmayanlar var. Yasaların yasası, Anayasa ve de diğer yasalar devletin kendine yakın bulduğu vatandaş kesiminin çıkarlarını daha bir koruyup, kolluyor...

İşçiyse, kadınsanız, farklı bir etnik kimliktense, yani toplumda hüküm süren egemenlik ilişkilerini belirleyen bir sınıfa, etnisiteye, toplumsal cinsiyete dahil değilseniz, yasaların sizin lehinize işleyeceğine dair bir kanı beslemeniz biraz saflık olur...

İstisna bir durum var elbette. Örgütlüyseniz, haklarınızın bilincindeyseniz ve bunlar için mücadele edip, toplum içinde belli bir güce erişmişseniz, o zaman işte yasaların oluşturma sürecine katkılarınız olabilir, kendi taleplerinizi pazarlıklar sonucunda belli ölçülerde yansıtabilirsiniz... Batı demokrasileri denilen şey biraz bu... Yasalar, egemen sınıf, burjuvazinin çıkarlarını korur temel olarak, ama işçi sınıfının ve diğer egemen olmayan kesimlerin yüzyıllar boyu verdiği mücadele sonucunda elde etmiş olduğu güç, bir biçimde yasaları dizginler...

Bizde ne yazık ki güçler dengesi açısından böyle bir durum söz konusu değil. Anayasa'ları ya da yasaları burjuvazinin ya askeri kanadı belirliyor, ya da sivil kanadı... Bizlere sunulan seçenek ise "Kanser mi, kalp kriziyle mi?" İki durumda da öleceksiniz. Yok ikisi de değil, yaşamak istiyoruz dediğinizde... Yook buraya kaddı diyorlar...

TEKEL işçilerini copleyip karda kısta havuza atan, 4 C çözümü konusunda parmağını kıpırdatmayan, Kadıköy'de Demokratik Anayasa Mitingi'nde insanların yüzüne biber gazı sıkan, kadın hakları diye bağırarak kadın eylemcileri Ruanda'ya yollayan, küçük çocukları suçlu diye hapsedip, tacizci yandaşlarını hapisten çıkarmak için yasa değiştirmeye çalışan bir iktidardan, demokrasi ve temel haklar adına bir şeyler beklemek mümkün görünmüyor.

Bizce işçiler de kadınlar da ezilen diğer kesimler de "ne sivil, ne askeri vesayet" demeli. Çünkü askeri vesayetin karşısı sivil vesayet değildir... Vasi olmadan birbirimizle dayanışarak, kolektif bir yaşam biçimi inşa ederek de yaşayabiliriz. ■

Daha Çok Eğitim Verilmeli

Geçen sene ilki yapılan Aktif Üye Eğitimlerinde Toplumsal Cinsiyet Dersi'nin ikincisi bu yıl, Petrol-İş Sendikası Bahar 2010 Aktif Üye Eğitimleri'nde, 27 Nisan - 11 Mayıs 2010 tarihleri arasında Yalova'da gerçekleştirildi. Petrol-İş'e bağlı şubelerden ve işyerlerinden gelen erkek üyelere kadınların sendikalardaki ve toplumdaki yerini derinden etkileyen kadınlık ve erkeklik rolleri anlatıldı, eğitime katılan erkek üyelerin konu hakkındaki görüşleri değerlendirildi...

Selgin Zırlı Kaplan



Bahar 2010 Aktif Üye Eğitimleri İkinci Kademe Birinci Grup

Bahar 2010 Aktif Üye Eğitimleri'nin İkinci Kademesi'nde gerçekleştirilen Toplumsal Cinsiyet Eğitimi'ne, 27 Nisan 2010 tarihinde katılan ilk grupta 38, 4 Mayıs 2010 tarihindeki ikinci grupta 39 ve 11 Mayıs 2010'da katılan üçüncü grupta 44 olmak üzere toplam 121 erkek üyemiz yer aldı.

Geçtiğimiz yıldan farklı olarak bu yıl her üç grupta da hiç kadın üyemizin bulunmaması dikkati çeken noktalardan biriydi.

Hepimizin kafasında soru işareti olan ve çözüm bekleyen "neden kadın üye yok" sorusunu, erkek üyelerimiz bizden önce davranarak bize sordular. "Burada neden kadın arkadaşlarımız yok, onların

da burada olması gerekiyor mu?" sorusunu yöneten erkek üyelerimiz, Toplumsal Cinsiyet Eğitimi'nin verilmesinin bir amacının da bu soruya cevap bulmak, kadınların sendikalardaki etkinliğinin artırılması sorununa çözüm bulmak olduğu cevabını verdik.

Geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da eğitime katılan erkek üyelerin farklı kültürlerden ve kesimlerden geliyor olması, konuya bakışlarındaki farklılıklar, eğitimin seyrini önemli ölçüde etkiledi.

Dersin birinci bölümünde, görsel sunumla Toplumsal Cinsiyet kavramının tanımı yapıldı, kadınların istihdamdan yer almaları önündeki engellerden sö-

zedildi. Petrol-İş'e bağlı işyerlerinde de bunun büyük bir sıkıntı olarak yaşandığı, sebebinin, kadınların isteksiz oluşu veya çocuk bakımı diyerek geçiştirilmemesi gerektiği, sendika olarak bunların sebepleri üzerinde durmamız gerektiği vurgulandı. Kadınların, toplumun yaklaşık yarısını oluşturmalarına rağmen parlamentoda yüzde 9.1 oranında temsil edildiği ve bunun da Türkiye tarihindeki en yüksek oran olduğu hatırlatıldıktan sonra, "Kadınlar neden eğitim olanaklarından daha az yararlanıyorlar?", "Sağlık hizmetlerine kadınların ulaşması neden daha zor?", "Niçin kadınlar çalışma yaşamında az yer alıyorlar?" soruları ortaya atılarak kadınlar aleyhine işleyen eşitsizlik durumuna değinildi.

Bu eşitsizlik durumunu ortadan kaldırmak için tedbirlerin alınması gerektiği vurgulandıktan sonra, çalışma yaşamında kadın istihdamının artırılması, evde kadınla erkek arasındaki ilişkilerin daha insani bir düzeye getirilmesi, kadınların sendikalarda daha fazla temsil edilmesi için, eşitsizliklerin ortaya çık-

masına sebep olan yapıların deşifre edilip bunlar üzerinden politikalar üretmek amacıyla toplumsal cinsiyet derslerinin verildiği belirtildi.

Dünyada kadın istihdamı artarken, Türkiye'de kadın istihdamının daraldığı, işgücündeki kadın sayısının gerilediği belirtildikten sonra yıllara göre kadın istihdamı rakamlarının nasıl değiştiği üzerinde duruldu. Bunun nedeninin tarımdaki istihdam azalmasına bağlı olduğu ve kentlere göç eden kadınların iş bulmakta zorlandıklarına dikkat çekildikten sonra yüzde yetmişlerde olan tarımdaki kadın istihdamının şu anda yüzde 48'lere gerilediği belirtildi.

İşgücünde yer alan kadınların yüzde 68'inin sosyal güvenlik kapsamının dışında olduğu, sanayidekilerin yüzde 47'sinin kayıtdışı çalıştığı hatırlatıldı. Bununla birlikte, kayıtdışı olmayan ve sendikalı çalışan kadınların sendikalarda yeteri kadar temsil edilmediği belirtildi. Sendikal politikaları etkilemek açısından temsiliyetin önemli vurgulandıktan sonra Petrol-İş'te kadınların sayıya az olduğu, ancak tem-



Bahar 2010 Aktif Üye Eğitimleri İkinci Kademe İkinci Grup

sil organlarında sayıları oranında bile yer almadıkları belirtildi. Bu sorunun bütün sendikalarda yaşandığına dikkat çekildikten, Petrol-İş'in genişlemesi, her alana ulaşabilmesi, aktif olmayan üyelerinin örgütsel çalışmalara katılması için eğitime katılanlara büyük görev düştüğü; üye veya henüz örgütlenmemiş kadınlara ulaşılması açısından önyargıların, toplumdan gelen olumsuz bakışların ortadan kaldırılması gerektiği vurgulandı.

Kadınların sendikal çalışmalara katılmama sebeplerinin erkeklerden farklı olduğu, ev içi görevlerin ve çocuk bakımının kadınların toplumsal yaşama katılımı önünde büyük engel oluşturduğu belirtildi.

Dersin birinci bölümü, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkların toplumda kadına ve erkeğe yüklediği rollere, ve bu rollerin toplum ve kültüre göre izlediği değişikliklere değinilerek sona erdi.

Kadın Olmak, Erkek Olmak

İkinci derste üyelerimize birinci bölümde anlatılanlardan yola çıkarak cevaplamaları için bir anket

dağıtıldı. Anket sorularına verilen cevaplar, toplumdaki genel eğilimlerden çok da farklı değildi. Örneğin, "Erkek olmanın en iyi yanı nedir?" sorusuna en çok verilen cevaplar, sırasıyla 'güçlü olmak', 'özgür olmak', 'aile reisi olmak', 'kendi kararlarını verebilmek', 'her işte çalışabilmek', 'baba olmak', 'sorumlu olmak' ve 'doğum yapmamak', 'ev işi yapmamak' şeklindeydi.

Aynı sorunun ikinci bölümünde, "Kadın olmanın en iyi yanı nedir?" sorusuna üyelerimizin verdiği cevapları sıraladığımızda, 'anne olmak, doğum yapmak' cevabı açık ara farkla en başta yer alıyor. Bu cevaptan sonra en çok verilen cevap ise 'sorumluluk almamaları'ydı. Diğer cevapları ise şöyle sıralayabiliriz: 'aileyi, çocukları ve evi toparlamak', 'geçim derdinin ve çalışma zorunluluğunun olmaması', 'kocasına hizmet etmeleri', 'sadık olmaları', 'zarif, narin olmaları', 'duygusal olmaları', 'ev işlerine yatkınlık', 'ağır işlerde çalışmamaları', 'boş zamanı olması'. Bununla birlikte kadın olmanın hiç iyi yanının bulunmadığını düşünenler de vardı.

Geçim Erkeğin, Çocuk Kadının

Toplumsal cinsiyet eğitimi açısından belirleyici bir diğer soru, aileyi geçindirmek ve çocukların bakımıyla ilgiliydi. "Aileyi geçindirmek esas olarak kimin görevidir?" sorusuna 'erkek' cevabını verenler yüzde 67'yi oluştuyordu. Kalan yüzde 33 ise 'hem kadının hem erkeğin' cevabını verdi. Aileyi geçindirmenin kadının görevi olduğunu düşünen yoktu.

"Çocukların bakımı ve yetiştirilmesi esas olarak kimin görevidir?" sorusuna ise yüzde 48'i 'kadın', yüzde 52'si ise 'hem kadının hem erkeğin' cevabını verdi. Bu soruya hiçbir üyemiz 'erkeğin görevidir' cevabını vermedi.

Her üç grupta da, evli olmayanlar çoğunlukta, evli olanların ise çoğunun eşi çalışmıyordu. Eşlerin çalışmama sebebi çoğunlukla 'çocuk bakımı' idi. Bu anlamda, bu eğitime katılan erkek üyelerin küçük bir toplum modeli oluşturduğunu söyleyebiliriz.

İşyerlerindeki kadın üyelerle ilişkilerini sordüğümüzda ise, toplumsal

rollerinden dolayı kadın üyelerin sendikal faaliyetlere katılmadıklarını belirtiyorlardı. Üyelerin bir kesimi, işyerlerinde hiç kadın üyenin bulunmadığını belirtti.

Üyelerin de söz alarak görüş bildirdiği ve dersin başında dağıtılan 6 soruluk ankete verilen cevapların değerlendirildiği dersin ikinci bölümü bitmesine rağmen, hala salondaydık ve tartışmaya devam ediyorduk.

Kimse çıkmak için acele etmiyor, hatta bazı üyelerimiz 'hocam bu kadar zaman yeterli değil, bu konuda daha çok eğitim verilmeli' diyordu. Bazı üyelerimizin baştaki önyargılı yaklaşımlarına rağmen, dersin sonunda "siz haklısınız, ama bu sorun kökenine inilmesi lâzım..." şeklinde görüş bildirmesi, bize toplumsal cinsiyet derslerinin bir nebze de olsa amacına ulaştığını ve bu konudaki ısrarımızı sürdürmemiz ve ümidimizi kaybetmememiz gerektiğini hissettirdi. Bu duygularla, bir sonraki senenin aktif üye eğitimlerinde kadın arkadaşlarımızı da görmek umuduyla oradan ayrıldık... ■



Bahar 2010 Aktif Üye Eğitimleri İkinci Kademe Üçüncü Grup

İran'da kadına yönelik ayrımcılığın temel desteği yasalar:

Kadının can parası erkeğe ödenenin yarısı

Leyla Alikarami 32 yaşında, İran'da cinsiyet ayrımcılığına uğramış kadınların ve mahkum kadınların haklarını savunan bir sivil toplum örgütünde avukatlık yapıyor. Evli ve 11 yaşında bir oğlu var. Şu anda Londra'da yaşıyor; Fas ve İranlı kadınların hakları üzerine karşılaştırılmalı bir çalışma yürütüyor. Avusturya'nın online kadın dergisi dieStandard'tan Clementine Skorpil onunla İran'ın cesur kadınlarını, kadınlara yönelik yasal ayrımcılığı ve bunun nasıl değiştirilebileceğini konuştu. Biz de çevirdik..

Şu an İran'da yaşayan kadınların durumu nasıl?

Hiç iyi değil. Kadınlar kamusal yaşamda aktif olmaya çalışıyorlar ve eşitlik istiyorlar ama yasaların bizzat kendisi ayrımcılık üretiyor. Yasalar kadınları ikinci sınıf yurttaş olarak değerlendiriyor.

Hangi açıdan?

Örneğin, kız çocukları dokuz yaşından itibaren cezai ehliyeteye sahip olurken, erkek çocukları 15 yaşında cezai sorumluluğa sahip oluyorlar. Yani bu, dokuz yaşında bir kız çocuğunun suç işlemesi halinde yetişkinlerle aynı muameleye tabi tutulacağı anlamına geliyor. Şöyle bir olay oldu; bir kız çocuğu ev hizmetlerinde çalışırken evin erkeği kızı tecavüz etmeye kalkıyor. Kız kendini savunurken adam yere düşüyor kafasını bir yere çarpıyor ve ölüyor. İran'da ölenlerin ailesi öldürenin ölüm cezasına çarptırılmasını isteyebiliyor. Kızı hapse attılar, yıllardır hapiste. Bunun için İran'da büyük bir kampanya yürütüldü ama nafile... Oysa, İnsan Hakları Beyannamesi'ne göre 18 yaşın altında bulunanlar çocuk diye adlandırılır. Bu davada çocuk tutuklanıyor ve 10 yaşındaki bu kız, 18 yaşına kadar hapiste duracak, sonra da idam edilecek. Düşünebiliyor musunuz, 10 yaşındaki bu çocuk 18 yaşına girdiğinde idam edileceğini bile bile yaşıyor.

Yasal ayrımcılığa yönelik başka örnekler var mı?

Şahitlik: Kadınların şahit olarak sözleri erkeklerle eş değerde değil, bir adamın şahitliğinin yarısı kadar bir değere sahip. Yani sadece bir kadının şahitliği mahkeme önünde hiçbir şeyi ispatlamıyor. İki kadının şahitlik yapması gerekiyor. İki kadının şahitliği bir erkeğin şahitliği ile eşdeğer. Örneğin kazada ölen kadın için kaza yapanın ödediği can parası erkeğe ödenenin yarısı kadar. Yani bir kadının yaşamı, erkeğin yaşamının yarısı kadar bir değere sahip.

Leyla Alikarami



Aile içinde durum nasıl?

Bir kadın evlenirken yaşımdan ve toplumsal sta-

tüsünden bağımsız olarak babasından veya baba tarafı büyük babasından izin alarak evlenmek zorundadır. Evlilikler baba izni üzerine kurulur. Fakat ya anneye karşı tutum? Erkeğin anne tarafı? Boşanmada da farklılıklar var. Bir kadının boşanma başvurusunda bulunmak için mantıklı nedeni bulunması lazım geliyor. Mantıklı neden ne? Yargıç belirliyor... Karar, kendisi de bir erkek olan yargıcın takdirine kalıyor, çünkü kadınların yargıç olması da yasak. Bu konuda da ayrımcılık var.

Kadınlar niçin yargıç olamıyor?

İslami anayasa böyle buyuruyor, kadınlar erkeklerden

üstün olamazlar. Kadınlar karar verme yetisine sahip olamazlar. Şirin Ebadi bir yargıçtı ama devrimden sonra hukuk adına konuşmaz hale geldi. Bu yasakları koyanlar elbette erkekler. Bir erkek karısının çalışmasını da yasaklayabilir. Pasaporta sahip olmasını, yurtdışına çıkmasını da engelleyebilir.

Tüm bu ayrımcılıklar kaynağını nereden alıyor, gerçekten İslam dini mi bunu öngörüyor, yoksa erkekler dini kullanarak bu eşitsizliklerin sürdürülmesini mi istiyorlar?

İslam hukuku iki temele dayanır. Şeri kurallar ve fıkıh. Şeri kurallar tanrısaldır, fıkıh ise dünyevi, insan ilişkilerinden doğar. Ayrımcılıkların bir bölümü şeri kurallara değil fıkıha dayanıyor. Bu da ayrımcı yasaları sorgulayabileceğimiz anlamına gelir. Ailenin reisinin erkek olması fıkıhın bir parçasıdır, Kuran'da böyle bir şey yoktur. Kuran'ın neresinde kadın kocasına haber vermeden pasaport alamaz, ülkeyi terk edemez yazıyor ki? Cezai ehliyet sorunu da fıkıha dayalıdır, bunun gibi pek çok şey daha. Fıkıh, erkekler tarafından onların çıkarlarına göre hazırlanmıştır. Kanunun çıktığı dönemlere uygun olduğu söylenebilir. O zamanlar evi geçindirmek görevi erkeklere aitti. Fakat bu durum artık değişti. Kadın da aile sorumluluğunu taşıyor. Şartlar değiştiği için kanunu da değiştirebiliriz. Batı'da pek çok insan kadına yönelik şiddeti destekleme konusunda Müslümanlığın diğer dinlere göre daha elverişli olduğunu, hatta bunun şeriatla bağlantısı olduğunu düşünür.

Örneğin recmetmek, Kuran'da recm hakkında yazılı bir şey yoktur. Bu o zamanki pratiktir ve bugüne kadar devam etmiştir. Kuran'da zinanın cezası 100 sopadır. Bunun için de dört görgü tanığı istenir. Bunu nasıl ispatlarsınız, çünkü zina kamusal hayatta cereyan etmez ki. Böyle durumlarda biz Kuran'a göre değil, İran yasalarına göre cezalandırılıyor.

Ev içinde kadına yönelik şiddet var mı?

Peki ya Avusturya'da nasıl, kadına yönelik şiddet oranı burada ne düzeyde? Evet, kadına yönelik eviçi şiddet bizde de var, ama bu dünyanın problemi, sadece islam ülkelerinin değil. Batı'da kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda insanlar bunu, Hristiyanlığın bir problemi olarak görmüyorlar. İran seküler bir ülke olmadığı için İslam ülkesi olduğu için herhalde bunu böyle algılıyorlar. Burada bir din yargılanıyor, benim batıya eleştirim bu.

Devlet ile din arasındaki ilişki nasıl olmalı, Türkiye'de olduğu gibi din özgürlüğünün olduğu laik bir devlet mi olmalı?

Din özgürlüğü temel bir insan hakkıdır. Zorla tesettüre karşı olduğum gibi kadınların başının zor yoluyla

açılmasına da karşıyım. Türkiye'de tesettür nedeniyle kadınlar üniversiteye alınmıyorlar. Kadınlar bu konuda özgür olmalı ve kararlarına saygı duyulmalıdır.

İran'da kadınlar kendilerine dayatılan rol modellerine karşı çıkmaya başladılar ve erkeklerle birlikte gösterilere katılıyorlar.



Kadınlar niçin gösteri yapıyorlar?

Kadınlar mitingler düzenliyor çünkü; ayrımcı yasaların artık toplumla uyuşmadığını düşünüyorlar. Erkeklerle aynı pozisyonlara sahip olmak, yükselmek istiyorlar ve farklı muamele istemiyorlar.

Kadınlar için iş imkanı var mı?

Eskiye göre daha iyi ama kadınlar arasındaki işsizlik oranı erkeklere göre daima daha fazla. Ama şu sıralarda "eşit işe, eşit ücret" konusunda batının birçok ülkesine göre daha iyi durumdayız.

Kadınlar işletmelerde ve devlet dairelerinde yüksek pozisyonlara gelebiliyorlar mı?

Yönetici durumda olan kadınlar var, ama bu yine yasalarla engelleniyor. Örneğin bir kadın başkan olamıyor. Kadınların tüm karar alma süreçlerine katılması önemli bir şey. Parlamentoda 290 milletvekili var, kadınların sayısı ilk defa 12'ye ulaştı. Sadece bir kadın bakanımız var. Bu, çok düşük bir oran.

Uluslararası baskı ne derece etkili, CEDAW komitesi kararları bir rol oynuyor mu?

İran CEDAW kararlarını onaylamadı; bu bir problem. Kadın haklarından bahsettiğimizde hiçbir yasal dayanağımız bulunmuyor. CEDAW kararlarına imza attığınızda biliyorsunuz, konvansiyon yasal uygulamaları da takip ediyor. İran sözleşmeye imza atsaydı, bu, kadın-erkek eşitliği konusunda çok önemli bir adım olurdu. Tek bir imza ile kadınlar hemen eşit haklara sahip olmazlardı şüphesiz, ama uzun bir yolda ilk adımları atmış olurduk.

Yeni medya olanakları twitter ve facebook gibi sosyal ortamları kadınlar kullanıp, sorunlarına dikkat çekebiliyorlar mı?

Evet, her türlü iletişimin faydası var. Özellikle de dış ülkelerde yaşayan arkadaşlarımızın İran'da olup bitenleri takip etmelerini istiyoruz.

Bir değişim seziyor musunuz, umutlu musunuz?

Evet, 100 yıldır haklarımız için savaşıyoruz. Devrimden sonra da bu işi bırakmadık. 30 yıl öncesiyle kıyaslandığında bugün üniversite mezunlarının yüzde 65'e yükseldiğini görüyoruz, bu kadın hareketinin gücü sayesinde böyle oldu. İranlı kadınlar güçlü ve cesurdur ve onlar değişim istiyorlar... Ve bu meşru bir şey... ■ Çeviri: N.A.

Düzce’li Kadınlar “Kadın Sağlığı ve Hakları Paneli”nde Buluştu

Düzce’li kadınlar, 9 Mayıs 2010 tarihinde, Sendikamız Petrol-İş’in de içerisinde yer aldığı Düzce Sendikalar Platformu tarafından düzenlenen “Kadın Sağlığı ve Hakları Paneli”ndeydi. Mavi Kalem Derneği’nden Gamze Karadağ ve Kadın Emegi ve İstihdamı Girişimi’nden (KEİG) Serap Güre’nin konuşmacı olduğu panelde kadınları yakından ilgilendiren sağlık sorunları ve haklar konusu tartışıldı.

Selgin Zırhlı Kaplan

Petrol-İş’in yanısıra Deri-İş, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası’nın (Eğitim-Sen) da yer aldığı Düzce Sendikalar Platformu tarafından düzenlenen etkinlik 9 Mayıs 2010 günü saat 13.00’te Düzce Öğretmenevi’nde başladı.

"Sağlığı olanın umudu, umudu olanın herşeyi var" sloganıyla tanıtılan "Kadın Sağlığı ve Hakları Paneli"nde açılış konuşmasını Deri-İş Sendikası örgütlenme uzmanı Nuran Gülenç yaptı. Kısaca etkinliğin amacını anlatarak Düzce Sendikalar Platformu hakkında bilgi veren Gülenç, konuşmasında, Düzce’de kadınların sadece evde ve tarlada çalışmadıklarını, artık sanayi işçisi de olmaya başladıklarını belirtti. Hem sendikaların kadın meseleleri konusunda biraz daha duyarlı hale gelmesi, hem de kadınların sendikalara katılımını sağlamak amacıyla bu etkinliğin yapıldığını söyleyen Gülenç, Sendikalar Platformu bileşeni bütün sendikalara teşekkür etti ve konuşmasını şu cümlelerle tamamladı: "Sendika kelimesi Düzce’ye yabancı olmasına rağmen yabancılaştırılan bir kelime haline geldi. Burada çok az sendikalı işyeri var. Sendikalar insanların yaşamını altüst eden birşey gibi gösteriliyor, halbuki altüst eden değil, yaşam standardını yükselten, insan onuruna yakışır bir çalışma ortamı sağlamak için mücadele eden kurumlardır. İşverenlerin Düzce’ye gelme sebepleri ortada: Asgari ücretle, hatta asgari ücretin altında bir ücretle çalıştırmak için gelmişler. Sendikalaşmaya karşı aşırı direnç gösteriyorlar, bunu birçok işyerinde yaşadık. Ama burası bir işçi kenti, bu mücadele sürececek. Emegin hakkının verilmediği yerde, insanların daha iyi yaşamak için çabaları devam edecektir. ... Bugün özellikle anneler gününde, hediye alınan ticarileştirilmiş bir gün olmadığını, bizim de haklarımız olduğunu gündeme getirmek için bu paneli düzenledik..."

Nuran Gülenç’in ardından Mavi Kalem Derneği’nden Gamze Karadağ, görsel malzemelerle desteklediği "Kadın Sağlığı



ğı ve Sağlık Hakları" konulu sunumunu gerçekleştirdi. İki bölümden oluşan sunumun birinci bölümünde kadın sağlığı ve sağlık hakları konusu ele alındı, ikinci bölümde ise üreme sağlığı ve hakları konuşuldu. Kadın sağlığının, doğumdan ölüme kadar kadınların karşılaştığı bütün sağlık durumlarını kapsadığını, bedensel ve ruhsal olarak kendini iyi hissetmesi anlamına geldiğini belirten Karadağ, kadın bedenini etkileyen fizyolojik değişikliklerden sözetti.

Karadağ, beslenmenin, günlük egzersizlerin, bedenimizi ve uğradığı değişiklikleri yakından izlemenin önemini vurguladıktan sonra, kendi kendine muayene konusunda ayrıntılı bilgi verdi. Bunların menopozda karşılaşılan sağlık sorunlarıyla baş etmek için de önemli olduğunu söyleyen Karadağ, genellikle kadınların karşılaştığı kansızlık ve şeker hastalığı sorunlarına da değindi. Kadınların kendi sağlık sorunlarını ertelemeye eğilimli olduklarını hatırlattıktan sonra sözlerini şöyle sürdürdü: "Doğum da dahil olmak üzere, kendi bedenimizle ilgili bilgi almak en temel haklarımızdan biridir."

Gamze Karadağ’ın ardından, sadece kadınların çalıştığı Binbir Emek Pazarı’nın hazırladığı birbirinden nefis yemekleriyle verilen yemek arasından sonra panelin ikinci bölümüne geçildi. Feryal Saygılıgil ve Güliz Sağlam’ın hazırladığı ve DESA

direnişinin hikâyesinin anlatıldığı "Kafesteki Kuş Gibiydik" filmi izledikten sonra Kadın Emegi ve İstihdamı Girişimi’nden Serap Güre’nin söz aldığı "Kadının İnsan Hakları" konusu tartışıldı.

Güre, Kadın Emegi ve İstihdamı Girişimi ve faaliyetleri hakkında bilgi verdikten sonra, Türkiye’de 15 yaş üstü çalışma hayatındaki kadın sayısının 25 milyon olduğunu, bu sayının 17 milyonunu sigortalı, emekli ve öğrenciler dışındaki kayıtdışı çalışan kadınların oluşturduğunu belirtti. Kayıtdışı çalışan kadınların ağırlıklı olarak aile işlerinde çalıştığını ve bu kadınların herhangi bir ücret almadığını ekleyen Güre, evde çalışan kadınların da ev işleri dışında, satın alınabilecek birçok şeyi evde ürettiklerini ve topluma ekonomik olarak ciddi bir katkısı olduğunu hatırlattı.

Bu ve buna benzer çok sayıda görünmeyen emek örneği bulunduğunu ve görünür hale gelmek için haklarımızı talep etmemiz gerektiğini sözlerine ekleyen Serap Güre, özgür ve haklarının bilincinde bireyler olarak toplumda yer almamız için bilgiye sahip olmamız gerektiğinin önemini vurguladı. Toplumsal cinsiyet ve kadın haklarına da değinen Güre, aile içi haklarımız, evlilik içi haklarımız, çalışma hayatında haklarımız konusunda katılımcıların soruları doğrultusunda ayrıntılı bilgi verdi. ■

Ülke çapında tek bir asgari ücret

Sermaye dikensiz gül bahçesine çevirmek istiyor ortalığı. Saldırıların ardı arkası kesilmiyor. Asgari ücret de bunlardan biri. Bir yandan bölgesel asgari ücret söylentileri dolaşırken, diğer yandan hükümet TUIK 2009 ortalamasının bile çok altında bir asgari ücret belirledi çalışanlar için. Sendikamız, 2010 yılında geçerli olacak asgari ücretle ilgili olarak 'Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararı' hakkında yürütmeyi durdurma talebiyle dava açtı. Konuyu uzmanı ile görüşelim istedik. Galatasaray Üniversitesi Ekonomi Bölümünden Selin Pelek'e kulak veriyoruz.

Söyleşi: Necla Akgökçe

Asgari ücret nedir?

Ücret bir pazarlık nesnesidir; emeğin bir fiyatı vardır ve bu fiyat iki tarafın pazarlığına konu olur. Fakat hem tarihsel deneyim hem de iktisat biliminin ücret konusunda vurguladığı önemli nokta: Bu pazarlık nesnesinin, örneğin kahvenin fiyatının belirlenmesi gibi belirlenememesidir. Çünkü pazarlığın taraflarından biri hep daha güçsüz konumdadır. Birçok ülkede devlet, bazen de sendikalar ve işverenler karşılıklı toplu sözleşme süreci sonucunda ödenebilecek, insan onuruna yakışır, bir insanın geçimini sağlayacak minimum ücreti tanımlar. Bunu yaparken de bağımsız kuruluşlardan, istatistik enstitülerinden o günkü cari fiyatların nasıl olması gerektiğine dair görüşler alırlar. Bu ücretin altında ücret ödenmesini, genel olarak iş kanunu ve anayasada yasaklanır. Asgari ücret modern devletle ortaya çıkmış bir sosyal kazanımdır. Hafta sonu tatili ya da sosyal güvence gibi işçi sınıfının kazanım hanesine yazılan bir kazanım olarak değerlendirilebilir...

Nasıl tespit ediliyor; insan onuruna yaraşır denilen ücret miktarı derken ne kast ediliyor? Türkiye'de bu kıstasın karşılandığını düşünüyor musunuz?

118 ülkede asgari ücret uygulaması var. Bunların yüzde 68'i bölgesel veya ulusal asgari ücreti, üç partili bir komisyonla belirliyorlar: İşveren kesimi, işçi kesimi ve devlet. Devlet, iki taraf



Selin Pelek

arasında uzlaşmayı sağlamak ve haklının yanında yer almak için tarafsız bir unsur olarak yer alıyor. Türkiye'de de asgari ücret üç taraflı komisyonla belirleniyor. Şimdiye kadar ulusal bazda 24 kez asgari ücret komisyonu toplanmış. Bunların 14'ünde devlet işverenlerin belirlediği asgari ücret doğrultusunda oy kullanmış, geri kalan dört komisyonunda işçilerin yanında yer almış? Kalan dört tanesinde ise üçlü uzlaşa sağlanmış. Son iki yıldır işçi kesimi bu toplantıya katılmayı reddetti. Çünkü görünüşte demokratik olan yapı, pratikte patronlarla devletin ortaklaşarak asgari

ücret belirledikleri bir süreçte dönüştü. Devletin tarafsızlığı diye bir şey söz konusu değil, patronlarla birikteliği söz konusu. Dünyada bu kadar aşıkarcı biçimde burjuvazi ile devletin işbirliğinden söz etmek mümkün değildir.

En iyi olarak değerlendirebileceğiniz sistem nerede, hangi ülkede görülüyor?

Mevcut sistem eğer düzgün işletilebilirse pek de kötü bir sistem değil. Ulusal planda tek bir asgari ücret, eyalet sistemi, sektörel ayırım yoktur. Önemli olan bir baz belirlenmesidir. Aslında asgari ücret çeşitli nedenlerle farklılaşan

bir ücret olmamalıdır, farklılaştırmaya gitmek bence sakıncalıdır. Devletin zayıf kesimin yanında duruyormuş gibi yapıp sürekli patronlarla işbirliği halinde olması, sistemin kendisinin kötülüğü ile ilgili değil, sistemin işletilmesinin kötü olmasıyla ilgili bir durumdur.

Taraflarla ilgili de bir şey söylemek isterim. Aslında asgari ücret komisyonunda asgari ücretlinin temsil edilmediğini de görüyoruz. En yüksek temsile sahip konfederasyondan, yani Türk-İş'ten beş kişi katılıyor komisyona. Oysa Türk-İş'te örgütlü olan işçiler çoğu kez asgari ücretle çalışmıyorlar... Bunlar görece sendikal haklara sahip, biraz daha kalifiye ve çoğunlukla ağır sanayide çalışan işçiler... Asgari ücretliyi bu kesim tam temsil etmiyor. Genellikle asgari ücretle çalışan insanlar, sendikası olmayan insanlar. İşveren kesimine bakıldığında burada da aynı mantıkla TİSK katılıyor komisyona. O da asgari ücretli çalıştıran patronlardan değil daha büyük ölçekli işyerlerine sahip, yani 50'nin üstünde işçi çalıştıran patronlardan oluşan bir örgüt. Onlar da küçük ve orta ölçekli işyerleri adına bu komisyona katılmış oluyorlar. Tabii onların sınıfsal çıkarları biraz daha net olduğu için, genellikle devletle işbirliği yapma yöntemiyle asgari ücreti kontrol altında tutmaya çalışıyorlar. Komisyona devletten de beş kişi katılıyor. Komisyonun yapısı anayasal olarak güvence altına alınmış. Deniyor ki (komisyon)

“Ülkenin durumu, sosyal koşullar gözönünde bulundurularak, herkesin yaşamını sürdürebileceği ücreti belirler”. Anayasadaki bu madde-nin dayanağı ILO sözleşme-si. Oysa ILO sözleşmesinde asgari ücret belirlenirken bir kişinin ihtiyaçlarının değil, bir ailenin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanıyor. ILO, sözkonusu olan minimum geçinme gelirinin ise o hane halkını ilgilendirdiğine dik-kat çekiyor. Bu geliri o ha-nede bulunan insan sayısı belirler. Çekirdek aile yapısı göz önünde bulundurularak bir ortalama belirleniyor. Genellikle iki çocuklu, an-ne-babayı da katarsak dört kişilik bir aileyi baz alıyor ILO sözleşmesi. Oysa Tür-kiye ILO sözleşmesine imza atmış olmakla birlikte asgari ücreti tek kişinin ihtiyaçları üzerinden belirliyor. Özellikle de Türkiye gibi kadınların işgücüne katılımının düşük olduğu ülkelerde, tek kişinin üzerinden asgari ücret belirlenmesi toplumsal barışa da aykırı tutumdur.

Asgari ücret bir de hiç kul-lanılmayan tüketim malları üzerinden hesaplanıyor...

Esasında genel tüketici fiyat endeksine göre hazırlanıyor. Oysa bu endekse göre değil, “yoksulluk” tüketici fiyat endeksine göre hesaplanma-sı gerekiyor. Çünkü yoksul-ların tükettiği mallarla ge-nel tüketici fiyat endeksi-ni oluşturan mal sepeti ay-nı ürünlerden oluşmuyor. Yoksulların gıda ağırlıklı-dır.

Belirlenen asgari ücret TÜİK’in de belirlediği raka-mın hep altında olur. Burada ücreti kimin belirlediği çok açık. Üçlü komisyon, geçer-liğini yitirmiş bir komisyon-dur. Çünkü seçim zamanları haricinde patronların istediği fiyatı baz alıyor.



Hangi ülkelerde ulusal, hangi ülkelerde bölgesel ya da sektörel olarak belirleni-yor peki?

Fransa’da ulusal, tek ve üçlü görüşmelerle belirlenen bir asgari ücret var. İngiltere’de yeni konu. Almanya’da sek-törel, Kanada’da ve ABD’de eyalete göre belirleniyor... Asgari ücretin en yüksek olduğu ülkelerden biri olan Lüksemburg’da ve kıta Avru-pası ülkelerinde tek bir as-gari ücret var. Bizde de tek asgari ücret belirleme sis-temine daha sonradan geçil-miş ve sistem merkezileş-miş. Latin Amerika’da da bizdekine benzer bir durum var.

Örneğin Fransa’da insan-lar aldıkları asgari ücretle geçinebiliyorlar mı?

Satın alma gücü açısından Fransa’daki asgari ücretliler, Türkiye’ye göre daha avan-tajlılar. Türkiye AB ülkeleri içinde satın alma gücüne göre 2006 verilerinde dokuzun-cu sırada. Bizim üzerimiz-de Lüksemburg, Hollanda, Belçika, Yunanistan, Fransa gibi ülkeler var. Fakat elbet-te yaşam şartları gözönünde bulundurulduğunda şu anda net 579 TL olan asgari ücre-tin bir kişinin aylık geçimi-ni sağlamaktan bile çok uzak-ta olduğu açık. Üstelik aile bazında düşünürsek durum çok daha kötü. İşin önem-li bir boyutu da Türkiye’de asgari ücretin altında çalışan milyonlarca insanın olmasıdır.

Kayıtdışının varlığı asgari ücreti nasıl etkiliyor?

Bu, çok önemli ve benim de çalışmamda üzerinde en çok durduğum konu. Dünya ikti-sadını yönlendiren kurumlar, “Türkiye’de kayıtdışı istih-dam var, çünkü asgari ücret çok yüksek” diyorlar. Ger-çekten de maaş dağılımlarına baktığımızda kayıtlı çalışan insanlar arasında, asgari ücret bir baz oluşturuyor. Bunun altında çalışan insan sayısı çok az. Biz verilerin böyle olmasının altında anketlerde-ki sorunun yanlış anlaşılma-sının yattığını düşünüyoruz. Kayıtlı istihdamda, asgari ücret kısıtlayıcı bir faktör. Kayıt dışında asgari ücretin altında çalışan, yüzde 40 ci-varında insan var. Enformel istihdamda çalışan insanlar açısından asgari ücretin bir baz oluşturma etkisi yok. Fakat asgari ücretin onlar için de bir referans oluşturdu-ğunu düşünüyoruz. Verilerden aldığımız sonuç bu. Asgari ücretle çalışanlara baktığı-mızda, kayıtlılar arasındaki oran, kayıtsızlar arasındaki orandan daha küçük. Yani kayıtdışı çalışan insanların yüzde 20’si asgari ücret ci-varında bir ücretle çalışıyor. Bu demek oluyor ki sigorta primleri, emeklilik primleri gibi işçiye ve işverene ma-liyeti olan kesintileri bu iki taraf konuşuyor. Patron muh-temelen diyor ki “sana asgari ücret vereceğim ama sigor-talı yapmayacağım”. Dola-yısıyla asgari ücret enformel istihdam için de bir referans oluşturuyor. Asgari ücretin altında çalışan sayısı çok faz-

la. Bunların sosyo ekonomik özelliklerine baktığımızda kadın olduklarını görüyo-ruz... Genellikle eşi çalışıyor, eve katkı olsun diye işe giri-yor ve kadının pazarlık gücü çok zayıf. O kadar yoksul ki o parayla çalışmak zorunda gerçekten.

Dolayısıyla asgari ücreti ka-yıtdışı istihdamın sorumlusu olarak göstermek ya da “as-gari ücreti ne kadar düşürür-sek istihdam o kadar artar” diye düşünmek, iki açıdan sakıncalı. Zaten kayıtdışında oldukça yaygın olan tarım dışı çalışanlar arasındaki ka-yıt dışı çalışanların oranı sa-dece ücretliler için yüzde 33 civarında. Buna kendi hesa-bına çalışanları kattığımızda oran yüzde 45’e çıkıyor. Bu-rada asgari ücretin bir kısıt-layıcılığı olmadığını, sadece bir referans oluşturdu-ğunu görüyoruz. O yüzden kayıtdı-şı istihdamın sorumlusu ola-rak asgari ücreti göstermek, başlı başına yanlış bir de-ğerlendirmedir...

16 yaşın altındaki çocuklar için daha düşük bir asgari ücret belirleniyor biliyor-sunuz, bu uygulama çocuk işçiliğini teşvik etmez mi?

Yaşa dair farklılaştırmanın konulmasının sebebi; asgari ücreti yükselttiğinizde, en çok etkilenecek, iş tecrübesi düşük en kırılgan kesimler-den biri olan genç işçileri bir anlamda korumaktır. Bu nedenle gençler için asgari

Selin Pelek

Galatasaray Üniver-sitesi Ekonomi bö-lümünde araştırma görevlisidir. Paris 13 Üniversitesi’nde doktora çalışmasına devam ediyor. Tez konusu “Asgari Ücret ve Türkiye Emek Piyasasına Olan Etkileri”.

ücreti düşük tutarak onları bir anlamda çırak olarak görmek, daha sonra 16 yaşına geldiklerinde normal asgari ücrete geçişlerini sağlamak, benim çok katılmadığım bir mantık ama onların korunmalarını sağlamak için, işsiz kalmalarını engellemek için konulan bir tanım. Dedğiniz gibi 16 yaş için asgari ücretin düşük olması, aynı zamanda bir istismara da yol açıyor. Çocukların çalışıyor olması da esasında başlı başına bir istismar.

Asgari ücretin altında çalışan kadınların sayısı neden daha çok?

Hem asgari ücret altında çalışan informal istihdamda hem de asgari ücret düzeyinde çalışan formal istihdamda kadınların oranı daha yüksek. Bu da kadın işgücünün daha kırılgan, sendikalaşma oranının ve pazarlık gücünün daha düşük olduğunu gösteriyor.

Asgari Ücretler Her Yerde Aylık Olarak mı Belirleniyor?

Bizde asgari ücret aylık olarak belirleniyor. Pek çok Avrupa ülkesinde genelde asgari ücret saatlik ücret üzerinden belirlenir. Aylık olarak belirlenmesinin kendi başına bir sıkıntısı yok ama sorun şu: Bizde çalışma saatleri de çok uzun. Resmi İş Kanunu 45 saatin üzerindeki çalışmaları mesai ücreti ödenme şartına bağlanmasına ve günlük 11 saatin üzerinde çalışmayı kesinlikle yasaklamasına rağmen anketlerden gördüğümüz kadarıyla hem 50 saatin üzerinde ortalama bir çalışma saati oranı var hem de günlük çalışma saati üzerinden baktığımızda 11-12 saatlere uzanan bir işgünü saati var.

Başta Türkiye dokuzuncu sırada yer alıyor demiştik. Satın alma gücüne göre fena



bir rakam da değil. Fakat bu rakamı saatlere vurduğumuzda, bizim çalışma saatlerimiz 8 saati çok geçtiği için karşımıza çok daha düşük bir ücret ve çok daha vahim bir tablo çıkıyor. Hane halkı işgücü anketlerine baktığımızda “geçen hafta kaç saat çalıştınız” şeklindeki soruyu “78 saat” diye cevaplayanlar bile olduğunu görüyoruz. Bunların ne kadarını mesai olarak karşılandığını, ne kadarının karşılanmadığını çok net olarak göremiyoruz; ama tahminimiz karşılanmadığı yönünde. Çünkü zaten 11 saatin üzerindeki günlük çalışmaya mesai ödense dahi, devlet bunu yasaklamış durumda. 78 saat çalışan bir insan, günlük 15 saatin üzerinde çalışıyor belli ki. Özellikle asgari ücretin yaygın olduğu imalat sanayi, tekstil, inşaat gibi sektörlerde çalışma saatlerinin çok uzun olduğunu biliyoruz. Demek ki fiili asgari ücret bizim yaptığımız analizlerden çok daha düşük durumda.

Sektörel bazda belirlenen Almanya ve Belçika’da işin niteliğine göre bir değerlendirme var. Maden ve inşaat gibi daha ağır işlerde çalışanlara biraz daha yüksek asgari ücret veriliyor. Görece daha hafif, büro işi gibi daha az yorucu işlerde ise daha az asgari ücret olabiliyor. Bunun da sakıncaları var tabii. Asgari ücreti insan onura yaraşan, bir baz oluşturan ücret olarak tanımıyorsak, sektörler için teker teker asgari ücret belirlemek yerine, düşük ücretleri bunun üstüne çıkarmak gere-

kir. Çünkü bu, iş piyasasını da manipüle edecek bir şeydir. O nedenle tek bir asgari ücret olması gerektiğine göre, ailevi yapıya göre, bakmakla yükümlü olunan insan sayısına göre artan oranda bir ücret sistemi oturtulması gerektiğine inanıyorum.

Asgari ücret belirlenirken baz olarak kimin verileri gözönüne alınmalı?

Devlet kendine bağlı İstatistik Enstitüsü’nün verdiği yoksulluk sınırının da altındaki bir asgari ücreti kabul ediyor. Bu, şu demek oluyor: Ya asgari ücretin niteliğinden çok uzaklaştığı herkesin malumu olmuş, ya da devlet kendi kurumuna güvenmiyor. Burada sendikaların gücü de çok önemli ama bu konuda güçlü bir toplumsal hareketlilik de gerekiyor. Asgari ücret mücadelesi gerçekten de birçok insanı ilgilendiren bir mücadeledir. Başka alanlarda etkili olduğunu, referans olduğunu görüyoruz. Prim ödemesi vb, pek çok şey asgari ücret üzerinden hesaplanıyor. Bütüne baktığımızda toplumun büyük kısmını ilgilendiren bir şey ama ben sendikaların da yeteri kadar bu konu üzerine eğilmediğini düşünüyorum. Çünkü, sendikalaşan kitle, asgari ücretin üzerinde ücret alan, toplu sözleşme yapan kitledir. Devlette çalışanlar da zaten asgari ücretin üzerinde maaş alıyorlar. Elimizde kalan prekarya dediğimiz esnek çalışan, işgüven-

cesinden yoksun, sigortasız, yarın ne olacağını bilmeyen, özel sektörde, küçük işletmelerde çalışan kesim. Bunlar üzerinden bir mücadele yürütmek gerektiğini; bu tip bir baskı olduğu takdirde yaşanılabilir bir ücrete ulaşılabilirceğini düşünüyorum.

Bölgesel asgari ücret hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bölgesel asgari ücret OECD ve Dünya Bankası’nın da önerisiyle gündeme geldi ve bizim patronlar tarafından, özellikle 2005 yılından itibaren sevinçle karşılanan bir konu oldu. Fikri alt yapısı şöyle özetlenebilir: “Yoksula sırf yoksul ve daha güçsüz olduğu için biz daha az ücret verebiliriz, onlar da bunu kabul edecektir”. Bu tutum, bir kere başta söylediğimiz asgari ücretin doğasına aykırı bir durumdur. Bu, zaten iş piyasasındaki eşitsizlikleri bir anlamda törpülemeye çalışan bir haktır ve kazanılmış bir hak. Bu yaklaşım altında Doğu ve Güneydoğu için düşünülüyor. Zaten Türkiye’nin en yoksul olan bölgesinden ikinci bir Çin yaratma amacı güden, iler tutar bir yanı olmayan bir öneri bu. En basitinden, göçü de arttırabilecek bir yaklaşım. İkinci olarak da, verili eşitsizliği kabul etme anlamına gelir. Kalkınmadaki yanlış durumu devam ettirebilecek bir şey, tırnak içinde de ekonomik bölücü-lüğe hizmet eden bir şey.

Ülke çapında tek bir asgari ücret savunmak gerekiyor. Zaten 579 TL’lik asgari ücreti daha ne kadar düşürüp, insanları nereye kadar razı edebilirsiniz? Onların güçsüzlüklerini, yoksulluklarını kullanıp hem de... Bu, tehlikeli bir durum... Bölgesel asgari ücrete karşı mücadele edilmesi gerekiyor çünkü bu patronların karları için önerilen bir yaklaşım; oradaki işçilerin yararına olan bir şey değil. ■

Ev kadınlığı, dünyanın en zor işlerinden biri... Dışarıda çalıştığınızda tek iş yaparsınız ama evde yemek, bulaşık, temizlik, çamaşır, çocuk ve yaşlı bakımı pek çok işi birden yapmak zorundadır ev kadınları... Bunların hepsi dışarıda yapıldığında para getirir ama evde yaptığınızda, sizin doğal olarak göreviniz gibi algılanır...

Üstelik, bu işler görünmez işlerdir... Yapılmadığında fabrikadaki işler de yürümez onun ötesinde yaşam durur ama ev işleri, iş diye istatistiklere girmez, ülkenin gayri safi milli hasılası içinde yeri yoktur...

Bu sayımızda, tam ya da yarı zamanlı ev kadınları ile yaptığımız

söyleşilerle, emeğin görünmeyen kısmının görünür kılınmasını sağlایacağımızı umuyoruz... Birgün içinde evde ne tür işler yapıyorsunuz? İsterseniz bize siz de yazın... Veya ... Ooo benim yaptıklarım... diyorsanız, yazın bize gelip, sizin yaptıklarınızı da anlatalım...

Hiç yapmamış gibi her gün aynı işleri yapmaktan sıkılıyorum

Şahsenem Hanım şimdilik tam günlük ev kadınlığı yapıyor. İki kızı var, biri okula gidiyor, biri henüz bebek. Geçim zorluğu çektikleri için küçük kızı büyüdüğünde, bir zamanlar çalıştığı fabrikaya geri dönecek belki... O zaman da ev işi yapacak ama, yarım günlük olacak bu işler mecburen... Hani derler ya bize çoğu kez "bütün gün evde boş boş otursun" diye... İşte onunla bu "boş boş oturmayı" konuştuk.



Şahsenem Kaplan

Sizi tanıyalım?

İsmim **Şahsenem Kaplan**, ilkokul mezunuyum. 17 yaşına kadar evde otuyordum, daha sonra tekstilde birkaç işe girdim. Sigorta yoktu önceden. Sigortasız çalıştım hep. 1998'de İnteks firmasına girdim. Orada sigortam oldu. Bir süre çalıştım, daha sonra deprem oldu, işten çıktım. Sonra başka bir işe girdim, oradan da bir süre sonra çıktım. Daha sonra evlendim. Evlendiğimimde 21 yaşındaydım. Evlendikten sonra 6 sene evdeydim, köyde kayıinvalidemin yanında oturdum. Eşim DESA'ya girince, köyden Düzce'ye taşındık. Burada bir kişinin maaşı ile olmuyordu, kızım o zaman altı yaşındaydı, fabrikada İnteks'te kreş vardı, işe bir kez daha girdim, çocuğu da kreşe aldım. Üç yıla yakın çalıştım, hamile kaldım. Çocuk doğduğunda bakan olmayınca işten çıkmak zorunda kaldım. Şimdi bir kişinin maaşı ile geçinemiyoruz, yeri geldiğinde bir Liraya dahi ihtiyacımız oluyor.

Eşiniz asgari ücret mi alıyor?

Evet, asgari ücret alıyor. 250 TL ev kirası veriyoruz. Çocuk okula gidiyor, onun masrafı,

servis parası da var. Geçinemiyoruz yani. Çalışmıyorum şu anda, çocuk biraz büyüdüğünde çalışacağım, bir kişiyle olmuyor.

Siz bir dönem dışarıda da çalışıyordunuz, şimdi ev işleri yapıyorsunuz iki çocuğunuz var. Çalışırken de ev işlerini siz yapıyordunuz, parasal getirinin dışında sizin açınızdan hangi durum daha elverişli?

Yeteri kadar paramız olsa evde oturup çocuklarla ilgilenmeyi tercih ederim. Ben çalışırken "Anne bugün gitme, bugün gitme!" diye ağladığı zamanları bilirim. O zaman üzüliyordum, mecburiyetten dolayı çalışıyordum ben. Maddi durum elvermediği için çalışmak isterim. Çünkü çocuklarıma daha iyi bir gelecek vermek isterim. Maddi durum elverse çalışmam.

İşyerinin kreşi olsa?

O zaman yine çalışırım. Çocuğumla ilgili gözümlüme arkadaş kalmayacağı için çalışırım.

Şu anda tam zamanlı ev kadınısınız, bir gün içinde evde ne işler yapıyorsunuz, mesela

sabah kalkıyorsunuz, sırasıyla neler yapıyorsunuz?

Sabah 05.30'da kalkıyorum. Sobamı yakıyorum. Eşime yemek hazırlıyorum, onu yedirep, hazırlayıp gönderiyorum. Bebek uyuyorsa, ben de uyuyorum biraz. Ama bebek kalkınca öbür çocuk da kalkıyor, ona da kahvaltı hazırlıyorum. Onu okula hazırlayıp, servis gelince bindirip yolluyorum. Daha sonra bebekle uğraşıyorum...

Ne yapıyorsunuz bebekle?

Altını değiştiriyorum, yemeğini yediriyorum, giydiriyorum... Uyku saati gelene kadar onunla uğraşıyorum. Uyutuyorum, bulaşığı yıkıyorum...

Büyük kızın dersleri, peki ona yardım ediyormusunuz?

Derslerini akşamdan yaptırıyorum. Sabahları uyuyor, çünkü onu uyandırmak istemiyorum.

Başka ne tür işler yapıyorsunuz, örneğin bu sabah ne yaptınız?

Bu sabah eşim gittikten sonra 10.00'a kadar uyumuşum... Ama normalde 9.00'da bebek uyanıyor, onu yediriyorum, altını alıyorum. Yere bir yorgan serip yorganın üzerine oturtuyorum. O oynuyor, bu arada ben de kahvaltıyı hazırlıyorum. Diğer kızım kahvaltı yapıyoruz, sofrayı topluyorum. Büyük kızım bebeği bırakıp, bulaşığı yıkıyor. "Sen gitmeden yapayım işimi kızım" diyor, yoksa yapamam. Daha sonra öteki kızımı giydirip hazırlıyor, onu okula gönderiyorum. Sonra o arada bebeği alıyorum, altını temizliyorum, yemek yediriyor ve uyutuyorum. Uyuttuktan sonra evi süpürüyorum, temizlik yapıyorum, toz alıyorum. Sonra bebek kalkıyor yeniden, emziriyorum, yine altını temizliyorum, uykusu saatine kadar biraz oyalanıyorum. Bebeği tekrar uyutuyorum. Öbür kızım okuldan gelmeden önce yemek işine bakıyorum, yemeği hazırlıyorum. Sonra kızım

okuldan geliyor... Onunla ertesi günün derslerine hazırlanmaya başlıyoruz, o bitiyor. Bebeği tekrar uyutuyorum ve babayı bekliyorum.

Kaç saatinizi alıyor yemek pişirme işi?

Pişirdiğim yemeklere göre değişiyor. Eğer üç çeşit yemek yapıyorsam daha fazla zaman gidiyor... Genellikle bir saatimi alıyor. Daha az çeşit varsa daha kısa sürüyor. Baba geliyor, sofrayı kuruyoruz, hep birlikte yemek yiyoruz... Sonra ben bulaşık yıkıyorum, o arada baba bebekle ilgileniyor. Daha sonra baba büyük kızın derslerini kontrol ediyor. Ben bebekle ilgileniyorum. Ders bitiyor, ondan sonra birlikte biraz vakit geçiriyoruz, çay pişiriyorum, patlak yapıyorum. Yatma saati geliyor ve yatıyoruz...

Ohhh, diyor insan... Saat kaçta yatabiliyorsunuz?

23.00'da yatıyorum, bebeği uyuttum mu ben de uyumak istiyorum. Çünkü gece durmuyor. O kalktı mı ben de ayağa dikiliyorum ve uyuyamıyorum... Emziriyorum... Bizde beşik var, sarıyorum beşiğe beliyorum artık onu bazen sabaha kadar sallıyorum. Biraz huzursuz bir çocuk...

Baba uyanmıyor mu bu arada peki?

Gece bebeğin sesini duymam bile ben ona. "Eeee" dedi mi kalkarım ben hemen. O hiç duymaz.

Eşinizle nasıl evlendiniz, iletişiminiz nasıl?

Görücü usulü ile evlendim. İletişimimiz iyi... Başta sendika işleri olunca bazen geç geliyordu... O zaman kızırıyordum, ama sonra alıştım. İstiyorum sendika olmasını... Genellikle ben biraz sorun çıkarırım...

Eşiniz dışarıda işinde çalışıyor, siz de bütün gün evde didinip duruyorsunuz, kendinize ait bir zamanınız var mı?

Kendim için hiçbir şey yapmıyorum. Vakıtlarım el işi yapıyorum. Bebekle ilgilenirken televizyon da izliyorum bu arada.

Gezmeye, bir ahabınızı görmeye gitmiyor musunuz hiç?

Yok, öyle hiç vaktim olmuyor. Hafta sonları yapıyorum onu eşimle birlikte. Köye gideriz, bir akşam kalır, Pazar günleri geri döneriz. Yaz günleri de çocukları gezdirmek için çarşıya çıkarız yine birlikte.

Az önce paranız olsaydı çalışmayacağınızı söylediniz, ama yukarıda saydığınız işleri, ertesi sabah, ertesi sabah da yapıyorsunuz, bu tür döngü çanınızı sıkıyor mu? "Nedir bu ev işlerinden çektiğim?" dediğiniz zamanlar oluyor mu?

(Gülüşme...) Evet, oluyor, olmaz mı? Her gün hiç yapmamış gibi aynı işleri yapmaktan sıkılıyorum. Bir de dışarıda çalıştığım zamanlar da olduğu için biraz da çalışmaya alıştığım için, çalışayım dediyim zamanlar oluyor ama hem çalışıp hem de eve gelip ev işi yapmak da zor... Bazen bunaliyorum, eşim "evde durmak seni sıkıyor" diyor. Ama hakikaten sıkılıyorum. Öyle çarşıya pazara gidip dolaşayım durumu da yok bizde. Neredeyse iki buçuk aydır mesela pazara çıkmadım. Yok yani, durumumuz yok. Ne yiyoruz, yazın köyde hazırlayıp dolaba doldur-

duklarımızı yiyoruz. Öyle aç kalma durumumuz da yok, Allaha şükür.

Şimdi siz biraz önce anlattınız evde yaptığınız işleri, sabahın köründen 23.00'a kadar ayaktasınız, ama "bebeğim var, çalışmıyorum evde oturuyorum" dediniz, sizce bu kadar çalışmaya rağmen evde iş yapmıyor görünmenin sebebi ne olabilir, bu doğru bir şey mi?

Şu olabilir; fabrikada saatle çalışıyorsunuz, istediğiniz zaman eve gelme, ya da dışarı çıkma şansınız yok. Onlar izin verirse oraya terk edebiliyorsunuz. Evde böyle bir zorunluluk yok. Elinde bir iş varsa ve dışarı çıkacaksan bu işi bırakıp dışarı çıkabiliyorsunuz. Daha serbest çalışabiliyorsunuz.

Hem yemek pişiriyorsunuz, hem temizlik yapıyorsunuz, hem çamaşır, bulaşık yıkıyorsunuz, bunların hepsi dışarıda yapıldığında para getiren işler, biri kalksa "ev kadınları da iş yapıyor onları sigortalı yapalım, ya da ücretli olsa" dese ne dersiniz?

Ev kadınlarına? Öyle bir şey olsa keşke, çok iyi olur. Bu bir iş de, biz kadınlar onu öylesine yapıyoruz... Dışarıda yaptığında el işi oluyor, para alıyorsun. Evde biraz da "yaparsam yaparım, yapmazsam yapmam" durumu da var. Ama sonuçta yine yapıyorsun, biz kadınlar dışında kimse yapmıyor o işi, her şey sana bakıyor.

Hiç saat hesabı yaptınız mı kaç saat çalışıyorsunuz yaklaşık olarak?

Yeri geliyor bütün gün çalışıyorum. Evde büyük temizliğim varsa, gündüz çamaşır yıkıyorum. Ama büyük temizlik yapmıyorsam çoğu kez çamaşırı gecedan koyuyorum, o yıkıyor. Sabah alıp asıyorum, sonra başka işlerimi yapıyorum.

Çamaşır makinesi var herhalde, otomatik mi, elektrik süpürgesi, başka ev aletleri...

Evet otomatik. Köyden Düzce'ye geldiğimizde evimizde hiçbir elektrikli alet yoktu. O dönem geçici olarak akrabalarımızdan buzdolabı, televizyon gibi aletleri almıştık. Ben de çalışmaya başladığımda onları geri verdik, taksitle bütün beyaz eşyamızı ve televizyonumuzu aldık. Ben çalışırken aldık, bir kişinin çalışmasıyla olmazdı.

Ev işleri kolaylaşıyor, çamaşır makinesi ve süpürgeyle değil mi?

Elbette, daha rahat ediyor insan. İşler kolaylaşıyor. Mutfakta yalnızca buzdolabı ve fırın var, küçük ev aletlerinden yok. Onları çok çok istiyorum, ama şu anda gücümüz yok. Ben de çalışmaya başladığımda yavaş yavaş olur artık. Buzdolabını çift kapılı almıştım, bu sene çok işime yaradı, yazdan doldurdum, bu kış eve iki sefer meyve aldım. Meyve alamadım mesela. Pazara çıkamıyoruz.

Yazdan bahçeden doldurduklarımızı yedik. Buzdolabı çok işime yarıyor. Onun rahatlığı çok iyi. Gönül ister ki her şeyi mevsiminde yiyeelim. Ama o da olmuyor.

Genel olarak ne pişiriyorsunuz?

Pazara çıkmıyorum, pırasa, havuç gibi sebzeleri kışın başında bir iki sefer aldım... Dolaba koyduklarımı, taze fasulye, bahçeden topladı-

ğım biberler, barbunya... Bunlardan pişiriyorum. Ayrıca patates yemeği, pilav, çorba da oluyor. Evde ne varsa, onları pişiriyorum. Günde bir kez yemek pişiriyorum. Kalırsa dökmüyorum, ertesi günü öğlene ya da akşama yiyiyoruz.

Kışın köyden bir şey geliyor mu?

Evet, marul, soğan, kara lahana, kaldırık turşusu, şişelere konulmuş mantar. Kayınvalidemin hayvanı var. Ondan süt, yoğurt, tereyağı, peynir gibi şeyler geliyor. Ben yumurtaya hiç para vermedim şimdiye kadar. Kayınvalidemin yedi-sekiz tavuğu var, onların yumurtası yetiyor bize. Paramla dışardan bir şey alamıyorum, gerek de duymuyorum. Ama çocuğa meyve alayım isterim. Köy olmasa idare edemeyiz...

Köy olmasa, sizlerin emeği de olmasa herhalde. Çünkü onları konserveleyip, daha sonra da pişiren sizsiniz...

Evet, şöyle de bir şey var. Ben yapamasam bile kayınvalidem, anneannem, teyzelerim köyde yapıp verirler bana hep. Kışlık yiyeceğimi onlar hazırlar. Yufkamı, makarnamı, salçamı, tarhanamı onlar yapıp verirler.

Bebek için hazır bez mi kullanıyorsunuz?

Evet, hazır bez kullanıyorum. Önceden elde yıkarlardı ya, şimdi kim kaldı ki öyle ben de aynısını yapayım? Köyde evin önünden dere geçiyor... Bana bazen takılmak için eşim "yok bez mez, çocuğun bezini al derede yıka" der... Yapmayacağımı o da biliyor. Şimdi köyde de öyle, kimse kalmadı artık bez kullanan, herkes kağıt bez alıyor. Bizim buralarda Yılca'nın bir köyü var. Orada yokmuş çocuk bezi... Şaşırdım, nasıl gitmemiş çocuk bezi diye. Büyük kolaylık tabii. Ama bazen maddi yönden sıkıştığımız oluyor. Borç buluyor, gidip alıyor çocuğun bezini. Ne yapacaksın? Yıkamalı bağlayayım desen bile, ortada o da yok ki, satılmıyor, nereden alacaksın?

Komşuluk ilişkileri var mı, komşular geldiğinde pastaydı, börekli çörekli gibi şeyler yapıyor musunuz?

Arkadaş çevrem gelirse tabii ki hazırlanıyor, onlar da bana hazırlarlar. Çok sık gördüğüm bir üst komşum var. Gidip, geliyoruz... Geldiği zaman çay demliyorum, yanında bir şeyler varsa koyuyorum.

Hiç sinemaya tiyatroya gittiniz mi?

Evet, hayatımda bir kez sinemaya gittim, teyzemin oğlu götürmüştü, geçen sene, kışın. Öyle yerlere pek gitmeyiz. Köye gidiyoruz, kayınvalideme yardım ediyoruz. Dışarıda yemek de yemedik şu ana kadar, ama bundan sonra olur mu bilmem... Dışarıda çarşı içinde festival olursa parasız, ona gideriz... Onun dışında para verip de gittiğimiz olmadı...

Sizce ev kadınlığı bir meslek mi?

Tabii ki meslek. Çünkü öğreniliyor. Bunu bilmeyenler de var. Benim bir arkadaşım var, yemek pişirmesini bilmiyor... Demek ki meslek ev kadınlığı. Ev kadınlarının işi bitmez. Sürekli yapmak zorundasınız, çok nankördür. ■



Acaba işimi kaybeder miyim?

Bu sayıdaki yazıyı kadın-erkek bütün çalışanların ve sendikaların önemli sorunlarından birisi olan iş güvencesizliği ve güvensizlik sorununa ayırmak istedim. Çünkü iş güvencesizliği, en güvenceli işlerde çalışanları dahi tehdit ediyor.



masından bağımsız olarak kişinin algılarına göre değişebiliyor. Gerçekten işsiz sayısı arttıkça çalışanların iş güvencesizliğine yönelik algıları, başka bir ifade ile işten çıkarılma kaygısı güçleniyor. Nitekim yapılan araştırmalar, işsizlik oranının yüksek olduğu dönemlerde işsizlik risk algısının arttığını, buna bağlı olarak çalışanların işlerini kaybetme kaygı ve korkularının yükseldiğini ve yeniden iş bulma umutlarının azaldığını ortaya koymuştur.¹

Güvencesizlik güvensizliği artırıyor

İş güvencesizliği ne demektir? İş güvencesizliği dendiğinde akla ilk gelen işsizlik olmasına rağmen bu, işsizlikten farklı bir kavramdır. İş güvencesizliği işin geleceği hakkında bir kaygı, mevcut işin sürekliliğine yönelik potansiyel bir tehdit algısı gibi çeşitli şekillerde tanımlanabiliyor. İş güvencesizliği her şeyden önce subjektif, başka bir ifade ile kişiden kişiye göre değişebilen bir algıdır. Benzer objektif durum kişisel özelliklere, işsizliğe ilişkin önceki deneyimlere ve örgüt konumlanmalarına bağlı olarak farklı işçiler tarafından farklı şekillerde algılanabiliyor.

Sonra iş güvencesi geleceğe ilişkin güvencesizlik duygusu ile ilişkilidir. İşçilerin işten çıkarılıp çıkarılmayacaklarına veya mevcut işlerini koruyup koruyamayacaklarına ilişkin belirsizlik duygusudur.²

İşe ilişkin sürekli bir belirsizlik duygusu, insanları birbirine bağlayan ve

İşgücü piyasasının yeni ekonominin gerekleri doğrultusunda kuralılaşması ve yeniden düzenlenmesi nedeniyle, “güvenceli, istikrarlı istihdam ilişkilerinin” artık bir istisna haline geldiği söylenebilir. İş güvencesizliği yeni mi? Güvencesizlik güvensizliği doğurur mu? Çalışma ilişkilerindeki belirsizlik ve esneklik toplumsal ilişkilere nasıl yansır? Bu, sendikaları nasıl etkiler? Sendikalar bu sorunla nasıl başa çıkar? Bu soruların hepsi çok önemli, cevaplanması bir o kadar zor sorulardır. Ancak her halde sorulması

ve cevaplanması gereken ilk soru, iş güvencesizliğinin kavram olarak neyi ifade ettiğidir.

İş güvencesizliği dendiğinde ilk akla gelen şey, iş aramasına rağmen iş bulamayanlar, yani işsizlerdir. Ancak işsizler, iş güvencesizliği yaşayanların sadece bir kısmını oluşturur. Oysa ki ekonominin ve işletmelerin yeniden yapılandırılması sürecinde işlerinin geleceği hakkında kaygı ve belirsizlik yaşayan çok daha büyük bir kesimin varlığı biliniyor. Yaşanan iş güvencesizliği gerçek bir tehdit olup olma-

her birini sürdürülebilir bir benlik duygusu ile donatan özelliklerinin aşınması tehlikesini barındırıyor. Bu süreç bireyin başkalarına olan güven ve sadakat duygusunu zayıflatıp, irade ile davranışını birbirinden koparıyor. Çünkü her an “dikkatli ol yoksa başına geleceklere katlanırsın” mesajını yayan sistem, çalışanların iradesini en aza indiriyor. Dikkatle okunduğunda böylesi bir mesajın çalışanları yönlendirmekten çok uyarmayı hedefleyen kaderci bir bakış açısı sunduğu ve onları gücü yetmeyen çaresiz insanlar olarak resmettiği görülür.

İşe ilişkin sürekli bir belirsizlik duygusu, ücrete bağımlı olan işçiler ve aileleri için geleceğin de belirsiz olması anlamına gelir. Bu duygu işçilerin günlük yaşantılarına uzanır. Güvencesizlikle beraber güvensizlik duygusu da artar. Bu durum toplumsal bağları ve dayanışma duygularını yok eder ve bireylerin ruhsal durumlarını bozan bir ilke olarak hareket eder. Daima işe ve geleceğe ilişkin duyduğu kaygı, belirsizlik ve güvensizlik içinde olan kişi, şimdiki zamana hakim olma ve geleceğini planlama yeteneğini büyük ölçüde yitirir. Kendini bu durumda hisseden çalışanlar için yaşam, günü birlik sürdürülen ve çözümü hep belirsiz kalan hayatta kalma mücadelesine dönüşür.³ Bu süreçte istikrarsızlık, güçsüzlük toplumsal ve sınıfsal dayanışmayı zayıflatırken, toplumsal ve sınıfsal dayanışmanın zayıflaması güçsüzlüğü pekiştirir.

Sendikadan destek yardım

Kuşkusuz iş güvencesizliğinin olumsuz etki ve sonuçlarının olduğunu söylemek gerekir. Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar, iş güvencesizliğinin her şeyden önce iş memnuniyetinin düşük olmasına, iş stresi ve tükenmişliğinin yüksek düzeylerde görülmesine neden olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca anksiyete, depresyon ve yaşam memnuniyetsizliği gibi zihin sağlığıyla ilgili olumsuz etkilerine yönelik bulgular elde edilmiştir. Psikosomatik şikâyetlerin, fiziksel sağlıkla ilgili olumsuz sonuçları da beraberinde getirdiği gözlenmiştir. İş güvencesizliğinin insan sağlığına ilişkin negatif etki ve sonuçlarının yanı sıra, çalışanların örgüte-işyerine yönelik tutum ve davranışlarına da negatif bir etkide bu-

lunduğunu ortaya koyan araştırmalar mevcuttur. Söz konusu araştırmalar iş güvencesizliği algısının, işçinin işyerine olan bağlılığını zayıflatmış, işyerine ve yönetime karşı güvensizliği artırdığını ve çalışanların performansını düşürdüğünü, çalışanların işletmeden ayrılma niyetlerini güçlendirdiğini ortaya koymuştur.

Bilindiği gibi sendikalar işçilerin çıkarlarını savunmayı/geliştirmeyi ve onları işverenlerin keyfi davranışlarına karşı korumayı amaçlar. İş güvencesizliği işçilerin sağlık ve mutluluğuna negatif etkilerde bulunduğundan, iş güvencesizliğini ve yarattığı zararlı sonuçları en aza indirmek sendikaların en önemli görevlerinden birisidir. Sendikalar genellikle örgütlerin-işletmelerin yeniden yapılanması sürecinde işçi ve işveren arasındaki görüşmelerde çok önemli bir rol oynar. Ayrıca sendikalar işten çıkarılanlara destek ve yardım sağlayarak, işten çıkarılacakların sayısını düşürmek için çalışarak iş güvencesizliğini ve olumsuz sonuçlarını zayıflatmada önemli bir rol oynar. Özellikle sendikaların iş güvencesizliğini gidereceğine dair işçiler arasındaki güçlü bir inancın var olduğu durumlarda işçiler, sendikanın bu rolünden faydalanmak isterler. Bu bağlamda sendikayı bir aracı olarak algılayarak iş güvencesizliğini ve olumsuz sonuçlarını sendikaya üye olarak en aza indirmeye çalışırlar. Ancak işsiz sayısında, belirsiz ve istikrarsız çalışma ilişkilerinde görülen artış çoğu yerde ve zamanda sendikaların böyle bir gücünün olmadığına ilişkin kanıyı güçlendiriyor. Hatta Türkiye’deki gibi sendikaya üye olmaya ve işyerinde sendikal örgütlenmeye karşı işverenlerin verdiği ilk tepkinin işten çıkarmak olduğu ülkelerde, sendika üyeliği bazen iş güvencesizliğinin bir kaynağına dönüşebiliyor. (Türkiye’de bir yıl içinde sendika üyesi 42 bin işçi işten çıkarıldığı göz önünde tutulması gereken bir veridir.) Dolayısıyla işçiler sendika üyeliğinin, kendilerine iş güvencesizliğine karşı yeterli bir koruma sağlamadığına inanıyor. Bunu sendikal işçilerin en az sendikasız işçiler kadar güvencesizlik duygusuna sahip olmasından anlayabiliyoruz. Nitekim Eser Sandıkçı, 2009 yılında İstanbul ilinde metal ve tekstil sektöründe sendikal ve sendikasız 7 işyerinde toplam 160 işçi üzerinde

gerçekleştirdiği “İş Güvencesizliğine Karşı İşçilerin Kolektif Tepkileri” başlıklı araştırmasında, hem sendikal hem de sendikasız işçilerin %50’sinden fazlasının yüksek iş güvencesizliği yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırma sonuçlarıyla, İsveç, İtalya ve Avustralya’da yapılan araştırmalarda elde sonuçların benzerliği de eserde yer bulmuştur...

Kadınlar neden daha az hissediyor

Aynı araştırmada erkek işçilerin kadın işçilere göre daha fazla iş güvencesizliğini hissettikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonucun güvenceden yoksun, vazgeçilmesi kolay olan kadınların kendilerini daha fazla güvencede hissetmelerinin güvenceli koşullarda çalışmalarından kaynaklanmadığını, bunun önemli nedenlerinden birisinin, kadınların çalışmaya yükledikleri anlamla ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Toplumsal cinsiyete dayalı olan rol dağılımında kadının aslı işinin ev işleri olduğu algısının, çoğu zaman kadının dışarıda ücret karşılığı çalışmasının aile bütçesine katkı olarak değerlendirilmesine neden olduğu, bulundukları koşulları bu nedenle kabullendikleri ve güvencesizlikten daha az rahatsızlık duydukları ifade edilmektedir. Buna toplumun erkeğin işsizliğine yüklediği anlam ile kadının işsizliğine yüklediği anlamı da eklememiz gerekir. Erkek işsizliği aile içinde sorunlara, toplumda bir statü kaybına sebep oluyorken, kadın istihdamına “olmasa da olur” şeklinde bakıldığı için kadın işsizliği daha kabul edilebilir bir niteliğe bürünmektedir. Ancak kadınların ücret karşılığı çalışmaya ilişkin talepleri yükseldikçe iş güvencesizliğini erkek işçilere göre daha güçlü hissedebileceklerini söylemek yanlış olmayacaktır. ■

Notlar:

¹ Eser Sandıkçı, *İş Güvencesizliği Karşısında İşçilerin Kolektif Tepkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

² Hans De Witte, “Does Job Insecurity Affect the Union Attitudes of Workers and their Participation in Unions? Introduction to This Volume”, Hans De Witte, *Job Insecurity Union Involvement and Union Activism*, Ed. Hans De Witte

³ Robert Castel, *Sosyal Güvensizlik*, Çev.İşık Ergüden, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s. 31-45



EV KADINLARI KOMİSYONU ÇALIŞIYOR

Söyleşi ■ NECLA AKGÖKÇE & SELGİN ZİRHİ KAPLAN

Kimi ev işlerinden sıkılmış, kimi çocukları büyüttükten sonra “vakit, özgürlük vaktidir” diyor, bazıları çok genç, kendini gerçekleştirmek, çevresine yararlı olmak istiyor... Bazıları el becerileri ustası, içlerinde bilgisayar öğretmenleri de var, edebiyat aşıkları da... Eşleri Petrol-İş üyesi ev kadınları Aliğa Şubesi’nin çatısı altında bir araya gelerek, bir kadın komisyonu oluşturmuşlar... Kahvaltı vermişler, türkü gecesi yapmışlar. Kadınlara kemik taraması hizmeti verilmiş... Ama daha bu başlangıç... Gittik, gördük, yazdık... Hedeflerini gerçekleştirmek için desteğe ihtiyaçları var...

Sizi tanıyalım?

Gülcan Yüksel: Ev hanımıyım. İki oğlum var. Biri 30 yaşında İstanbul’da çalışıyor, diğeri ise askerden yeni geldi. Eşim Petkim’de çalışıyor. Uzun süredir ev hanımıyım, ama Almanya’da üç yıl da çalışmışlığım var. Çocuklar olunca bakacak kimsemiz olmadığı için çalışmadım. 80’li yıllarda kreş daha azdı ve bu kadar revaçta değildi. Türkiye’de bir çalışma hayatım olmadı. Ama içimde ukde kaldı. ‘Keşke çalışabilseydim’ diyorum. Evde çocuk büyüttük, ev işleri yaptık, geçti zaman. Sendikaya uzak biri değilim, sendikal eylemlere hep katıldım. 1 Mayıs’lara, özelleştirme karşıtı eylemlere hep katıldık. Hâlâ da katılıyorum.

Ev kadınları olarak bir araya gelmeye başlamışsınız, siz öncülük eden kadınlardan-sınız, bu süreç nasıl başladı, şimdiye kadar neler yaptınız?

Bir buçuk ay kadar oldu. Geldik, İsmail Bey’le tanıştık. Bana Aynur arkadaşımız telefon etti:

“Petrol-İş Sendikası üye eşleri bir araya gelip bir komisyon kuracakmış, katılabilir misin? Benim çocuklarım çok ufak, çok yoğunum, her zaman çıkamam, ama ben de yardıma gelebilirim. Aklıma sen geldin, çocukların büyük, senin engelini yok.” dedi. Harekete geçtik hemen. Arkadaşlara duyuru yaptık önce, sonra geldik başkanla tanıştık. İlk hedefimiz kahvaltı düzenlemek oldu. Petkim’e yeni giren gençler, sendikayı çok tanımıyorlar ve şubeye pek fazla gelmiyorlardı. Amacımız biraz da onlarla tanışıp, iletişimi sıcaklaştırmaktı. Ama yenilerden ancak üç dört kişi geldi. Genelde biz eskiler vardık kahvaltıda, ücretsizdi. Katılım güzeldi, 50 kişi vardı, siteden de duyurduk. Ondan sonra eşlerle birlikte türkü gecesi yapalım, dedik. Türkü gecesi yaptık, ona katılan çok daha fazlaydı, yeni bir balkon yapıldı lokale, orası bile doldu. 150 kişi vardık...

Birbirinizle kaynaşma fırsatı oldu mu peki?

Çok az oldu. Biz eskiler birbirimizi zaten tanıyorduk, amacımız biraz da yenileri çekmekti. Petkim’e yeni girenlerden bir arkadaşımız var burada... Ayın 29’unda bir okulumuzun paneli var. Aile ve çocuk iletişimi üze-

rine, onu da burada yapacağız. Daha sonra 40 yaş üstü kadınlar için kemik taraması olacak. Yola koyulduk, durmak yok artık.

Kendiniz için ne umuyorsunuz bu çalışmadan?

Değişik bir alana girelim diye düşündüm. Biz şimdiye kadar eşlerimizin mitinglerine gittik ancak. Buralarda faydalı olabilecekssem, onu da yapmak istiyorum. Aşağıdaki depo boş, orayı atölye yapıp bir şeyler üretilim, elde ettiğimiz gelirleri kadın sığınma evlerine yollayalım veya çocuk okutalım, gibi düşüncelerimiz var. Ayrıca, nikah şekerleri, ahşap boyama da yapabiliriz dedik. Yukarıda zaten Türk halk müziği çalışmalarımız ve tiyatromuz var. Bu tür etkinliklerle sendikamızın adını duyurup, katılımı arttırmayı düşünüyoruz. Umarız devamı gelir.

Tepki oldu mu hiç bu çalışmalarınıza?

Biz şimdi “cahil ev hanımlarınız ya” (gülüşmeler) bazı yerlerden de tepki aldık “onlar şimdi ellerine yüzlerine buluştururlar” dendi. Biz bu tür sözlerle kulaklarımızı kapattık... Yolumuza devam edeceğiz.

Size gelelim, neler yaptınız şimdiye kadar biraz anlatabilir misiniz?

Nagehan Norçin: Ev hanımıyım şu anda. Ama 12 sene öğretmenlik yaptım. 6 yıl usta öğreticilik yaptıktan sonra Kırikkale Halk Eğitim Merkezi’nde hazır giyim atölyesinde atölye şefliği yaptım. Daha sonra eşim tayin istedi buraya geldik, ben istifa etmek zorunda kaldım. Eşim Tüpraş’ta çalışıyor. Buraya geldikten sonra epey zorluk çektim. Doğduğum kentten, arkadaşlarımdan, dostlarımdan ayrılmıştım, yeni çevreye uymakta çok zorlanıyordum. Ayrıca Alzheimer hastası kayınvalidem vardı, onun bakımını da ben üstlenmiştim. Maddi özgürlüğümünden, çok hareketli yaşantımdan, hatta çocuklarımdan her şeyden vazgeçmişim bir anda. Ama pişman değilim.

Ben kadınların örgütlenmesi gerektiğine inanırım o nedenle kadın örgütlerinin hep destek-



GÜLCAN YÜKSEL



CANAN BAKAR



NAGEHAN NORÇİN



DENİZ ÇEKİGİL

leyicisi oldum. Zaman zaman da içinde yer aldım. Sendikal yaşamında eşime de her zaman destek vermişimdir. Eylemlere, mitinglere dünyanın öbür ucunda da olsa giderim. SSGSS Yasa Tasarısı geçmesin diye yapılan tüm eylemlere katıldım. Çadır kuruldu bir buçuk ay gece, gündüz meydana oturduk, ben de hastam olmasına rağmen gittim. Gene de geçirdiler tasarımı ama. Yaptığım hiçbir şeyden pişman değilim. Ev hanımları gün yaparlar ya, ben şunu dedim; "Bir üniversite öğrencisi belirleyelim. Diyelim 6 kişiyiz, herkes her hafta 10 TL verse 60 TL eder. Bizim için bir şey değil ama üniversite öğrencisi için bu büyük bir para... Öğrenci belirleyelim, onu okutalım" derdim. Bunu hiçbir zaman yapamadık. Aşağıda böyle bir yer var, orayı bir atölye haline getirebilirsek, reçeller, şallar, çeşitli ürünler yapıp satarız, böylece ihtiyacı olan öğrencilere burs verebiliriz. Benim tek istediğim şey bu.

Sizi buraya getiren neden?

Bir süre evde kapalı kaldım. Şimdi çocuklarım büyüdü. Büyük kızım psikolog. Küçük kızım üniversiteye hazırlanıyor. Kayınvalidem rahmetli oldu, evde bakılacak hastam yok. Artık bir yerlere çıkma zamanı, artık özgürlük zamanı, dedim. Ev içinden başlayarak elime bayrak alıp "kapsam dışıyım haklarımı istiyorum" diye yürümek istiyorum. Maddi ve manevi bütün haklarımı tekrar istiyorum. Kesinlikle bir şeyler yapmak istiyorum...

Kurslar yapıldığında eğitimci olarak katkınız da olur belki?

Elbette, el becerisi olmayan arkadaşlarımız için, kurslar verilebilir. Mesela lokale kurabiye, pasta vs yi biz yapalım siz bizden alın, biz de okuyan çocuklara yardımcı olalım, diyebiliriz. Arkadaşım halk eğitimde çalışıyor. Bize farklı bir şeyler gösterir, onu da yaparız... Artık bir şey yapmanın zamanı. Hayattan elini eteğini çekmemek lâzım.

Biz ev hanımları da bir şeyler yapabiliriz. Biliyorsunuz "bir erkeği eğiterseniz bir kişiyi eğitmiş olursunuz, bir kadını eğittiğiniz 100 kişiyi eğitmiş olursunuz"... Kadınların örgütlenmesinden erkekler her zaman korkarlar.

Evde durum nasıl peki?

Evde üç kadın var, o nedenle durum fena değil. Yemek bizdense, salata sizden diyoruz. Eşim mutfaka girmekten gocunmaz...Bazen espiyiyle, bazen dik durarak kimi işleri yaptırıyorum...

Burada neler yapılabilir sizce?

Buraya yazarlar getirilebilir, bize eserlerinden parçalar okurlar. Ayrıca paneller yapılabilir, çocuk eğitimi, aile ilişkileri eğitimi verilebilir. Kadın hakları eğitimleri de verilebilir. Kadınların böyle şeylere ihtiyacı da var. Bir komşumuza ev içinde ve dışarıda haklarının ne olduğunu anlatmalıyız. Arkadaşlarla ortak bir şeyler yapmak çok hoşuma gidiyor. Ben fedakar biriyim ama kendimiz için de bir şeyler yapmamız gerekiyor. Ev kadınlarının güçlendirilmesi lazım. En ağır işçilik ev kadınlığı bunun araştırması da var. O kadar ağır iş yapıyoruz ki devlet ödeyemiyor bile...

Siz de aynı biçimde kendinizi tanıtın, neler yapıyorsunuz?

Canan Bakar: Ben, Canan. Benim eşim de Tüpraş'ta çalışıyor. Halk eğitimde usta öğreticisiyim, hasır bilezik yapmayı öğretiyorum. Bunu yanında daha değişik el becerilerim de var. Nikah şekerleri üretimi gibi...

Dışarıda çalışıyorsunuz ama ev işlerini de sanıyorum siz yapıyorsunuz, değil mi?

Evet, ev işlerini de ben yapıyorum. Bütün yük benim üzerimde. İki oğlum var, onlarla ilgileniyorum, eşimle ilgileniyorum, ev işleri benim üzerimde, dışarıda da öğrencilerimle ilgileniyorum. Bunun yanı sıra üretim de yapıyoruz.. Eşim Petrol-İş'te yönetimde ama bir şey söyle-

medi. Sultanın eşi Cengiz Bey'le konuştum o anlattı kadınların toplandığını ve geldim buraya...

Sırayla gidelim mi?

Hacer Cingöz: Eşim 85'ten beri Petkim'de çalışıyor. Üç kızım var. 98'de bir kafeterya açtık, orada uzun süre çalıştım. 2005'te lojmanlara gelince bu işten vazgeçtik. Çocuklarla ilgilenmeye başladım, ev hanımı oldum yani. Arkadaşlar "toplantı var dediler" geldim. Arkadaş ortamlarına girmek istiyorum. Çocuklarımıza eşlerimize faydalı olduk şimdiye kadar tamam da, başka şeyler de yapmak istiyor insan. Ben ne yapmak isterim: Yoksul çocuklara burs vermek iyi olur bence de. Burada ürün üretilecek olursa yapılanları pazarlayabilirim. Bu konuda çok yetenekliyimdir.

Sizce bu çalışma yürür mü?

Birlikte olursak gider. Ama atölye açılrsa iyi olur...Ben emek sarfetmeye hazırım. Bir araya gelmek kadınlar açısından da iyi olur, bunun anlamlı olduğunu düşünüyorum.

Deniz Çekigil: Şu anda ev hanımıyım ama 1990 yılına yani evlenene kadar çalıştım. Evlendikten sonra buraya geleceğim, diye işten ayrıldım. Eşim Petkim'de çalışıyor. Bir oğlum var. Eşim patronum olduğu için ona pek hükmedemiyorum. Arkadaşım sayesinde girdim gruba, çok memnunum. Televizyonun karşısına oturmaktan ve Müge Anlı seyretmekten kurutuldum. Oğlumu büyüttüm kendimi artık dışarıya atayım, diyorum.

Ev işlerini siz yapıyorsunuz, nasıldır ev işleri?

Nasıldır? Sabah kalkarsınız, oğlanı doyurursunuz, okula gönderirsiniz, eşinize bir şeyler hazırlarsınız. Onu da işe yollarsınız... Ondan sonra ütü mü vardır, çamaşır mı vardır, süpürge mi vardır onları yaparsınız, yemek pişirirsiniz... Sonra televizyon seyredersiniz, bazen günlere gidersiniz. Böyle geçer zaman.

Kadın komisyonu çalışmasından beklentiniz neler?

"Bu hayatta ben de varım, ben

de bir şeyler yapıyorum" diyebilmek için buradayım. Sitemizde oturan çok genç arkadaşlarımız var onların da bu çalışmaya çekebilirsek iyi olacak. Siz yanımızda olursanız, yaptıklarımızı duyurursanız, birlikteliğimizi bozmazsak bence gider. Şu anda çok neşeliyim, hayata pozitif bakıyorum, koşa, koşa geliyorum toplantılara.

Sizi de tanıyalım?

Emine Yılmaz: İki çocuğum var; biri küçük iki yaşında.Tüpraş'ta çalışıyorum. Tam içinde olmasam da dışarıdan komisyon çalışmalarına destek vermeyi düşünüyorum. İki yıl sınıf anneliği de yaptım. Oğlumda "Hiperaktivite ve dikkat eksikliği bozukluğu" var. O yüzden çok sorun yaşıyorum. Sınıf anneliğini bu yıl bıraktım. Ev işleriyle uğraşıyorum. Kitap okumayı çok severim... İnternete de giriyorum. Ev ekonomisi bölümünden mezun olduğum için el becerilerim de çok iyidir. Bir yandan da belli firmaların ürünlerini satarak eve destek oluyorum.

Sizin beklentiniz ne peki?

Ben daha dün katıldım, daha önce bilgim yoktu, yeni habermi oldu. Yapılacak her şeyde ben de gücüm ölçüsünde olacağım. Bakın bebeğimi bıraktım geldim. Arkadaşta şu an bebeğim... Onun da küçük çocuğu var ben de bazen onunkine bakıyorum... Bence bu tür çalışmaların tanıtımı çok önemli. Yapılan etkinlikler duyurulursa iyi olur. Benim için bir nefes alma alanı olur burası. O yüzden de çalışmanın devam etmesini istiyorum.

Siz anlatabilir misiniz kendinizi?

Kezban Şenel: Eşim Petkim'de çalışıyor. Ben çocuk gelişimi mezunuyum. 6 sene anakolu öğretmenliği yaptım. Yedi sene de kendi anaokulum vardı, orada çalıştım, yani işletmecilik yaptım. Okuyarak mı, gezerek mi öğrenir insan dersiniz? Ben



EMİNE YILMAZ



HACER CİNGÖZ



**KEZBAN
ŞENEL**

gezerek öğrendim. İnsanlara bir şeyler vermenin en iyi yolu bence hikaye anlatmaktır. Sizin derginiz bir defa elime geçti. Hala baş ucumda durur. Çok kitap okurum. En çok da Nil Gün'ün kitaplarını. Ama Türk insanı maalesef okuma özüllü. O nedenle her şeyi görsel yapalım diyorum. Anaokulunda çalışırken ben derslerimi hep öyle veriyordum. Hayvanları mı tanıtmak istiyorum, hayvanat bahçesine gider, gösteririm... Öyle daha rahat öğreniyor insanlar. Ayrıca bol miktarda inanılmaz güzel hikâyeler var. Küçük küçük kağıtlara yazıp, böyle alıştırmak lazım okumaya... Ben yeni nesil Petkimli yetiştirmek gerektiğine inanıyorum. O anlamda sitelere yeni taşınanlarla genç işçi eşleriyle de ilgilenmek gerekiyor.

Nasıl haberiniz oldu?

İsmail Bey aradı, öyle geldim. Benim apartmanımda kimse böyle bir çalışma yürütüldüğünü bilmiyor. Kadınlara yönelik dernek kurmak istemiştin, böyle bir komisyonda seve seve çalışırım. Arkadaşlar çok güzel bir eğlence yaptılar, davetiyeler ev kadınlarının adına yazılmış, pek çok kadın bundan çok memnun kalmış. "Bak özel olarak benim adıma yazılmış" diye gösterdi birkaç kişi bana. Kim akıl ettiyse çok güzel düşünmüş.

Siz grubun en genç üyesisiniz sanıyorum?

Gülşah Geçdoğan: Galiba. Buraya geleli 8 ay oldu. Evlenip geldim. İzmir'de çalışıyordum, 17 yaşında çalışmaya başladım. Küçük yerlerde çalıştım önce. 17 yaşında başka yerde çalışma olanağı bulamazsınız çünkü. Sonra dershane de çalıştım daha sonra Migros'a girdim, mağaza yöneticiliği de yaptım. Evlendim, Aliğa'ya taşındım ve iş bitti. Çalışırken aynı anda iki, üç işi birden yapıyordum. Kendimizin farkında olmamız lazım. Burada "çocuk bakıyorum, yemek pişiriyorum, temizlik yapıyorum, hiç tatilimiz yok" diyoruz. Bunun farkında olmak önemli. Erkek mesela 8 saat çalışır... "Ben bütün

gün çalışıyorum. Bir tatilim var onda da rahat bırakmıyorsun" filan der. İstatistiki olarak da ispatlanmış. Bir kadının doğumda çektiği acıyı 9 erkek bedeni kaldıramıyormuş. Beden olarak da güçlüyüz. Ama günlük hayata gelince erkek "ben egemenim, ben güçlüyüm" diyor. Yok öyle bir şey.

Ev işleriyle aranız nasıl?

Ev işleriyle aram iyi olmak zorunda kaldı. Evlendikten sonra öğrendim. Çalışırken haliyle ev işi yapmıyordum. İşi bıraktım, buraya geldim... Birden prematüre bir hayatın içine sıkışıp kaldım. O balkondan bu balkona geçip duruyordum bütün gün. Eşim geldikten sonra bir yerlere çıkıyorum ancak. Tanımadığım ortam, tanıdığım insan yok, çevrem yok. Öyle işte. Çok aktif bir hayattan böyle pasif bir hayata geçince enerjim içime hapsoldü, sıkıntıyla dışarı çıkmaya başladı. Çok zor bir durum, depresif hallere yol açabiliyor.

(Gruptan): "Daha sonra kabullenme dönemi başlayacak..."

Gülşah: Ben de öyle olmak istemiyorum. Televizyon önüne kilitlenip kalmayayım istiyorum. Çünkü bilgili bir insanım, verimli bir insanım ve bunu paylaşmak beni mutlu ediyor. Bildiğim bir şeyi başkasıyla paylaşmak bana çok iyi geliyor... Komisyonun içindeyim. Öğrenmeyi, öğretmeyi çok seviyorum. Hem bir şeyler kapayım, hem de bir şey vereyim... Dedikodudan uzak duralım, küçük insan olmayalım, istiyorum. Hikâye dinlemeyi çok severim. Burada hikâye okuyan arkadaşımı görmek beni çok sevindirdi. Tanıştık işte, iyi oldu. Araştırmacı bir insanım, denize bakınca "aa deniz ne güzel, oturup bir sigara yakayım kenarında" demiyorum. Denizin içindekileri, oradaki yaşamı merak ediyorum, hayal kuruyorum.

Yazıyor musunuz?

Zamanında yazıyordum, bu arada köreldim. Edebiyat dergisi aboneliğim var. Oradan da güzel paylaşımlarımız olur. Bilgisayarlarla aram çok iyidir. Bilgisayar eğitimine ihtiyaç varsa,

ben bilgisayar da öğretirim. Sertifikalarım var, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan... Burada da kurs açılırsa ders veririm mesela... İngilizce de var, İngilizce de öğretebilirim.

Merhaba, sizinle daha önce gelişimizde de görüşmüştük.

Mukaddes Gündüz: Evet, Tüpraş'ta çalışıyordum o zaman. Sekiz ay önce emekli edildim, özelleştirme mağduruyum. "Emekliliğiniz doldu, hadi güle, güle!" dediler. İstem dışı oldu... Emekli olmak istiyor musun, diye sorulmadan, bana iş aktimin fesh edildiği söylendi. Oysa bilgiliydim, verimliydim, üretken bir kadındım. Devam etmek istiyorsunuz, işinizi seviyorsunuz. Ama sizin önünüzü birileri kesiyor. Sendikada delegeydim, dört yıl delegelik yaptım. İşveren sendikal faaliyetlerimden dolayı korktu. Arkadaşlara, "Mukaddes kapsam dışıyla ilgili tehlikeli konuşmalar yapıyor" demiş. Ne yapıyorum: Özelleştirmelerden sonra kapsam içi, kapsam dışı arasında bir sınıf ayrımı yapıldı. Bunları söylüyordum. Çünkü dayanamıyordum. İşten atılmayı göze aldım, konuştum, hakkımı aradım, atıldım. Ama pişman değilim.

Biliyorsunuz, sendikaların durumu çok kötü, bitirilme noktaları. Özelleştirmeden dolayı yeni işe giren arkadaşların hepsinde bir işten atılma korkusu var, işten atılma korkusu var. Çok yakında bizim temsilcilik seçimleri oldu. Temsilci adayları Tüpraş'ta gezerken çalışanlar, temsilcilere "Mukaddes abla delegeydi, işten çıkarıldı. Ben güvenmiyorum sendikaya, yapamadınız" demişler. Tüpraş'ta çok sevilirdim çünkü. Sendika tek başına bir şey yapamayabilir. Ama "ben varsam, sendika var". Senin bir şeyler yapman lazım. Yeni giren arkadaşlara sendikalı olmakla, sendikalı olmamak arasındaki farkı anlatmaya çalışıyorum şimdi de. Yoksa gerçekten kuşatıldı. Batman Rafinerisi'nden



**MUKADDES
GÜNDÜZ**

buraya naklen geldik beş yıldır buradayız. Aliğa Şubesi'nde çoğunluk Petkimliler var.

Bu lokal de hep Petkimlilere hizmet etti. Artık Tüpraş'da işin içine girmeli.

Lokalin erkekler kahvesine benzediğinden yakınıyor, siz ne diyorsunuz?

Ben de katılıyorum. Lokalin sadece erkeklerin içki içip, maç seyrettiği bir mekan olmaktan çıkarılması lazım. Ben de kadın arkadaşımın buraya gelip, çayımı kahvemini rahatlıkla içebilmeliyim. Ya da bir komşumla burada içki içebilmeliyim.

Bunun için de katılıyorum toplantılara. Lokal iyileştirilsin, sendikayı dışarı tanıtalım, sendikayı anlatalım. Yeni gelen arkadaşları hedef alarak çalışmalar yürütelim. Ben bir sendikacının da kardeşiyim. Aile olarak çok acılar yaşadık. Hiçbir şey kolay elde edilmiyor. Her türlü desteği vereceğim bu çalışmaya...

Sizinle de tanışıyoruz...

Sultan Tereci: Evet daha önce de konuşmuştuk. Evliyim, üç çocuğum var. En büyük lise ikiye, en küçük ilkokul ikiye gidiyor. Evin bütün sorumlulukları benim üzerimde, çocukların eğitimi ile de ben ilgileniyorum. Ayrıca Türk Anneler Birliği'nde, okul aile birliğinde aktif olarak çalışıyorum. Sınıf annesiyim. Bu oluşumun içine girme sebebim; sesimi duyurmak. "Biz de varız" demek istiyorum. Oturduk, dün konuştuk arkadaşlarla. Aşağıdaki depoyu boşaltırıp, birkaç değişik kurs vermek oradan elde ettiğimiz gelirle çocuk okutmak... Bu en büyük hayalimiz. Bir şeyler yapmaya çalışacağız. Sesimizi hep birlikte duyurabilirsek bu iş olur. Yemeğe de katıldım çok çok güzeldi. Benim geç haberim oldu. Eşim yoğun olduğu için haber veremedi herhalde. Birlik ve



**BİRGÜL
MURSALLI**



**GÜLŞAH
GEÇDOĞAN**

beraberlik ol-
duğu sürece
bu çalışma
sürer.

**Kendinizi tanıtır
mısınız, sizin ge-
liş amacınız, neler
yapmayı düşünüyorsunuz?**

Birgül Mursallı: Evliyim, eşim Petkim'de çalışıyor. Biri kız, biri oğlan iki çocuğum var. Oğlum 4. sınıfa, kızım üniversiteye gidiyor. Ev hanımıyım, hiç dışarıda çalışmadım. Evde çalışıyorum. Okumayı ve çalışmayı çok istedim ama üç ağabeyim ve babam "olmaz" dediler, okutmadılar. Köyden merkeze inmek gerekiyordu, zordu belki. Evlendim, çalışmak istedim, sigortam olsun, diye o da olmadı maalesef. Sonunda arkadaşımın dediği gibi ev kadınlığına alıştım, onu kabullendim. Ama kendimi geliştiremedik. İçimde ukde kaldı.

Nasıl başladı çalışma? Birbirimize haber verdik. Ben ilk günden beri gelip gittim, kahvaltıyı düzenledik. Kahvaltıyı yapmadan önce bunu nasıl yapacağımızı konuştuk, tepki de aldık, darılan gücenen arkadaşlarımız da oldu. Ama hallettik, inşallah bundan sonra iyi gider işler. Ne istiyoruz? Ben bir kere kendimi aşmak istiyorum. Kendimi çok körelmiş hissediyorum. Böyle benim gibi düşünen ev hanımları çok. Her şeyden mahrumum. Ev hanımıyım, bütün gün çalışıyorum evde ama hiç tatilim yok. Geçenlerde

**SULTAN
TERECİ**

bir arkadaşımız ziyarete geldi. Ben hep ayakta olduğum için, mutfağa geldi, "sana yardım edeyim" dedi. Dedim ki "ev hanımlarının hiç tatili olmaz siz gidin, bugün bendensiniz." Başka şeyler yapmak istiyorum, kendimi kanıtlamak istiyorum. Kendimi kanıtlarken başkalarına da yararlı olayım istiyorum. Her şeyi bırakıp buraya geliyorum. Kızım da destek oluyor. Hem bana faydası olacak bu komisyonun hem de etrafıma...

Devam edelim....

Adile Şahiner: 25 yıldır Aliğa'dayım, eşim Petkim'de çalışıyor. İzmir'den geldim. Ev hanımıyım. 15 yaşında evlendim. Biri 29, biri 26 yaşında iki çocuğum var. Orta okuldan ayrılarak evlendim eşimle. İyi de yaptım galiba. Bazı yerde mutluyum, bazen de...

Ev gezmeleri sevmem. Arkadaşlarla buluştuğumuzda, ya elişi yapar ya da okey oynarız. Bütün kurslara gitim, kumaş boyama, ahşap boyama, çiçek... Kızım yok ki çeyiz yapayım, oğlanlar istemiyor öyle şeyler zaten. Ona hediye, buna hediye

böyle geçirdik günleri. Komisyon fikri ortaya atıldığından beri iş içindeyim. Bir şey yaptığımda, psikolojik olarak kendimi mutlu hissediyorum. Evde engelim yok. Eşimin işlerini yapıp, yemeğini hazırladığımda, o sesini çıkarmıyor. Beni çok fazla da sıkamaz... Bazen yorulduğumda kahvaltı yapalım derim, ya da dışarıda yiyeğim; hiç "hayır" demez. Sendikanın yok olmasını istemiyorum. Eşim belki emekli olacak ama iki oğlum var. Benim çocuklarım da sendikali olup haklarını aramalı... O nedenle sendikamızın güçlendirilmesi lâzım. Bu çalışma devam etmeli. Devam edeceğine de inanıyorum. Çünkü birini tanıyan insanlarız ve her şeyi danışarak yaparız... Bizler sormaya, öğrenmeye yatkınız. Çok rahat sorarız... "Ben bunu yaptım, bu çok iyidir" demeyiz. Yemekleri bile sorarız.

Peki bizden bir beklentiniz var mı?

Bizim yapmak istediklerimiz konusunda destek vermenizi istiyoruz. Ayrıca yaptıklarımıza da dergide yer vermenizi...

Sizi tanıyalım, neler yapıyorsunuz ne zamandır bu işin içindesiniz?

**G ü l a y
A l t a y :**

Evliyim; iki oğlum var. Biri 20, biri 18 yaşında... İzmirliyim, evlenince buraya geldim. Sürekli evde iş yapmakla geçti günler. Ben bekârken çalışıyordum. Evlenince buraya geldim. Geçen sene sekiz ay kadar bir inşaat ofisinde çalıştım.

Bazı hastalıklarım vardı, ev işinde de zorlanmaya başlamıştım, çıktım. Esasında benim bir iş yaşamım oldu. Kemeraltı'nda gelin çiçekleri yapıyordum. Usta olarak çalışıyordum. Şimdi de boş durduğum söylenemez. Şal yapıyorum dışarıya satmak amacıyla. Arkadaşlarıma da öğrettim. Şallarım Almanya'ya, Fransa'ya kadar gitti. Nikâh şekeri de yapıyorum. İşe yaramak, eve katkıda bulunmak isterim hep. Ev işleri nankör, yaparsın yaparsın, görünmez... Depo-yu atölye haline getirebilsek iyi olur, üretir çevreye faydalı oluruz.

Yazmayı çok severim ben zaten... Psikolojiyi çok severim. Liseyi dışarıdan bitirdim. Okumak çok hoşuma gidiyor. Yazmak da çok hoşuma gidiyor. İstedğim şeyleri yapmak istiyorum artık...

Nagehan: Ben "kendim için şunu yapayım"ı hiç yaşamamışım. Arkadaşlarla bir şey paylaşmayı çok istiyorum. ■

**ADİLE
ŞAHİNER**

**GÜLAY
ALTAY**



10-11-12 Mayıs 2010 tarihlerinde, üç gün boyunca üyeler, üye eşlerine ve yakınlarına verilen sağlık taraması hizmetiyle üç gün boyunca kadınların kolesterol, kilo, kalça, tansiyon, vücut yağı ve açlık-tokluk şeker ölçümleri yapıldı. Toplam 500 kişiye uygulanan ölçümleri Ege Osteoporozlu Hasta Derneği gerçekleştirdi. İsteyen kadınlar

500 Kadına Sağlık Taraması

Biz röportajı yaptıktan sonra, kadın arkadaşlarımızın bahsettiği sağlık taraması Aliğa Şubesi tarafından gerçekleştirildi. Kadın üyeler, üye eşleri ve yakınları olmak üzere toplam 500 kadın 10-11-12 Mayıs 2010 tarihlerinde sağlık taramasından geçti.

hekim tarafından şikayetlerine bağlı olarak, kan ve diğer tahlil sonuçlarına uygun olarak yönlendirildi. Aliğa Şubesi'nin konuyla ilgili haberinde, yönetimin görüşlerine şu şekilde yer verildi: "3 gün boyunca sendika binamızda yapılan sağlık taramasında her şeyden önce güzel dostluklar kuruldu. Sendika yönetimimiz dostluk bağlarını kuvvetlendiren bu tarz çalışmaların devam etmesi konusunda desteklerini esirgemeyeceklerini, bu yararlı işlerin en önemli kazanımlarından birinin de Aliğa halkıyla sendikamızı kaynaştırmak olduğu belirtilerek kadın komisyonumuza verdikleri emekten dolayı teşekkür etti ve başlıklar diledi."

Tarihçilik mesleğinde kadınlar

Doç. Dr. Serpil Çakır

İstanbul Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi



Bu sayıda çeşitli ülkelerden tarihçi olmaya cesaret eden kadınlardan bahsederek tarihçi kadınların yaşamlarından ve yazdıkları eserlerden örnekler vereceğim.

Tarihçiler sadece bilgi üretme işini üstlenmezler, toplumsal bilincin yaratılıp sürdürülmesine de katkıda bulunurlar. Yani tarih ve tarihçilik mesleği sadece bilgi üretimine değil, toplumdaki ideolojinin üretilmesine de etki yapar, onu biçimlendirir.

Tarih, adlandırma ve tanımlama aracı olarak sosyal bilim içinde ideolojiyle, iktidar ilişkileriyle en fazla ilişki içinde olan disiplindir. Geçmişin kaydedilmesi, bilgi üretme süreçlerine ve dünyayı düzenleme biçimine de katılım demektir. Tüm bu ilişkilerin içinde gelişen iktidar ilişkilerinin kurgulanması da girer işin içine. Kimin görüşleri, düşünceleri, çıkarları dile getiriliyor? Hangi grubun bilinci yükseltiyor? Bu bilgi kim için, nasıl, üretiliyor? Resmi tarih açısından mı, yoksa marjinal, muhalif gruplar açısından mı? türünden çeşitli sorular sorulabilir bize.

Tarih disiplini, uzun süre, iktidarı paylaşan beyaz, batılı, soylu ve burjuva erkek grubun çıkarları içinde biçimlendi. Yukarıda sayılan özelliklerin dışında kalanlar, yani tüm alttakiler, köleler, köylüler, siyahlar, işçiler tarihin dışında kaldılar. Zamanla kadınlar dışındaki toplumsal gruplar, siyahlar, köylüler, işçiler iktidardan pay almaya başlayıp, tarihin konuları içinde girdiler, büyük anlatılara şu veya bu biçimde dahil edildiler... Kadınlar açısından aynı şey olmadı. İster siyah, ister işçi, ister köylü olsun, kadın deneyimleri tarih dışı bırakıldı veya marjinalleştirildi. Tarih disiplini, erkek çıkarları ve iktidar alanı üzerinden biçimlendi. Yani aidiyetleri ne olursa olsun tarih, sadece bir grubun, erkek grubunun deneyimini ve çıkarını kapsayan bir tarih oldu. Tüm evrensellik iddialarına karşın, kısmi bir tarih oldu.

Erkek kardeşlerin kitaplarını okudular

Kadınların toplumsal, sınıfsal aidiyetleri ne olursa olsun, sırf farklı bir cinsiyete ait oldukları için tarihsel varlık olarak

sayılmadılar. Kadınların tarihçilik mesleğine girmeleri uzun ve sancılı bir süreç sonunda gerçekleşti. Çetin mücadeleler verdiler. Bir sürü önyargı ile baş etmeleri gerekti. Asırlar boyunca eğitim kurumlarının kapıları kadınlara kapalıydı. Kütüphanelere bile alınmadılar. Tabi bu durum onların yazma, yazar olma edimine olumsuz etki yaptı. Yine de tüm bunlara karşın buldukları her olanağı ve deneyimi dönüştüren kadınlar vardı. Okula giden erkek kardeşlerinin kitaplarını okuyanlar oldu, babalarının özel kütüphanesinden kitap aşırıları da. Kendi kendilerine yabancı dil öğrendiler. Yaşadığı deneyimlerden güç alan, kendi kendini yetiştiren kadınlara düşünme eyleminde bulundukları için cinsiyetçi lakaplar bile takıldı. Örneğin, 1790'da, 31 yaşında bir kadın olarak dönemin erkek aydınlarıyla polemiğe girdiği için *Mary Wollstonecraft*'ın adı "*jüponlu sırtlan*"dı.

Üniversitelerde misafir öğrenci

Öteden beri, akademi dışında birçok kadın tarihle ilgilendi. Çeşitli eserler vermeye çalıştılar. Aşağıda bu konuda bazı örnekler bulunmakta. Daha sonra,

az ama giderek artan sayıda kadın, yeni şekillenen tarih disiplini içinde üniversitede eğitim almaya başladı. Bu kadınlar birçok engelle, erkek düşmanlığıyla karşılaştılar. Ancak 20. yüzyıl ortasında kadınlar seçkin üniversitelere girme, burada tarihçilik mesleği yapma olanağı bulabildiler.

İster Avrupa'da ister Amerika'da olsun, kadınların üniversitelerde uğradıkları ayrımcılığın haddi hesabı yoktu. Erkeklerle uygulanmayan başka bir sınavdan geçip kendilerini kanıtlamaları gerekiyordu. 1860'larda İngiltere'de üniversite kapıları kadınlara kapalıydı, kadınlar ancak ziyaretçi olabiliyorlardı. Ziyaretçi kadın öğrenciler, erkek öğrencilerden tahta perde ile ayrılmış bir yerde, başlarında bir refakatçiyle oturmak zorundaydılar. Bu tutum, genç erkeklerin, kadınların varlığını yüzünden akıllarının başlarından gitmesini önleyen koruyucu bir önlem olarak açıklanıyordu. Bu tutumun ardında sa-



Ellen Fries

Ortaçağda bir kadın: Christine de Pisan (1364-1431)

Venedik'te doğmasına karşın, babasının Fransız kralı Charles V'in hekimi olması nedeniyle Fransa'da yaşadı. Dönemindeki birçok kızın aksine babası kızının eğitimi ile özel olarak ilgilenmişti. İtalyanca, Fransızca ve Latince eğitimi aldı. 15 yaşında evlendi, 25 yaşında 3 çocukla dul kaldı. Bu dönemde babasını da kaybetmişti. Ama yeniden evlenme yerine ailesini yazdıklarıyla geçindirmeyi seçti. İlk profesyonel kadın yazardır. Tarih, felsefe ve şiir dallarında kendini geliştirdi. 15. yüzyılın en üretken yazarlarından biri oldu. Tarih ve siyaset alanında birçok kitap yazdı. Kadın tarihinin ilk örnek kitabı olan *Cite des Dames*'i (Kadınlar Kenti) da 1405'te bitirdi. Bir dizi kadının gerçek ve mitik resimlerle çizilmiş anlatılmış portrelerinden oluşan kitap, popüler kadın düşmanlığı işleyen metinlere bir tepkidir aynı zamanda. Dönemin yazarlarına erkek erdemleri, kadın erdemleri açısından eleştiri getiriyor, kadın haklarını ve eğitimini savunuyordu. Yazdıkları, onun kadın bilincinin ilk sembollerinden biri olmasını sağladı. Kadınlar hakkında erkek mitlerini ortaya koydu, otoritesini sorguladı. Değer yargılarını sorgulayarak kadınların kamusal rolleri yapmaya yetenekli olduğunu gösterdi. Pisan kadınlara ait evrensel bir tarih yazmayı amaçlamıştı. Kenti metafor olarak kullanarak, ünlü kilise tarihçisi Sen Augustine'nin *City of God*'una (Tanrı Kenti) gönderme yapmıştır. O dönemde kadınların partiküler olmaktan ziyade evrensel ile ilişkilendirmek önemli bir stratejiydi. Kent ayrıca eve karşı olan bir kamusal alandı. Bu metaforik yerleştirme ile de Pisan kadınların kamusal alana girmeleri gerektiğine ve siyasal pratikleri etkilemeleri gerektiğine de vurgu yapıyordu.



Catherine Sawbridge Macaulay

(1731-1791)

17. Yüzyıl İngiliz Cumhuriyet Tarih'i'ni yazdı. Kitap, sekiz bölümden oluşuyordu. Bu kitap feminist bir bilinçle yazılmış değildi ama, o dönemin belli başlı radikallerinden biriydi. David Hume'un taraflı *Tory Tarih'i*'ne bir eleştiri olarak yazılmıştı. Hume'un felsefi yazımına karşın, o ilk kaynaklara inerek kitabını yazmıştı. Radikal politik görüşleri vardı. Amerikan devrimini destekleyerek Amerika'ya gitti, orada bir yıl yaşadı. Amerikan devrimcileri ve bazı kadın tarihçilerle de tanıştı.



dece kadınların dışlanması yatmıyordu, aynı zamanda onların araştırmaya, okumaya uygun olmadıklarının da altı çiziliyordu.

Üniversite diplomasına sahip olmaları mümkün değildi. Üniversitenin bir üyesi olarak kabul edilmiyorlar, derece alamıyorlar, üniversitede bir odaya sahip olamıyorlardı. İş olarak sadece ortaokullarda çalışabiliyorlardı, ama erkek eğitimcilerle aralarında çok fazla ücret farkı vardı.

Burada bir parantez açalım, bizim eğitim tarihimizde kadınlara bakalım. Osmanlı'da kadınlara açık ilk konferanslar 1913 yılında İstanbul Üniversitesi'nde düzenlenmeye başlandı. 1914 yılında ise, yine aynı üniversitenin bünyesinde, kızlar için bir üniversite (İnas Darül Fününü) açılacaktı.

Almanya, üniversiteler konusunda öncülük ederken, kadınlara kapıyı en dirençli biçimde kapatmayı ihmal etmiyordu. Alman tarihçiler kadınların üniversitede eğitim almalarına karşıydılar. 1890'larda Otto von Gierke "Bizim üniversitelerimiz erkek üniversiteleridir" diyebiliyordu. Alman Renke Kürsüsü'nün halefi ve Alman ulusalcısı, Henrich von Triesche, kadınların kendi dersine devam etmeleri talebini, bu teşebbüsün erkek öğrencileri inciteceği gerekçesiyle reddetmişti. Bu konuda, "Alman Üniversiteleri yüzyıllardır erkeklere göre tasarlanmıştır, bunu kimse bozamaz" bile diyebiliyordu. Faşist Almanya'da kadınların akademiden dışlanması hat safhadaydı. Kadınların akademideki oranı sadece %9'du.

Sosyal tarihçilerin yardımcısı

Fransa'da kadın tarihçiler akademide güçlü erkek tarihçilere yardımcı pozisyonda çalıştılar. II. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında da bazı yetenekli kadın tarihçiler kendilerini akademi dışında ve

erkeklere yardım eder pozisyonda buldular. Sosyal tarih anlayışını başlatanlar da bu konuda farklı davranmadılar. Kadınlar onların yanında da ücretli ya da ücretsiz yardımcı pozisyonda çalıştılar ve çabalarından hiçbir zaman bahsedilmedi. Hele bir eş olmaları durumunda adları hiç geçmedi tarihe. Örneğin Annales Ekolun kurucularından Lucien Febvre'nin karısı Susan Dognon (1897-1985), tarih ve coğrafya doktorasına sahipti. Çocuklarını yetiştirmek ve kocasına yardımcı olmak için kariyerini bıraktı. Kocasının çevirilerini yaptı, eserlerini edit etme işini üstlendi, sosyal bilimcilerle sosyal ilişki ağını sağladı. Aynı şekilde bu ekolün bir başka önde gelen ismin karısı olan Simone Vidal Bloch, hayatını kocası March Bloch'a adadı. Bloch'un kapsamlı ve hacimli eserlerinin, -ki bunlardan biri Türkçe'ye de çevrilen Feodal Toplum'dur- hiç birinde geçmese de, onun araştırma asistanı, sekreteri ve editörü olarak hayatı bir işlev üstlendi.

İsveç'te, şu an ziyaretçi araştırmacı olarak bulunduğum Stockholm Üniversitesi'nin Siyaset Bilimi Bölümü'nün koridorunda, odamın tam karşısındaki duvarda küçük bir kadın fotoğrafı asılı duruyor. Bu fotoğraf, Ellen Fries'e (1855-1900) İsveç'te doktora derecesi almış ilk kadına ait. Fries, 1883 yılında Uppsala Üniversitesi'nde

tarih doktorası almasına rağmen hiçbir zaman çok istediği hocalık yapma işini elde edememiş. Üniversitede sadece öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenme işiyle görevlendirilmiş. Ancak yine de tarih üzerine araştırmalar yapmayı bırakmamış, çeşitli eserler yayınlamış, İsveç'te kadın tarihine ilgiyi ilk o başlatmış. ■

Mary Wollstonecraft (1759-1797)



31 yaşında felsefeci ve politikacı Edmund Burke'e karşı "İnsan Haklarının Korunması" başlıklı bir yazı yayımlayarak erkek aydınlarla polemige girdi, ona "jüponlu sırtlan" adını taktılar. İki yıl

sonra, 1792'de Kadın Haklarının Doğrulanması adlı kitabını yayınladı. Kitabında İnsan Hakları Bildirgesi'ni temel alıyor, özellikle aydınlanma düşünürü olan Jean-Jacques Rousseau'ya Emile adlı eserinde, kadınların eğitimleri aleyhine olan görüşleri yüzünden eleştiri getiriyordu.

Mary Wollstonecraft altı çocuklu bir ailenin ikinci çocuğu olarak Londra'da doğdu. Dokumacıyken çiftçiliğe yönelen ama başarılı olamayan babası, şiddet düşkünü bir adamdı ve sonunda da alkolle sığınmıştı. Kız çocukları okula gönderilmediği için okuma yazmayı yaşlı bir kâhyadan öğrenen Mary, o dönemde kız çocuklarının geçimlerini sağlamaları için tek geçerli yol olan evlenmeye sıcak bakmadığı için evden ayrıldı.

O zamanlar kadınlara açık olan meslek ya da uğraşların hemen hepsine el attı: Zengin kişilere çeşitli gezi ve etkinliklerinde ücret karşılığı refakat etme, mürebbiyelik, öğretmenlik, okul müdüreliliği, toplumsal eleştiri ve roman yazarlığı. Çocuk bakıcılığı yaptığı dönemde yazdığı Mary adlı uzun hikâye ve Kız Çocukların Eğitimi adlı kitabını basan yayınevinde editör olarak işe girdi. Kendi kendine Fransızca, Almanca ve İtalyanca öğrenen Wollstonecraft tercüme yapmaya başladı. Daha sonra Frankenstein'in yazarı olacak ikinci kızı Mary Shelley'i doğurduktan çok kısa bir süre sonra 39 yaşında öldü.

Amerikan tarihçi Mercy Otis Warren

(1728-1814)

Warren, 13 çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğuydu. Devrimci ideallerin ortasında büyüdü. Erkek kardeşleri gibi resmi eğitim alamadı ama onların kütüphanelerinden yararlandı. Bir kardeşi Amerikan Devrimi'nin sloganı da olan temsil olmaksızın vergilendirmenin zulüm olduğunu söyleyen avukat James Otis'ti. 26 yaşında siyasi lider James Warren'le evlendi. ABD'nin ilk kadın oyun yazarıdır. İlerleme ve Amerikan Devriminin Tarihi adlı üç ciltlik kitabı 1805'te yayımlandı. Siyasal olarak alacağı tepkilerden çekindiğinden, kitabı 17 yıl elinde tuttu, yayımlamadı. Başlangıçta ona bu kitabı yazması için destek veren John Adams, kitap yayınlandığında "Tarih hanımların kaynağı değildir" diye açıklama yapacaktı.





Biz eşit bakmayı tercih ediyoruz

Feryal Saygılıgil ve Güliz Sağlam iki kadın belgeselci, geçtiğimiz günlerde serbest bölgelerde kadın emeğini konu edinen “Bölge” isimli belgesel yaptılar. Filmde Novamed’den bir kadın arkadaşımızın mücadele deneyimi de var... Onlarla, serbest bölgelerdeki kadın emeğini, kadın yönetmen olmayı, kadın filmi yapmanın inceliklerini konuştuk...

Serbest bölgelerde kadın emeği üzerine film yapma fikri nereden doğdu?

Güliz Sağlam: Belgesel film alanında çalışıyoruz. Bundan iki üç sene önce Novamed Grevi haberini yapmıştınız Petrol-İş Kadın Dergisi’nde, grev o zaman bizim ilgimizi çekti. Serbest Bölge’de bazı kadınlar direniyordu. Bu önemliydi. Biz Serbest Bölge adını ilk kez duymuştuk ve ne olduğuna dair hiçbir fikrimiz yoktu. O zaman Film-mor Kadın Koopertifi’nde ydik Feryal’le birlikte. Kooperatifin her yıl çektiği Mor Gündem filmi çerçevesinde “Mor Gündem 2007”de Novamed Grevi ile ilgili bizim dört-beş dakikalık küçücük bir parça girdi. Onun çekimine iki günlüğüne Antalya’ya gittik, çok hızlı, alelacele bir çekim olmuştu. Bu çekim bizi çok heyecanlandırdı, hem de bir merak doğurdu. Bu çekimden sonra konuyu genişleterek serbest bölgeler hakkında bir film yapmak fikri ortaya çıktı.

Güliz: 2007’de çekimlere başladık, 2010’da filmimizi ancak tamamlayabildik. Farklı serbest bölgelere gidip farklı işkollarından işçi kadınlarla görüştük, çekimler yaptık. Bunlar içinde sendikacılar, sendikasıızlar ve sendikalı olduğu için işten atılanlar vardı. Böylece serbest bölgelerde yaşananlar ve kadın işçilerin çalışma koşulları ile ilgili farklı bir Türkiye panoraması ortaya çıkmış oldu.

Novamed sürecinde yöneldiniz de niçin serbest bölgeye yöneldiniz, serbest böl-

gelerin kadın çalışanlar açısından ne tür bir özgünlüğü var?

Güliz: Novamed’de kadınlardan serbest bölgeyi dinlemiştik, Feryal de doktora tezi olarak serbest bölgelerde kadın emeği çalışıyordu zaten. Çin’i, Latin Amerika’yı, Meksika’yı anlatıyordu. Biz Türkiye’deki serbest bölgelerin de kadın işçiler için tam bir cehennem olduğunu sanıyorduk. Bu yargıyla, Novamed’deki koşulların bütün serbest bölgelerde geçerli olduğunu düşünerek yola çıktık. O nedenle araştırmak istedik... Ama çekimler sonucunda çalışma koşullarının iyiliğinin veya kötülüğünün sektörlerle ilgili olduğunu gördük.

Hangisi daha kötü ?

Tekstil ve ilaç sektörü gibi kadınların daha yoğun çalıştırıldığı yerlerle, sendikasıız kadın işçilerin çalıştığı yerler çok kötü. Bu bir gerçek. Mesela Mersin Serbest Bölge’de, hiçbir biçimde sendika yok, tekstil ağırlıklı. Burada çalışma koşulları gerçekten de çok kötü, neredeyse Novamed gibiydi. Ama Gazimir’deki, Serbest Bölge’de otomotiv sektöründe ya da otomotiv yan sanayiinde o kadar kötü şeyler anlatmadılar. Sendikalı da oldukları için çalışma saatleri daha düzgündü, ikramiyeleri filan vardı...

Feryal: İstanbul’daki tekstil de farklıydı. Serbest bölgeler arasında da farklılık var.

Kadınların temel işlerde çalışmadığı metal gibi sektörlerde kadınlar erkek-

lerin koşullarından yararlanıyor olabilirler mi ?

Feryal: Böyle bir şey diyemeyiz. Kadınlara özgü farklı ezilme biçimleri var. Örneğin erkeklerin ağırlıklı olduğu yerlerde çalışan kadınlar tacizden şikayet ediyorlar ve kadınlarla birlikte çalışmak istediklerini söylüyorlar. Kadınların ağırlıklı olduğu yerde çalışan kadınlar ise kadınlarla çalışmaktan mutlu değiller, kadın-erkek karma çalışmanın daha iyi olabileceğini söylüyorlar. Hiç kimse çalışma ortamından memnun değil. Her yerde başka türlü mağduriyetler yaşanıyor.

Güliz: Gazimir’de çalışan bir işçi kadın erkeklerin ağırlıklı olarak çalıştığı fabrikada çalışmanın zorlukları hakkında “Bir kere orada istenmiyorsunuz, sizin yerinizin ev olduğu düşünülüyor, bunların burada ne işi var, ilk kez böyle bir şeyle karşılaşılıyor” demiş ve şöyle devam etmişti: “Yemek yerken, oradan oraya giderken devamlı bizi izliyorlar. Etek boyumuzu konuşuyorlar, saçımızın rengini konuşuyorlar. Böyle bir psikoloji ile başlıyoruz işe. Ama bu, zaman içinde birbirimize alışa alışa kırılıyor, kırılması da gerekiyor.”

Tekstilde şartlar zaten dışarıda da kötü, bu sektörde merdiven altı atölyelerde çalışan kadın işçilere göre çalışma şartları nasıl?

Feryal: Farklılık sadece sigortada, sigortaları var. Merdiven altı atölyelerdeki çalışma şartlarından daha iyi değil.

Güliz: Bizim konuştuklarımızdan hareketle bir şeyler söyleyebiliyoruz. Ama daha önce merdiven altında çalışan bir kadın işçi, şartlar daha ağır olmasına rağmen, ailesinin de karşı çıkmasına rağmen, en azından sigortası olduğu için serbest bölgeyi tercih ettiğini söylemişti.

Kadın emeği ile uğraşıyorsunuz, ama aynı zamanda feminist sinemacılarıyorsunuz. Feminist olmanız film çekimi sırasında kameranın kullanımından tutun da, söyleşilerde izlediğiniz yönetime kadar sizin tutumlarınızı etkiledi mi?

Güliz: Tabii ki etkiledi. Konuşmalar sırasında özne-nesne ayrımı yoktu örneğin. Karşımızdakini, anlatısı bizim işimize yarayan nesneler olarak görmedik. Bu feminist yönetime ilişkin bir tutumdur. Onlar özneydi. Onların istemedikleri hiçbir şeye yer vermedik. İstemedikleri zaman çekimi durdurduk. Onların talepleri, istekleri önemliydi bizim için, neyi anlatmak istedikleri ve nerede anlatmak istedikleri çok önemliydi bizim için.

Bakış açınız, filmin teknik süreçlerini de etkiledi mi, kameranın arkasında siz olduğunuz için soruyorum bu soruyu, nasıl kullandınız kamerayı?

Güliz: Tabii ki etkiliyor. Özne kimdir, nesne kim, nasıl nesneleştiriyoruz? Kamerayı nereye koyduğunuz bile çok önemli. Alt açı var, üst açı var, eşit açı var. Mesela biz, eşit açı kullandık, soruyu soran, anlatısı alınan ve kamera; hep aynı hizadaydı. Biz çok daha fazla yakın kullandık. Yüzdeki mimikler, önemli bir ayrıntıydı. Biz de öyle hissettik, o da öyle hissediyordu, herkesin aynı şeyi hissetmesini hissettik. Üst bakış da alt bakış da yoktu, biz eşit bakmayı tercih ediyoruz.

Soru soran ile anlatısı alınan arasında ki hiyerarşik ilişkiyi ortadan kaldırmak için neler yaptınız?

Güliz: Aslında bir sözlü tarih çalışması gibiydi sorular. Biz klasik belgesel röportajı gibi yapmadık, daha çok derin derin görüşmeler yaptık. Konuya gelme bazen saatleri alıyordu ama bu arada birbirimizi tanıyıp yakınlaşıyorduk. Bu, kurguda bizi çok zorladı. Ama birbirimize güvenmeyi de sağladı. Beş saatlik söyleşinin iki saati karşılıklı birbirimize kendimizi açmakla geçiyordu. Biz ona sorarken o da bize soru soruyordu. Karşılıklı bir sohbet haliydi daha sonra konuya geliyorduk. Yemek yedik, kahvaltı

ettik birlikte. Birbirimize açtık kalplerimizi...

Filmde bir anlatıcı, bir üst ses yok, bu bilinçli bir tercih mi?

Feryal: Üst sesi sevmiyoruz. Çünkü birisi konuşan, hikâyesini anlatan insanlar adına konuşmuş oluyor, ya da bizim adımıza... Hikâyeyi anlatmak istediğimiz gibi anlatmış oluyor. Hikâyenin sahibi kimse onun anlatması bize daha anlamlı geliyor. Çünkü onun bir anlatış biçimi var. Vurgular, beden dili, mimikler, nerede durulduğu... Kimi zaman suskunluğu, gülmesi, ağlaması... Herkes kendi hikâyesini, kendi durumlarını anlatsın, birileri onlar adına konuşmasınlar diye üst sesi tercih etmiyoruz. Bilinçli bir tercihtir bu.

Film çekerken zorlandınız mı?

Feryal: Biz bağımsız iki kadın olarak bu filmi yapmakta çok zorlandık. Erkekler -belki pek çok kadın yaşıyordur bunu- böyle bir konunun niçin merak edildiğini, niye iki kadının böyle bir konuyu merak ettiğini anlamakta zorluk çektiler. Kadınlarla böyle bir sorun yaşamadık mesela. Söyleşileri yaparken kadınlar; 'siz bunu niye merak ediyorsunuz' gibi bir soruyu sormadı. Biz serbest bölge yöneticileriyle, müdürleriyle de görüştük. Onlar önümüze bir engel olarak çıktılar, 'sizin arkanızda kimler var', ya da 'siz buradan nasıl bir pazar payı alacaksınız, tecimsel bir şeye nasıl dönüşecek, size ne kazandıracak'. Böyle bir beklentimiz olmadığını söylediğimizde asla anlamak istemediler örneğin. Böyle zorlukları oldu. Onun dışında kadınlarla film yaptığımız için her şey istediğimiz gibiydi. Üzülüyorduk, kimi zaman kendimize çok yükleniyorduk, bazen de onlara. Paylaşmak, deneyim, duygu aktarmak gibi şeyler yaşadık. Bu tarafı zor değildi.

Serbest bölgede çalışmaktı filmin teması, ama kadınlar aynı zamanda evlerde de ev işi yapıyorlardı, bir de bakım emeği vardı. Üç emek bir arada idi. Biz olabildiğince bunu da yansıtmaya çalıştık. Evlerde çekiyorduk, çocukları gösteriyorduk. Bazıları "Ben şanslıyım annem yemeği yapıyor, çocuklara bakıyor" demişti mesela; onu da yansıtmaya çalıştık. Sözlü tarih gibi yaptığımız için konuşmaları "serbest bölgedeki çalışma koşullarını anlat ve dur" biçiminde olmadı. Kadınların farklı sıkıntılarına, farklı çalışma koşullarından gelmesine, farklı şeyler söylemesine dikkat ettik.

Belgesel filmler biraz farklı, bir noktadan sonra insanları sıkma ihtimali de var, ama sizde akış iyiydi, bunu nasıl sağladınız?

Güliz: Belgesel filmlerin sıkıcı olduğuna katılmıyorum. Ne anlattığınızla, nasıl ele aldığınızla ilgili bir durum. Aslında bizim filmimiz de sınırdadır. Konuşan kafalardır çoğu kez, bir tek kadının hikâyesi değildir. Bize çeşitli anların anlatılmasıdır... Bir tek hikâye yok, farklı kesimlerden farklı sıkıntıların, acı bir şekilde kurgulanması aslına bakarsanız. Bunu anlatmanın binbir tane yolu var... 90 dakikalık sinema filmine yakın bir şey de yapılabilirdi böyle bir konuyla, çünkü zengin bir konu. Ama sinema filmi çekmek de zor, sadece belgesel film çekmek değil. En büyük sıkıntı ise finansal sıkıntı. Özellikle kimsenin umursamadığı, ticari olarak da fazla getirisi olmayan bir konuda yapmak biraz daha zor. İnsanları ikna etmek de çok zor oldu. Petrol-İş Sendikası'nın desteği gerçekten de çok önemliydi. Keşke diğer sendikalar da bu kadar duyarlı davransalar. Çünkü onları ilgilendiren konular bunlar. Öncelikle onları ilgilendiren bir şey. Bizim olanaklarımız çok sınırlı çünkü. TEKELE Direnişi'ni de yapmak istedik, ama o sırada bu filmin kurgusu olduğu için gidemedik oraya. Umarım başka arkadaşlar yapmışlardır.

Feryal: Sendikal eğitimde görsel anlatımın çok önemli olduğunu eklemekte yarar var. Çünkü insanlar çoğunlukla okumuyorlar. Görsellikle vurucu bir şey gerçekleştirebilir. O anda izliyor, düşünmeye başlıyor insanlar. Bu eğitimin de bir yolu. Bunu düşünerek belgesellere de destek vermeli sendikalar esasında.

Güliz: Bu tip şeylerin artması gerekiyor. Anlatmaktan, okumaktan daha etkili...

Başka projeleriniz var mı?

Feryal-Güliz: Bundan sonra Novamed Grevi belgeseli var. Bu belgeselle birlikte biz Novamed grevinin her aşamasını uzun uzun çektik. İlk başları, grev esnası, 1. yıldaki büyük eylemler, grev sonrası... Şu anda onu kurguluyoruz. Sadece Novamed Grevi'ni anlatacak bu belgesel.

Biz gene kadın ve emek alanında çalışmaya devam edeceğiz. Her seferinde yeni bir şeyler öğreniyoruz, bu tecrübe sahibi kılıyor bizi, her şeyi ile kendimiz uğraşıyoruz, bu da önemli. Bu alanda da kadınların çoğalmasını istiyoruz. ■

Kontrolleri yapar “makine start” deriz...

BAYER Plastik Tüp ve Amb. San A.Ş. Düzce’de sendikamızın örgütlü olduğu bir işyeri... Örgütlenme sürecinde oradaki arkadaşlarla konuşmaya gitmiştik, kadın sayısı epey fazlaydı ve hemen hemen hepsi aktifti... Geçtiğimiz günlerde yine Düzce’deydik, aynı işyerinden iki kadın arkadaşımızla sendikalı olmayı, krizi ve kadın işçileri konuştuk... İşte anlattıkları.

Söyleşi: Necla Akgökçe



Sizi tanıyalım, kaç yıldır bu işyerinde çalışıyorsunuz?

İsmim **Arzu Ersoy**, ben ilkokulu bitirdikten sonra okumadım. 14 yaşında BAYER Plastik Tüp ve Amb. San. A.Ş.’ye girdim. Önce yevmiyeci olarak üç ay, beş ay aralıklarla çalıştım. 18 yaşımı bitirdikten sonra da sigortalı olarak başladım. 13 yıldır çalışıyorum, 31 yaşındayım. Burası benim ilk işyerim. İlk işyerim, son da olacak herhalde, başka bir yer de düşünmüyorum.

Evli misiniz?

Beş yıldır evliyim. Çocuk yok.

Sendikal örgütlenme sürecinde oradaydınız herhalde, o dönemi ve şu andaki çalışma şartlarınızı biraz anlatabilir misiniz?

Ben gözümü açtım BAYER’i gördüm, makinasında da çalıştım, iki sene kadar “posta başlığı” adı altında şef yardımcılığı da yaptım. Şu anda kalite kontrolde çalışıyorum. Sendikaya girişimiz kolay olmadı

tabii, zor zamanlar yaşadık. Erkek arkadaşlarımız sendikalaşalım diye toplanmışlar, sonra bu durum kadınlara da yansdı. Ben oranın en eski elemanı olduğum için “Arzu atarsa imzayı biz de atarız” diye kulağıma sözler geliyordu. O nedenle sorumluluk duydum. Kimse sendikanın ne olduğunu bilmiyordu, ben de bilmiyordum açıkçası. Sendika nedir, ne işe yarar, yavaş yavaş öğrendik. Toplu bir şekilde imzalarımızı attık.

Örgütlenme lafını pek sevmiyorum esasında, örgüt sert, soğuk bir söz-

cük gibi gelir bana. Sendika demeyi tercih ediyorum; daha sıcak, daha yumuşak. O nedenle hep “sendikalı olduk” derim ben. “Zam neyse biz verelim, kömür ihtiyacınız varsa biz verelim, sendika da neymiş” türünden laflar işittik tabii. Öylelikle başladık.

Koşullar değişti mi, sendikalı olduktan sonra?

Maddi yönden farketti biraz. İkramiyemiz yoktu onu alıyoruz. Zam falan pek göremedik. Temsilcimiz bize hep “Zam ik-

ramiye olarak yansıdı” der. Üç ayda bir yarım ikramiye alıyoruz. Kriz döneminde ücretimizde aksamalar oluyordu, ama son dönemlerde düzene girdi. Kriz zamanında biz de biraz sarsıldık, ama durumu bildiğimiz için katlandık. ‘Ne olursa olsun bizim hakkımız verilsin, işyeri kapanırsa kapansın’ gibi bir düşüncemiz olmadı hiçbir zaman. Yalnızca, bir-iki saatlik makine kapatmamız oldu, paramız yatana kadar. Sendika öncesi ücretleri zamanında alamama durumu daha yoğun-du, sonra düzelmisti.

Kriz sırasında hiç işten çıkarılan oldu mu?

“Gönüllü çıkmak isteyen var mı?” diye soruldu bize. Sayıyı tam hatırlamıyorum, ama 6 ayda ya 28 ya da 18 kişi çıkarıldı. Bunlar arasında gönüllü olanlar vardı. Ama ‘son giren ilk çıkar’ anlayışına uygun bir biçimde üretimden de çıkarılanlar oldu. Bu arada bazı çıkmak istemeyenler de çıkarıldı tabii.

Kadın erkek oranı nasıldı peki?

Çıkarılanlar arasında kadınlar daha çoktu. İşle-rinden çıkmak isteyenler de vardı, istemeyenler de... Birkaç kadın arkadaşımız vardı; eski işi bilen elemanlardı onlar çıkmak istediler ama işyeri onları kaybetmek istemedi mesela. Çıkarılmadılar.

Şu anda kaç kadın, kaç erkek çalışıyor?

Net olarak bilemem, ama erkekler daha fazla. Çünkü kadınların çoğu evlendi ve işten çıktılar. Kadınların sayısı çok azaldı. Düğün olup çıkacak olanlar da var. Birkaç hafta önce bir arkadaşımız evlendi, o da çıktı.

Bütün evlenenler çıkıyor mu?

Çoğu şehir dışına gidiyor, çok uzak, mecburen çıkıyorlar. Eşlerinin peşine gidiyorlar. Devlet memurları gibi tayin istemiyoruz ki biz. İstanbul, Kayseri, hep o taraflara evlendi arkadaşlarımız. Bir Bayer de orada olmadığı için çıktılar.

Yaptığınız işi anlatabilir misiniz biraz, makineciyken ne yapıyordunuz, kalite kontrolü-neyken neler yapıyorsunuz?

Bayer’de plastik tüp üretiyoruz biz. Makinedeyken baskı bölümündeydim. Tüpün dış baskısı, yazısı dışındaki o gör-selliğini veren ürünü yapıyorduk. Tüpün üzerine ofset baskı yapıyorduk. Ayrıca, istif yapıyordum, makineye tüp besliyordum. Üretim ve dolum esnasında makinede kimyasal boya oluyordu, on-ları da yıkıyorduk.

Birkaç işi birden yapıyormuşsunuz

anladığım kadarıyla?

Şöyle; makineye otu-rursunuz, 5 binlik bir üretim var, bu kadar üre-tim mesela bir saatte biti-yorsa, bir saat makinede oturuyor, tüpümü besli-yordum. Üretim bittikten sonra makinenin yapıla-cak işleri vardır. Örneğin parça sökülecekse söker-sin... Bu tür işleri kendi-miz yapardık. Ama be-nim yapamayacağım bir iş varsa, daha ağır işse, ya da parça büyükse bas-kı operatörleri -genellikle erkektir- veya yardımcılarını vardır, onlar yaparlar. Sonra ofset boyalar var mesela onları temizli-yorsun, makineyi tekrar baskı yapabilecek hale getiriyorsun. İşyerinde baskı grubu, kapaklama grubu, ayrı ayrı gruplar var. Buralarda ayrı ayrı kişiler vardır, her maki-nenin çalışanı farklıdır. Herkes vardiya teslim alırken, gider makinesini teslim alır.

Makine değiştirme durumu var mı?

Mesela, Çiğdem arka-daşımız da baskıcı. Ben baskıda çalışmaktan yo-rulduysam, arkadaşşıma söylerim o gelip oturur. Bizim işyerinde bir ma-kinede çalışırken sürekli oturacaksın diye de bir kaide yok, şefe söylerim makineyi değiştirebili-rim. Rahatlıkla lavaboya da gidebiliyoruz. Belli saatlerde lavaboya gider-sin diye bir şey yok. Saat 10.00’da 15 dakikalık bir çay molası, 12.00’de de

dönüşümlü olarak yarım saatlik yemek molası var.

Kaç vardiya çalışıyorsunuz, servis var mı?

Üç vardiya çalışıyoruz, servis var. Üretimde her-kes vardiyalı çalışıyor, personel hariç.

Kalite kontrol elemanı kaç kişi?

Üç kişiyiz. İki erkek, bir kadın. Müdürümüz de kadın. Ama altı ay önce-sine kadar biz üç kadın, iki erkektik, diğer iki ka-dın arkadaşım çıkarıldı işten. İş azlığından, kriz-den dolayı çıkarıldılar.

Kalite kontrolde ne tür iş yapıyorsunuz?

Gelen ürünü, basılacak ürünü önce biz kontrol ederiz, eksiği var mı, ya-zısı eksik mi, renkleri uy-gun mu, tüpü doğru tüp mü? Onların kontrolleri-ni yaparız, makine “start” deriz. Yani bu “okey, bu ürün sağlam, doğru üründür, çalışabilirsiniz” demektir ve makine üreti-me başlar, seri üretimdir. Biz onaylamadan hiçbir makine çalışmaz, hiç-bir ürün girmez. Yapılan üretim en son kapaklanır, palet haline gelir, müş-teriye gitmeden önce en son bizim kontrolümüz-den geçer, buna “final kontrol” denir. Sağlamsa okeyleriz, belli kriterlere uygun değilse -mesela hurda çıkar, kapağı kırık çıkar- onları karantinaya



Arzu Ersoy

alırız, bakılır, uygun hale gelir. Daha sonra tekrar seçilir...

Bir plastik tüp başladığı noktadan sevkıyat olun-caya kadar bizim kontrolümüzden geçer.

Ücretiniz ne kadar?

13 yıllık elemanım, maaşım önceleri 650 TL idi, evlendim, evlilik parası ile birlikte 700 TL oldu. Şu anda bazı eklentilerle 800 TL'ye yakın alıyorum... Bölüm değiştirdim diye zam olmadı.

Fabrikada kadın olduğunuz için bir baskı hissediyor musunuz?

Yok hissetmedim... Şöyle bir şey var: Kadınlar her

işi yapıyor, ama erkekler yapamıyor.

Boya yıkamayı hep kadınlar yapar. "O erkek, o yapamaz" diyorlar mesela. Kapaklama makinesi, istif bölümlerinde de hep kadınlar çalışırlar. Bana kalırsa kadınlar daha hızlı, daha pratik ve daha düzenliler, makineyi hep temiz bırakırlar, ona rağmen kadınlar daha azlar. Ama doğum izni, evlilik, kadınlar daha fazla izin alırlar diye düşünülüyor herhalde. Fakat bizim işyeri kadınsız olmaz.

Size gelelim?

İsmim, Çiğdem Önder. Ben 9 yıldır baskı makinesinde çalışıyorum. Hep baskıda çalıştım.

Bekâрім, ailemle kalıyorum.

Sizin eğitim durumunuz ne, daha önce çalıştınız mı, çalışmaktan memnun musunuz?

Orta ikiden terkim. Daha önce birkaç yerde kısa süreli çalıştım. Bir ara sekreterlik, daha sonra depoculuk yaptım. Geçim için, eve katkı olsun diye çalışıyorum. Çalışmaktan memnunum, ama ücretlerin daha iyi olmasını istiyorum. Dokuz yıllık işçiyim, 600 TL'yi biraz geçiyor ücretim. Evli olanların ücreti ile bekâr olanların ücreti arasında ayırım var. Ben, benden sonra gelenle aynı maaşı alıyorum. Evli olanlara evlilik parası, çocuk parası, doğum ödentisi gibi şeyler veriliyor. Evlenmek iyi...

Arzu: Çocuk parası ne kadar veriyorlar, çocuğun çikolata parası olur ancak...

Fabrikada bir gün nasıl geçiyor?

Vardiyaya göre değişiyor. Bugün gündüz vardiyasındaydım. 06.25'te kalktım, kahvaltımı yaptım. Giyindim, servise bindim. 08.00'da vardiya teslim aldım. 8 saat makinede çalıştım, sonra eve giderim genellikle, bugün buraya geldim.

Siz de sendikalaşma sürecinde buradaydınız, neler

oldu, şu anda sendikadan beklentiniz neler?

Herkes gibi ben de o dönemde sendikalı oldum. Bazı beklentileri oluyor arkadaşların, "niye kimse gelmiyor, niye bir şeyler anlatılmıyor" diyorlar mesela. Şimdiye kadar çok bir şey yapıldığını söyleyemem. Mesela bir piknik yapılabilir. Başka fabrikalarda "sendika şöyle yapıyor, böyle yapıyor" diyenler var... Ben sadece ücret meselesine takılıyorum. Bir de çay molası; bir çay molası daha olsa daha iyi olur. Bazen insanın kafası bir şeye takılıyor. Kafasını dağıtacak bir mola istiyor.

Arzu: Ben geziden ziyade sendikanın üç ayda, altı ayda bir gelip, işçilerle oturup sohbet etmesini, dertlerini dinlemesini isterim... Bu olmayınca, temsilcimiz daha çok yoruluyor, daha çok laf yiyor, sorulara maruz kalıyor. İnsanların da bir sabrı var... Mesut arkadaşımız sürekli gündüz vardiyasındadır mesela, zaman zaman patlama noktasına geliyor. Arada bir sendikadan birileri gelse, temsilciler gelse, hal hatır sorsa, insanlar biraz onlara deşarj olsalar. Mesut arkadaşımız da daha rahatlar. "Niye gelmiyorlar, niye görmüyoruz, bu nasıl sendika?" diye soruyorlar, mesela... Bu sefer de biz olumsuz bir şeyler olacak diye çekiniyor, korkuyoruz. Cahilce davrananlar olur diye korkuyoruz.

Düzce’de kadın sağlığı eğitimi yapacak sendika mesela, arkadaşlarınız gelirler mi?

Olsun, olsun da ne olursa olsun, insanlar böyle şeylerle sendikanın yanında olduğunu hisseder. Hani bir şeylere katkı sunar... Bir şeyler hisseder insan. Ben mesela hissetmiyorum hiçbir şey. Sendika diye bir tek Mesut arkadaşımızı görüyorum.

Sendikalı olmanın hiç faydası olmadı mı peki?

Arzu: Yooook oldu... Kadınların evlendikten sonra bir sene çalışma hakları vardı, ondan sonra tazmi-

natlarını alıp çıkıyorlardı. Daha fazla çalışmak istediklerinde tazminatlarını alamıyorlardı. Evlenip de çocuk yapıp, burada çalışması ise hayaldi. Sendika gelmeden önce evlendikten sonra burada çalışacağımı düşünmemiştim, evlendikten sonra nasılsa çıkarılacağım, diye bakıyordum. Ama sendika geldikten sonra evli kadınlar da çalışıyor, çocuğu olanlar da, ayrıca süt izni de alabiliyorlar. Bu açıdan önemli kazanımlar elde edildi. Büyük kazancımız oldu. Ben işimi de, işyerimi de çok seviyorum... Bayer’den başka hiçbir yer düşünmedim...

Size döneyim, aile-

de tek siz mi çalışıyorsunuz?

Çiğdem: Erkek kardeşim var, o da çalışıyor. Babam emekli. Ama rahatsız, annem de rahatsız. Annem kalp hastası, by pass oldu. Masrafımız çok. Çalışmak zorundayım yani...

Mesela evlendiniz, evlendiğiniz erkeğin durumu da iyi, çalışmaya devam eder misiniz?

İsterim tabii. İnsanın kendi parasını kendisinin kazanması iyi bir şey. Ayrıca Düzce’de sosyal hayat yok. Ben kalıcı konutlarda kalıyorum orada hiç yok, çalışma bizim sosyal hayatımız. Haftasonları çarşıya inip geziyorum bazen...

Bir kadın olarak Düzce’de yaşamaktan memnun musunuz?

Arzu: Sizin yaşam tarzınızla, sizin anlayışınızla ilgili bir şey bu. Ben çevreme çok önem verirsem o kabuktan çıkamam. “Çevre onu der, çevre bunu der” çok düşünmek lazım, insan çevreye göre yaşayamaz ki. Neysem oyum... Bazı şeyleri kabullenmedim ben, öyle yaşıyorum. Düzce’yi de seviyorum, bana yetiyor. Bayer’in kurulu olduğu Konuralp’de oturuyorum. Burada doğdum büyüdüm... Düzce eskiden daha da içine kapalıydı. Üniversitenin gelmesi, nüfusun artması ile bazı

şeyler değişti. Daha çağdaş bir yer haline geldi. Eskiden kısa etek ya da kısa kollu giymek çok daha zordu, “onun kızına bak” filan diye dedikodu yapılırdı. Şimdi artık daha az karışılıyor.

Siz baskı hissediyor musunuz?

Çiğdem: Aile baskısı yok. Çevre baskısı da çok önemli değil.

Petrol-İş Kadın Dergisi size geliyor mu, okuyor musunuz, nereleri okuyorsunuz?

Arzu: Geliyor. Ben okurum. Okumayı severim, dergileri de okumayı severim. Yemek molalarında okuyorum. Pek çok şeyini okuyorum. Bizim odadaki erkek arkadaşlar da okuyor.

Yemeğe bakıyorum. Sağlık bölümünü okuyorum. Kadınlarla yapılan söyleşilere, hayat hikâyelerine de bakıyorum. Tarih bölümündeki eski kadınların hayat hikâyelerini okuyorum... Dergi yeni giren arkadaşlarımıza gelmiyor. Evlenip çıkanlara geliyor, bunun değişmesi lâzım.

Siz neleri okuyorsunuz?

Çiğdem: Ben çok kitap okumam. Ama hikâyeler oluyor, onlar iyi mesela. Onlar okunuyor... Psikoloji de öyle... ■



Çiğdem Önder

Avrupalı kadın aktivistler İstanbul'da



Dünya Kadın Yürüyüşü'nün (DKY) 3. Uluslararası Eylemi nedeniyle Avrupa'nın dört bir yanından kadınlar, 30 Haziran 2010 tarihinde İstanbul'da Avrupa Buluşması için bir araya gelecekler.

DKY'nın konuyla ilgili bildirisi ise şöyle:

Biz, Dünya Kadın Yürüyüşü olarak, dünyanın her yerinde kadınların hayatını doğrudan etkileyen, cins temelinde şiddete ve yoksulluğa karşı birlikte kavga veriyoruz. Dünya Kadın Yürüyüşü'nün uluslararası feminist bir kaynak olarak ortaya çıkışından on yıl sonra yeniden harekete geçiyoruz.

2000 yılından bu yana eylemlerimizin gündeme getirdiği koşulların kötüleştiğinin tamamen farkındayız. Bugün kadınların kendi üreme ve yaşam tercihlerini tayin etme hakkını yadsıyan her tür fundamentalizmin yanı sıra git-tikçe artan güvencesiz çalışma ve yaşam koşullarını dayatmak için krizleri kullanan ekonomik güçlerin ve neo-muhafazakâr kesimlerin de saldırısıyla karşı karşıyayız. Bu tür krizler, kendilerini üreten sistemin, gezegenimizin kaynaklarının sömürülmesini hak olarak gören ve daima sivil halkın -ve özellikle kadınların- zarar gördüğü kesintisiz silahlı çatışmaları kışkırtan bir sistemin özünde vardır. Bu nedenle bizi ezen sistemlerin temelini oluşturan, iç içe geçmiş esaslarına, yani ataerki, kapitalizm ve ırkçılığa karşı çıkıyoruz.

Son birkaç yıl içinde DKY üyesi olan gruplar dört eylem alanında çalışma yürüttü: Kadına yönelik şiddet, kadın emeği ve ekonomik özerklik, kamu yararı ve kamu hizmetleri, barış ve sivilleşme. Bu konular, farkındalık yükseltme, yürüyüş ve gösteri eylemleri, politik baskı uygulama ve başka binlerce farklı biçimlerle gündeme getirildi. Eylemlerin zaman zaman diğer toplumsal hareketlerle birlikte yapılmasına karşın uluslararası feminist dayanışmaya her zaman öncelik ve ayrıcalık gösterildi.

30 Haziran: İstanbul'da Avrupa Feminist Buluşması

30 Haziran'da İstanbul'da yapılacak Avrupa Feminist Buluşması, genel oturumlar, atölyeler ve İstanbul'un merkezinde bir yürüyüşten oluşacaktır. İlk genel oturum, Avrupa'nın her köşesinde kadınların karşı karşıya kaldığı fundamentalizmler ve bunların milliyetçilikler

ve ırkçılıkla kesişme noktaları üzerine odaklanacaktır. Tartışma, dört eylem alanımıza ilişkin yapılacak atölyelerle sürecektir. İkinci genel oturumda dört eylem alanına dair Avrupa talepleri platformu konuşulacaktır. Bunun ardından yapacağımız gösteriyle kadın hakları



ve halkının kendi kaderini tayin hakkı için mücadele veren Türk ve Kürt kadınlarıyla dayanışmamızı ifade edeceğiz. Bütün kadınların tam yurttaşlar olarak haklarını kullanabileceği, açık, demokratik ve laik bir Avrupa düşüncemizi dile getireceğiz.

Bu gösteri, Avrupa Sosyal Forumu açılışının arefesinde gerçekleşecektir. DKY Avrupa Koordinasyonu, her zaman, taleplerimizle feminist duruşu Forum tartışmalarında güçlendirmeye ve Forum'un ittifak halindeki toplumsal hareketlerine "bulaştırmaya" kendisini vakfetmektedir. ■

Toplantı Yeri:
Mecidiyeköy Kültür Merkezi



Taslak Program



29 Haziran

Sabah Balkan Karavanı'nın karşılanması ve basın açıklaması

Akşam gayri resmi DKY Avrupa toplantısı



30 Haziran

9:30 Açılış Oturumu ► Açılış Töreni ► Kürt ve Türk feminist ve kadın hareketinin sunumu ► Avrupa'da mevcut sosyo-ekonomik ve politik durumun sunulması

10:30 Genel Oturum ► Kadınlar, Fundamentalizm, Irkçılık ve Milliyetçilik Farklı ülkelerden konuşmacıların sunumları

12:30 Öğle Arası

13:30 Atölyeler 4 eylem alanı ve diğer temalar üzerine atölyeler

16:00 Genel Oturum DKY Avrupa Talepleri Platformu Kon'go'daki uluslararası eylemle ilgili sunuş

19:00 Yürüyüş

Pratik Bilgiler



Kayıt: Katılımcılar (kayıt sırasında) 10 Avro (indirimli 5 Avro) kayıt ücreti ödeyeceklerdir.

Diller: Genel oturumlarda simültane çeviri yapılacaktır (Türkçe, Kürtçe, İngilizce, Fransızca, İspanyolca)

Yer: Buluşma, Taksim Meydanına yürüme mesafesinde İstanbul'un merkezi bir yerinde yapılacaktır. Genel oturumun yapılacağı salon 600 kadını alacak kapasitede olacak.

Barınma: Barınmadan katılımcıların kendisi sorumlu olacaktır. Dayanışma amaçlı sınırlı sayıda ev var. Tavsiye edilen oteller listesi vardır. Uyku tulumlarıyla kalınacak mekanlar bulunabilir. Konaklamayla ilgili bilgi için iletişim: ytemurturkan@hotmail.com ya da worldmarch@hotmail.com

Atölyeler: Ulusal Koordinasyon Birimlerinden öğleden sonra için atölye önerileri alınacaktır.

Daha fazla pratik bilgi daha sonra gönderilecektir. Bu arada bilgi için aşağıdaki adreslerle iletişime geçebilirsiniz:

DKY Türkiye, Yıldız Temürtürkan: ytemurturkan@hotmail.com veya worldmarch@hotmail.com

DKY Avrupa Sekreteryası, Michèle Spieler: feminista2@gmail.com

Haklar geri alınabilir, mücadeleye devam etmek lâzım

Gülçin Karabağ, Yıldız Teknik Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi, emek çalışmalarında karar kılmış çok genç bir arkadaşımız. Bitirme tezini Novamed Direnişi üzerine yapmış... Onunla, sürece ilişkin gözlem ve çıkarsamalarını konuştuk.



Bitirme tezi olarak niçin Novamed Direnişi'ni seçtiniz?

Ben önceleri çalışma ilişkileri bağlamında 80 sonrası değişen iş ve üretim organizasyonları içinde emeğe bir örnek olay üzerinden bakmayı düşünüyordum. Kafamda eğreti emek vardı. Ama danışman hocalarımla konuşurken bir hocam “Novamed adlı bir işyerinde kadınlar 448 gün grev yaptılar, farklı bir direnme deneyimi var, bu konuyu çalışabilirsiniz.” diye önerdi. 2009'da tezi-

mi yazmaya başlamıştım, fakat Novamed konusunu duymamıştım... Hocam söyledikten sonra araştırmaya başladım.

Giriş kısmında yine eğreti emeğe değindim. Novamed ona pek uymuyor, fakat orada da bir örgütlenme zorluğu var, bunun nedeni eğreti emek biçimlerinin emeğin tümünü genel anlamda güçsüz kılmasıydı. Bir de emeğin kadın emeği olması göreceli olarak güçsüz bir emek olması anlamına da geliyordu.

Tezinizde "Novamed deneyimi yeni sendikacılık anlayışı açısından yol gösterici oldu" diyorsunuz, bunu açıklayabilir misiniz?

Üretim organizasyonu değişiyor, emek de değişiyor, parçalanıyor, Fordist üretimden post Fordist üretime geçiliyor, sendikaların da buna ayak uydurması lâzım. Sendika örgütlenme stratejisini yalnızca düzenli olarak çalışan işçilere göre ayarlarsa diğerleri açıkta kalmış olur. Bu şekilde hareket ederlerse kendi varlıkları bile tehlikeye girer. Çünkü bu informal biçimler o kadar büyüyor ki formel biçimler neredeyse atipik hale geliyor.

1980 sonrasında değişen üretim ve iş organizasyonuna bağlı olarak sendikaların uyguladığı politikaların da değişmesi gerekirdi. Yeni politikalar derken, her olayın özgün koşullarına göre değerlendirilmesinden bahsediyorum. Örneğin kadın emeği söz konusu ise kadın hareketi ile bağlantıya geçmeden bir örgütlenme sağlamak, kadınlara yönelik politikalar üretmeden bir örgütlenme sağlamak mümkün değildir. Aynı şe-

kilde çokuluslu bir şirket söz konusu olduğunda uluslararası sendikal dayanışmayı hesaba katmanız gerekir. Novamed'de bu iki dayanışma biçimi de iyi örgütlenmiş, akılcı bir strateji uygulanmış. Sendikaların genel örgütlenme stratejileri ve pratikleri dışına çıkmış. Bu yeni sendikacılık anlayışıdır.

Bir eksiklik olarak “farklı emek tipleriyle de dayanışma kurulabilirdi” demişsiniz...

Evet, ben farklı emek tipleri ve toplumsal gruplarla dayanışmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Böyle bir örgütlenme stratejisi de izlenebilir... Mesela taşeron emeği ile ilgili dayanışma da eli güçlendirebilirdi. Ya da Telekom'da da bir grev yürütülüyordu, o grevle dayanışma iki direniş için de faydalı olurdu.

Kendi işkolunda kendi yaptığı grevi kurtarma mantığının biraz dışına çıkmak gerekiyor.

İşçi sınıfının tümünü düşünen bir örgütlenme mantığını önemli buluyorum. Bu dönemde güçsüz



emek tipleri neler? diye baktığımızda bunların kadın işçiler, fason işçiler, taşeron işçiler vs.. gibi emek tipleri olduğunu görüyoruz. Novamed örneğinde böyle bir bağlantı da olabilirdi, diye düşünüyorum.

Kadın emeği de eğreti bir emek mi sizce?

1945 ve 1970’li yılların ikinci yarısı sonraları arasındaki dönemin tipik işçisi, erkek işçidir. Daha öncesinde savaş sırasında işgücü olarak kadın önemsenmiş, ama savaş sonrası dönemde kadınlar yine evlerine gönderilmişler. 1980 sonrası dönemde ise işgücünün feminizasyonundan bahsedilebilir.

Ama kadın işgücünün emek piyasalarına çıkması açısından, dünyada başka şeyler yaşıyor. Gerçekten kadınların işgücüne katılımı artıyor. Türkiye’de durum farklı. Kadınlar işgücüne farklı bir yerden; ev ekstenli üretimden, fason üretimden ekleniyor. Artık uluslararası piyasalarla bütünleşmiş bir kalkın-

ma modeli söz konusu olduğundan herkes daha fazla kâr elde etmek için üretim maliyetini düşürmeye çalışıyor. Maliyet düşürmeye de ücretlerden başlanıyor. Kadın emeği daha ucuz olduğu için de kadın emeği kullanılmaya başlanıyor.

Yeni sendikacılık açısından bakıldığında, medyanın rolü ne olmuş sizce, yerel medyadan bahsetmişsiniz....

Basın-yayın araçlarını kullanabilmek çok önemli. Günümüzde mesela internet üzerinden bir araya gelmek daha kolay. Bir direniş ve grev esnasında gruplar oluşturabilirsiniz. Daha kolaydır, ama insanlar birbirlerinin yüzünü görmedikleri için vazgeçmeleri de bir o kadar kolaydır. Bu sakıncasını hesaba katarak internetin önemli olduğunu düşünüyorum.

Televizyon da öyle, büyük bir kitleye hitap ediyor televizyonlar. Novamed’de yerel medya önemli olmuş. Ana akım medyada da diğer grevlere göre

yine de daha fazla yer verilmiş... Grev günlüğünün tutulması açısından bence yerel medya çok önemli. Ben o dönemden diyelim ki haberdar değilim, yerel basını takip ederek grevin günlüğüne ulaşabilirim. Kadın Dayanışma Platformu da görünürlüğün sağlanmasında önemli rol oynamış. Novamed grevi kadın emeği ile kadın hareketinin keşistiği yegane deneyim bence.

Grev sonrasında da temsilcimiz kadın arkadaşlarla konuştunuz, sonrasında yapılan çalışmalar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Nuran ve Ayşegül Hanımla konuştum, Adil Bey’le şubede görüşmüştüm. O kadar mücadeleye bakıl-

dığında bir hayal kırıklığı. Öncesinde örgütlenme deneyimi olmayan insanlar örgütlenmiş. Kadın ve işçi olmanın hissine eylem sırasında varmışlar, orada öğrenmişler, üstüne yorgunluk da eklenmiş. Biraz dinlenmek gerekiyor elbette. Ama arkadaşların biraz zaferin rehabetine kapıldıklarını gözlemledim. Aralık’ta sanıyorum toplu sözleşme var, yetki alınmazsa, önce verilen mücadelenin etkisi de azalacak,

Grev yapılan işçilerin iş girdikten sonra aynı vardiya verilmesi konusunda sendika bence bir şeyler yapabilmeliydi. Bu, hem yeni üyelerin kazanılması açısından önemli, hem de sendikanın haklı olduğunu göstermesi açısından önemli. Böyle bir şey toplu sözleşmeye girebilir miydi bilmiyorum? Onar onar vardiyalara dağıtılabılırdı sendikalı işçiler, bu onların gücünü de azaltabilirdi ama farklı bir etki de yaratabilirdi. Haklar geri alınabilir, bunun için mücadeleye devam etmek lâzım. Haksızlık etmek istemem ama öncü işçilerin mücadeleden uzaklaşmaması için onlara ayrıca özen gösterilmesi iyi olabilirdi. ■



Haklarımız

Av. Serap Özdemir
Petrol-İş Sendikası Hukuk Müşaviri



Çocuğunuz bakıma muhtaçsa erken emekli olabilirsiniz

01 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası ile getirilen bir yenilikte, başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede çocuğu olan kadın sigortalılara erken emekli olabilme düzenlemesidir.

Anılan yasaya göre; bakıma muhtaç derecede çocuğu olan annelerin yasanın yürürlüğe girdiği 01.10.2008 tarihinden sonraki prim gün sayılarına, bu prim gün sayılarının ¼'ü kadar daha prim gün sayısı eklenecek ve eklenen bu süreler emeklilik için gerekli olan yaş hadlerinden de indirilecektir.

Ancak yasa yürürlüğe girmeden önce çalışması bulunan ve bakıma muhtaç derecede engelli çocuğu olan annelerin bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önceki prim gün sayıları dikkate alınmayacaktır. Sigortalılık süresine ¼ oranındaki prim gün sayısı eklenmesi ve bu sürelerin ayrıca emeklilik yaş haddinden düşülmesi, sadece 01 Ekim 2008 tarihinden sonraki prim gün sayıları için geçerli olacaktır.

Bu düzenleme ile başkasının bakımına muhtaç derecede engelli çocuğu bulunan annelere 20 yıl sigortalılık süreleri için en fazla 5 yıl erken emekli olma hakkı veriliyor. Erken emeklilik hakkından, isteğe bağlı sigortalı kadın işçiler de yararlanabilecekler.

Başvuru Yapılması

Erken emeklilik hakkından yararlanmak isteyen anneler öncelikle, çocuğunun başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda özürlü olduğunun tespiti için en son çalışmalarının geçtiği sosyal güvenlik il müdürlüğüne başvurarak, yetkili sağlık merkezine çocuğunun sevk işlemini yaptıracaktır. Alınacak raporla Sosyal Güvenlik Kurumu'na başvurulacaktır. Bu başvuru için yaşlılık aylığının bağlanacağı tarihin beklenmesi gerekmemektedir.

Kadın sigortalının başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğunun birden fazla olması halinde her çocuk



için ayrı ayrı sevk yapılacaktır.

Kadın sigortalıların çocukları için sağlık hizmeti sunucuları tarafından düzenlenen ve sosyal güvenlik il müdürlüklerine intikal ettirilen raporlar, Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanlığı tarafından gerekli incelemeler yapıldıktan sonra, çocuğun başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul olduğu tarih, kontrol muayenesi gerekiyorsa kontrol muayenesine tabi tutulacağı tarih veya çocuk başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul değilse malul olmadığı Sigortalı Tescil ve Hizmet Daire Başkanlığı'na ya da sosyal güvenlik il müdürlüğüne bildirilecektir.

Toplam Hizmete Eklenecek ve Emeklilik Yaşından Düşülecek Sürenin Tespiti

Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğu bulunan kadın sigortalının emeklilik veya yaşlılık aylığı

bağlanması talebinde bulunması halinde sigortalılık süresine ilave edilecek süre;

- ▶ Kadın sigortalının sigortalılık başlangıcının 5510 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden önce veya sonra olmasına,
- ▶ Çocuğun doğum tarihine,
- ▶ Ölmesi halinde ölüm tarihine,
- ▶ Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul durumda olma halinin başlangıcı ve bitiş tarihine,
- ▶ Çocuğun evli olup olmadığına,
- ▶ Kadın sigortalı boşanmış ise velayetin kadın sigortalıda olup olmadığına,
- ▶ Çocuğun, kadın sigortalı tarafından evlat edinilip edinilmediğine,
- ▶ Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğun birden fazla olmasına,
- ▶ 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretli veya ücretsiz sürekli ve yatılı olarak faydalanıp faydalanmadığına göre belirlenecektir.

2008 Yılı Ekim Ayından Önce Çalışmaya Başlayan Kadın Sigortalılar

2008 yılı Ekim ayından önce çalışmaya başlayan ve aynı zamanda da başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğu bulunan kadın sigortalının çocuğunun Kurum sağlık kurulu tarafından 2008 yılı Ekim ayından itibaren başka birinin sürekli bakımına muhtaç durumda olduğunun tespit edilerek bildirilmesi halinde, sigortalının 2008 yılı Ekim ayı başından itibaren geçen çalışma süreleri dikkate alınacaktır.

2008 Yılı Ekim Ayından Sonra Çalışmaya Başlayan Kadın Sigortalılar

2008 yılı Ekim ayından sonra çalışmaya başlayan ve başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul durumda çocuğu bulunan kadın sigortalının çocuğunun doğum tarihi dikkate alınarak, çocuğun maluliyetinin işe giriş tarihinden önce olması halinde; işe giriş tarihinden, sonra olması halinde ise maluliyet tarihinden itibaren yararlandırılmaya başlayacaktır.

Kontrol Muayenesine Tabi Tutulacak Çocuklar

Kadın sigortalının hizmetine ilave edilecek ve emeklilik yaşından düşülecek süresi, çocuğunun başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul olma halinin devam ettiği sürede geçen çalışmalarına göre belirlenecektir. Çocuğun başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul olma halinin yapılacak kontrol muayenesi sonucu ortadan kalktığı anlaşılmaması halinde, durumunun ortadan kalktığı tarihten itibaren geçen çalışmalarından dolayı kadın sigortalılara ilave bir hizmet verilmeyecektir.

Başka Birinin Sürekli Bakımına Muhtaç Derecede Malul Olduğu Tespit Edilen Çocuğun Ölmesi

Toplam hizmete ilave edilecek ve emeklilik yaşından düşülecek süre, başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul



olduğu tespit edilen çocuğun yaşadığı sürede geçen çalışmalara göre belirlenecektir. Başka birinin sürekli bakımına muhtaç olma hali Kurum sağlık kurulları tarafından tespit edildikten sonra çocuğun ölmesi halinde, çocuğun ölüm tarihinden itibaren geçen çalışmalarından dolayı kadın sigortalılara ilave bir hizmet verilmeyecektir.

Evlat Edinilen Çocuğun Başka Birinin Sürekli Bakımına Muhtaç Durumda Olması

Kadın sigortalının kendisinin veya eşiyle birlikte evlat edindiği çocuğunun başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul olduğunun tespiti halinde bu çocuk nedeniyle de kadın sigortalı yasadan yararlandırılacaktır. Bu durumda olan kadın sigortalının ilave hizmeti belirlenirken diğer hususlarla birlikte çocuğun evlat edinildiği tarih de göz önünde bulundurulacak, ancak ilave hizmetin verileceği sürenin başlangıcı çocuğun evlat edinilme tarihinden önce olamayacaktır.

Kadın Sigortalının Başka Birinin Sürekli Bakımına Muhtaç Derecede Malul Çocuğunun Birden Fazla Olması

Kadın sigortalının başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğunun birden fazla olması halinde maluliyet tarihi eski olan rapor esas alınarak yararlanacağı hizmet süresinin başlangıcı belirlenecektir. Çocuklardan birinin başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul olma durumundan çıkması halinde diğer çocuklarından dolayı kadın sigortalıya ilave hizmet verilmeye devam edilecektir. Ancak, diğer çocukların maluliyetlerinin başlangıç tarihi malul durumdan çıkan çocuğun çıkış tarihinden sonraki bir tarih ise bu çocuklarının maluliyetinin başlangıç tarihinden itibaren ilave hizmet süresi verilecektir.

Başka Birinin Sürekli Bakımına Muhtaç Derecede Malul Çocuğun 2828 Sayılı Kanun Hüükümlerine Göre Korunma, Bakım ve Rehabilitasyon Hizmetlerinden Faydalanması

Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğun 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ka-



nunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden sürekli veya süreksiz olarak faydalanması dikkate alınarak kadın sigortalılara ilave hizmet verilecektir. Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğun, sürekli ve yatılı olarak korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretli veya ücretsiz faydalandıkları süre için prim ödeme gün sayılarının dörtte biri prim ödeme gün sayıları toplamına eklenmeyecektir.

İlave Hizmet Süresi Olarak Değerlendirilmeyecek Süreler

5510 sayılı Yasaya göre prim ödeme gün sayılarının ¼'i prim ödeme gün sayıları toplamına eklenecek kadın sigortalıların prim ödeme gün sayıları değerlendirilirken, 5510 sayılı Yasa uyarınca hesaplanan fiili hizmet süresi zammı, itibari hizmet süresi ve başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul birden fazla çocuğu olanlardan ikinci ve diğer çocukları için ilave hizmet süresi verilmeyecektir.

Kadın sigortalının boşanması durumunda başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul çocuğunun velayetinin,

► Çalışmaya başladığı tarihten önce başka birisine verilmesi halinde çalışmaya başladığı,

► Çalışmaya başladığı tarihten sonra başka birisine verilmesi halinde velayetin verildiği tarihten itibaren geçen çalışmalarından dolayı ilave hizmet verilmeyecektir. ■



Saman nezlesi kötü günler yaşatmasın...

Çiçeklerin açması, polenlerin uçuşmasıyla birlikte hapşırıp öksürmeye başladıysanız mevsimsel alerjik rinite (saman nezlesine) yakalanmış olabilirsiniz. Alerjiye neden olan maddelerden uzak durmanız ve tedavi olmanız gerekiyor.

Alerjik rinit, burun mukozasının alerjik nedenli iltihabıdır. Alerjenlerin hava yolu mukozasına yapışarak iltihabi reaksiyonları başlatması ile meydana gelir. Belirli mevsimlerde (en çok polenlerin uçuştğu bahar aylarında) ortaya çıkan tipine *mevsimsel rinit* denir. Mevsimsel alerjik rinit saman nezlesi olarak da bilinir. Alerjik rinitin tüm bir yıl boyunca süren tipi vardır ve *perennial rinit* olarak adlandırılır. Perennial rinite neden, genellikle yıl boyunca ortamda bulunan hayvan tüyü, çeşitli kimyasallar veya ev tozu gibi alerjenlerdir.

Sıklıkla rüzgârın havada uçurduğu polenlere bağlı olarak gelişen alerjik rinite, herhangi bir alerjen de sebep olabilir. Kendiliğinden geçme olasılığı ise oldukça düşüktür. Alerjik rinite yakalanmamak için bu hastalığa neden olan alerjenlerden uzak durmak ve bunun için gerekli tedbirleri almak gerekir.

En sık olarak havada uçan polen-

ler ve çevremizde bulunan ağaçlar alerjik rinite yol açar. Fakat benzer reaksiyon küf, hayvan tüyü, ev tozu ve akarları gibi alerjenlere karşı da gelişebilir. Rüzgârla havada uçan küçük polenlerin hava yolları mukozasına yapışarak alerjik olayı başlatması ile alerjik rinit meydana gelebilir. Bu alerjenler ebatlarından dolayı burun mukozasında yakalanır ve genellikle daha aşağılara inerek alt solunum yolu belirtileri oluşturmazlar. Reaksiyonları başlatan polenler kişiye ve yöreye göre farklılık gösterirler. Özellikle kuru ve rüzgârlı havalarda havadaki polen miktarı fazladır, o nedenle bu tür havalarda alerjik rinit görülme sıklığı artar.

Belirtiler

Alerjen ile karşılaşıldığında özellikle ağız, burun, gözler, boğaz ve deride kaşıntı ortaya çıkar. Burun akıntısı ve gözlerin sulanması tipiktir. Burun tıkanıklığı ve koku almadaki güçlük de ortaya çıkabilir. Bazen

bu belirtilere hırıltılı solunum eşlik edebilir. Öksürük ve baş ağrısı da görülebilir.

Alerjik rinit genellikle alerji yatkınlığı olan kişilerde görülür. Bu kişilerde diğer alerjik hastalıkların (egzama, ürtiker veya astım gibi) görülme sıklığı normal kişilere göre daha fazladır. Ayrıca ailesinde alerjik hastalık öyküsü olan kişilerde de alerjik rinit ve diğer alerjik hastalıkların görülme sıklığı daha fazladır. Hastalık semptomları genellikle 40 yaşından önce ortaya çıkar ve yaş ilerledikçe şikayetler azalır. Fakat hastalığın kendiliğinden tamamen geçmesi nadirdir.

Alerjik rinit tanısındaki en önemli şey hastanın öyküsüdür. Belirtilerin hangi mevsimde, ne ile karşılaşıldığında, nasıl ortaya çıktığının bilinmesi tanıya ulaşmada önemlidir. Bazen yapılan testlerin sonuçları negatif olduğu halde, hastanın tipik öyküsünden tanı koymak mümkün olmaktadır. Muayene sırasında

Alerji nedir?

Alerji vücudun yabancı bir madde ile karşılaştığında buna karşı geliştirdiği bir yanıttır. Vücudun karşılaştığı yabancı maddeye **antijen** adı verilir. Alerjiye neden olan maddelere **alerjen** de denilmektedir. Alerjik reaksiyonlar vücudun belirli bir bölgesinde olabileceği gibi, yaygın da olabilir. Alerjik reaksiyonlarda en korkulan şey **anafilaksi** dediğimiz, hayatı tehdit eden durumun gelişme riskidir, fakat bunun tüm alerjik reaksiyonlar içinde görülme sıklığı oldukça düşüktür.

hastaların bu-
run mukozaları so-
luk, fakat burun de-
likleri kırmızıdır. Bu hastalarda bu-
run mukozasının sürekli iltihabına
bağlı polipler gelişmiştir, bu polip-
ler özellikle tüm yıl boyunca devam
eden tipte sıklıdır. Bu polipler de bu-
run tıkanıklığına neden olabilir. Tanı
testleri arasında alerjiye neden olan
antikor IgE'nin, total kan düzeyinin
ölçülmesi ve özel alerjene karşı uy-
gulanen alerji testleri en sık kullanı-
lan tanı yöntemleridir. Özellikle de-
riye uygulanan alerji testleri en sık
kullanılan metoddur. Kanda *eosino-
fil* denilen ve alerjik reaksiyonlarda
sayıları artan hücrelerin sayılması
veya bu hücrelerin burundan alınan
sürüntüde incelenmesi tanıyı des-
tekler. Bazen de olası alerjenlerden
uzak durma veya karşılaşma sonra-

sındaki yanıtı bakılarak
alerjenin tanısına gidi-
lebilir.

Alerjik rinit olanlar nelere dikkat etmeli?

- ☛ Tozlu ve polenli or-
tamlarda bulunmamalı,
eğer bulunmak durumunda
kalınırsa da maske kullanılma-
lıdır.
- ☛ Polenlerin uçtuğu mevsimlerde
kapı ve pencereler kapalı tutulmalı-
dır.
- ☛ Kaloriferli evlerde kuru ev havası
alerjik rinitin kötüleşmesine ne-
den olabileceğinden, evde
hava nemlendiricisi kul-
lanılmalıdır.
- ☛ Oda havasının te-
mizliğine dikkat edil-
meli, havalandırılması
sağlanmalıdır.
- ☛ Evde hayvan besle-
mekten ve bitki yeti-
ştirmekten kaçınılmalı-
dır.
- ☛ Tüylü ve yünlü bat-
tanyeler yerine pamuklu
ve sentetik olanları tercih
edilmelidir.
- ☛ Toz barındırabilecek tarzda
kilim, halı gibi ev eşyaları kulla-
nılmamalıdır.

Tedavisi

Alerjik hastalıklarda en önemli şey
alerjen ile karşılaşmaktan kaçınmak-
tır. Alerjik rinitin tedavisi şikayetlerin
giderilmesine yöneliktir, hastalık bu
tedaviyle ortadan kaldırılamaz. Aler-
jik rinitin tedavisinde hekim tarafın-
dan, antihistaminik denilen ve alerjen-
le karşılaştığında olaya neden olan
madde salınımını engelleyen ilaçlar,
burun iç yüzeyindeki şişliği azaltan
ilaçlar, kortizon içeren burun spreyleri
gibi ilaçlar verilebilir. Ancak tüm bu
ilaçlar muhakkak hekim tarafından
hastalığın şiddeti ve hastanın duru-
mu değerlendirilerek düzenlenme-
lidir. ■

Hangi maddeler alerjiye yol açar?

Günlük hayatımızda alerji nede-
ni olabilecek birçok alerjen ile karşılaş-
maktayız. Özellikle sanayi ürünlerinin ve kimya-
sal madde kullanımının yaygınlaşması ile alerjik hasta-
lıkların görülme sıklığı da giderek artmaktadır. Alerjenler çok
çeşitlidir. Yiyecekler, havada uçan polenler, ev tozları ve bun-
ların içinde gözle görülmeyen küçük canlılar, hayvan tüyleri, giye-
cekler, takılar, kimyasallar ve aklınıza gelebilecek daha birçok şey
alerji etkeni olabilir. Alerjik reaksiyon kişiyi özel bir durumdur.
Farklı kişiler farklı maddelere farklı alerjik reaksiyonlar göstere-
bilirler veya hiç alerjik reaksiyon göstermeyebilirler. Alerjiye
yatkınlık kalıtsaldır ve genetik faktörler rol oynar. Aler-
jenler alerjik rinit, alerjik konjunktivit, alerjik astım,
kontak dermatit, ürtiker gibi birçok alerjik
hastalığa neden olabilir.

Televizyonun zararları



Minnesota'daki Mayo Cli-
nic hastanesinden araştır-
macılar, hobilerin bunama
başlangıcını geciktirdiğini,
ancak televizyon karşısında
vakit geçirmenin hafıza kay-
bı gibi sorunlar yarattığını
belirledi. Araştırmada, 70 ila 89 ya-
şlarında, hatırlama sorunu ya-
şayan yaklaşık 200 kişi, bu
sorunu yaşamayan bir gruba
karşılaştırıldı. Araştırmacılar,
katılımcılara son bir yıl
içinde günlük faaliyetleri
ve 50 ile 65 yaş arasında zi-

**ABD'de yapılan bir araştırma, örgü örmek,
kitap okumak gibi hobilerin bunamayı ge-
ciktirebileceğini ortaya koydu. Televizyon
seyretmek ise hafıza kaybına neden oluyor...**

hinsel olarak ne kadar aktif
oldukları hakkında sorular
sordu. Orta yaşta okuyan, oyun
oynayan veya dikiş dikmek,
örgü örmek gibi el sanatı ile
uğraşanlarda hafıza kaybı
riskinin yüzde 40 oranında
azaldığı belirlendi. İlerleyen
yaşlarda ise aynı faaliyet-
lerin bu riski yüzde 30 ila
yüzde 50 oranında azalttığı
sonucuna varıldı. Araştırmada ayrıca günde
7 saatten az televizyon sey-
redenlerin, ekran karşısın-

da daha fazla oturanlardan
yüzde 50 oranında daha az
hafıza kaybına uğradığı so-
nucuna varıldı. Alzheimer Demeği yetkilisi
Sarah Day ise gelecek 10 yıl-
da bir milyon insanın buna-
ma yaşayacağını, dolayısıyla
bunamayı önlemenin yol-
larını bulmanın çok önemli
olduğuna dikkati çekti. Day,
"Beyninize egzersiz yaptır-
mak için yap-boz yapmak,
bulmaca çözmek, hatta yeni
bir dil öğrenmek eğlenceli
olabilir" diye konuştu. ■

8 sendikanın kadınları Petrol-İş'teydi

Türk-İş Konfederasyonu'na bağlı, genel merkezleri İstanbul'da bulunan Petrol-İş, Hava-İş, Deri-İş, Tekgıda-İş, TGS, Toleyis, Tümtis, Kristal-İş sendikalarına üye olan kadınlar, sendika çalışanı kadınlar ve üye eşleri 8 Mart'ta bir araya gelerek hem sorunlarını tartıştılar hem de eğlendiler...



8 Mart 2010 Pazartesi günü Petrol-İş Sendikası Genel Merkezi'nde bulunan toplantı salonunda 13.00'da başlayan etkinlik, TGS Genel Sekreteri *Sergül Keskin*'nin 8 Mart'ın tarihçesini anlattığı konuşma ile başladı...

Daha sonra söz alan Petrol-İş Sendikası Kadın Dergisi'nden *Selgin Zırhlı Kaplan*, sendikalarda kadın görünürlüğünün artırılmasına vurgu yaptıktan sonra "Sendikaların eylem birliklerine son dönemlerde rastlıyoruz, ama sendikalı kadınların bir araya gelmesi o kadar sık rastlanan bir durum değil... Koşulları zorlamak, 8 Mart'ta kadın dayanışmasının önemini vurgulamak için böyle bir etkinlik düzenledik." dedi.

Hava-İş Genel Başkan Yardımcısı *Simay Çekem* ise kadın istihdamının

son dönemlerde genel olarak artış eğilimi gösterdiğine dikkat çektikten sonra "Bu artış sendikalara da yansımali." dedi.

Etkinliğin önemli bölümü katılımcı sendikaların üyesi kadın işçilerin konuştuğu, "Sendikalı Kadınlar Konuşuyor" forumuydu. Bu bölümde yapılan konuşmalardan, her işkolunda çalışan sendikalı kadınların sorunlarının ortak olduğu görülüyordu.

Petrol-İş'in örgütlü bulunduğu Bayer işyeri çalışanlarından *Çiğdem Sultan Altun*, kadınların ucuz işgücü olarak karşılaştıkları sorunlardan bahsederken, Tekgıda-İş üyesi *TEKEL* işçisi *Belgin Akdeniz* kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak görüldüğünün altını çizdikten sonra *TEKEL* dire-

nişindeki kadın vurgusuna dikkat çekiyordu. Hava-İş Sendikası *Sabaha Gökçen Şubesi*'nden *Berna Kayıt* ise kadın olarak çalışmanın zorluklarına değindi ve kadınları sendika çatıları altında örgütlenmeye çağırdı.

Toleyis Sendikası İstanbul Bölge yöneticilerinden *Filiz Aktaş* bazı belediyelerde eşine şiddet gösterene karşı ileri sürülen yaptırımların, sendikalarda da uygulanabileceğine dikkat çekti.

Daha sonra söz alan Deri-İş Sendikası üyesi *Çiğdem Müldür*, yapmış olduğu uzun konuşmada kadın işçi olarak karşılaştığı sorunlara dikkat çektikten sonra sendikal mücadele içinde erkeklerle birlikte mücadele verdiklerini, bu birlikteliğin yönetimlere de yansımaları gerektiğini vurguladı...

Anadolu Müzik Grubu ve Dalepe Nena'nın müzikleriyle coşan kadınlar, toplantıyı dayanışma horonu ile bitirdiler... ■

TPAO Genel Müdürlüğü'nde 8 Mart Etkinliği

Petrol-İş Ankara Şubesi 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Gününü, 100. Yılında TPAO Genel Müdürlüğü'nde çalışan kadın işçiler ile birlikte kutladı. İşyerinin girişinde sendikamız tarafından geçmiş yıllarda kullanılmış 8 Mart afişleri sergilenerek kadın işçilere Kadın Dergisi, karanfil ve bildiri dağıtıldı.

Burcu Yılmaz

Bildiride 8 Mart'ın tarihsel önemine dikkat çekilerek mücadele çağrısı yapıldı. Dağıtımdan sonra Mali İşler Müdürlüğü Toplantı Odası'nda Ankara Şube Başkanı **Mustafa Özgen**, Ankara Şube Denetim Kurulu Başkanı **Ali Naki Erol** ve TPAO Baştemsilcisi **Oktay Çetinkaya** kadın işçilerle bir araya geldi. Burada bir konuşma yapan **Mustafa Özgen**, “Kadınlara çalışma hayatındaki sorunlarını paylaşmak için sendikal işleyiş açısından

çok fırsat verilmiyor. Bu yüzden daha çok kadın temsilci olmalı. Daha çok kadın yönetimlere getirilmeli.” dedi. Özgen, kadınların olmadığı hiçbir mücadelenin başarıya ulaşamayacağını, bunun en yakın örneğinin TEKEl işçilerinin mücadelesi olduğunu söyledi. Biz de kadınlarla baş başa sorunlarını, işyerlerini ve sendikalarından beklentilerini konuştuk.

NURDAN ÜNSAL:

Ben 8 Mart'ta şunu söylemek istiyorum. Şurada bir kreş olsa mesela arkadaşımın çocuğu hasta, götürür oraya bırakır. Dışarıda da kreşler var ama 700-800 lira. Hastalanınca hemen bakabilirsin. O olmadı. Kadın doğumcu



gelsin sağlık ünitesine. Haftada bir iki gün bile olsa. İhtiyacımız oluyor dahiliye uzmanına, söyleyemiyorsun. Bunun yanında günlük süt iznini kullanmak için işveren evlere araç tahsis edip bizi bırakmalı.

NERMİN KILIÇ :

Sendikamız sadece bir kere eğlence düzenlemişti bizim için. Bir kereyle kaldık. Hep hüznü şeylerden bahsetmek istemiyoruz. Eğlenmek için sendika böyle bir organizasyon yapmalı. Genel taleplerimiz var ücretle, skalayla ilgili. Kadınların talepleri arada kayıyor. Kreş bunlardan biri. Mesela haftalık süt izinlerini toptan bir günde kullanma uygulaması kaldırıldı. Aylar-

dır yapılan uygulamanın bir personelin hatası yüzünden kaldırılması bence doğru değil. Tamam kaldırılсын diye- lim. Her gün bir kadın evine 1.5 saatte nasıl gidip gelecek. Hele bizim işyerimiz sapa bir yerde. Evi uzakta olan bir kadının gidip gelmesi çok zor. Bu kadın işçiler eve servisle bırakılmalı. Biz kadınlar olarak pek fazla eylemlere, toplantılara katılmıyoruz. Diyelim eylem var. Kocam beni arıyor “Akşam eve geç kalacağım” diyor. Bitti...

Ben çocukları, yemeği, evi düşünüyorum. Sendika bizi işyerimizden alıyor, sonrasında bırakabilir. Ayrıca sendikalarda çocuk bakım yerleri olabilir. Bunları anlatamıyoruz. Ancak seçimlerde böyle bir işe gireriz.

HATİCE YÜCEL:

100 yıl geçmiş, hâlâ aynı şeyleri konuşuyoruz. Her yıl 'şu oldu bu oldu...' Kadınların durumunda herhangi bir iyileşme görmüyorum. Demek ki 100 yıl sonra torunlarımız aynı şeyi konuşacak. Kreş konusunda burada bazı düzenlemeler yapılmış. Ücretin bir kısmını kurum ödüyor. Ancak asıl mesele 100 yıldır kadının değişmeyen konumu. ■

Adana Şubesi

Temel Vurgu TEKEl Direnişi'ydi

8 Mart'ta Adana Şube Yönetimi, şubeye ait bütün işyerlerini ziyaret ederek buralarda çalışan üye kadınların kadınlar gününü kutladılar. TEKEl direnişindeki kadınların rolü bu 8 Mart'ta Adana Şubesi'nin temel vurgusuydu... Ziyaret sırasında dağıtılan karanfillere kadın üyelerin ilgisi büyüktü... ■



Kocaeli Şubesi

Tüpraş Kış Bahçesinde Kutlama

Petrol-İş Kocaeli Şubesi, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kadın üyeleriyle birlikte kutladı.

Tüpraş Genel Müdürlüğü Kış Bahçesi'nde yapılan kutlama törenine davetli olan Tüpraş Genel Müdürlüğü ve Tüpraş İzmit Rafineri Müdürlüğü kadın çalışanlarının yanısıra Kocaeli Şube Başkanı *Ali Ufuk YAŞAR*, İdari Sekreter *Salih EFE* ile Şube Yönetici ve Temsilcileri de hazır bulundular.

Program sonunda davetli kadın üyelere Şube Başkanı ve beraberindeki yöneticiler tarafından gül takdim edildi. Aynı programlar Petrol-İş Kocaeli Şubesi'nin örgütlü olduğu kadın üyesi bulunan Deva İlaç A.Ş ile Düzce Bayer Plastik A.Ş. işyerlerinde de yapıldı. ■



Aliğa Şubesi

Ortak Kutlama

Petrol-İş Sendikası Aliğa Şubesi, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü Aliğa Emek ve Demokrasi bileşenleriyle birlikte kutladı. Kutlama, 7 Mart 2010 Pazar günü sendika konferans salonunda düzenlenen etkinlikle başladı. 8 Mart'ın, Dünya Emekçi Kadınlar Günü olarak ilan edilme sürecini anlatan ve TEKEL direnişine verilen destek görüntülerinin de içinde bulunduğu slayt gösterimiyle başlayan etkinlik, sonrasında Uluslararası İlişkiler Uzmanı *Gaye Yılmaz*'ın "Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Emegi" konulu konferansı ile devam etti.

Konferanstan sonra, emek ve emekçiden yana olan Aliğalı gençler ve Demokrasi Platformu bileşenlerinin, Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerin de katkı sunduğu "müzik dinletisi" gerçekleşti. ■

Batman Şubesi

Basın Açıklaması

Batman Şubesi'nde 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü dolayısıyla işyerleri ziyaret edilerek kadın üyelere karanfil dağıtıldı. Batman Şube Başkanı *Mustafa Tetik*, günün anlam ve önemi üzerine bir basın açıklaması yaptı, açıklamada: "*Kadın mücadelesi ve kadın özgürleşmesi, özellikle katı feodal yönleriyle bilinen bölgemizde kadınların en az birkaç yüzyıldır gerçekleştirebileceği bir dönüşümü, son 30 yılda büyük bir mücadele ile gerçekleştirmiş ve içinde bulunduğu kesimi de büyük bir toplumsal devrim eksenine almış oldukları gerçeği ortadadır.*" dedi.

Bu değişimden mutluluk duyduklarını sözlerine ekleyen Tetik, kadınların 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü kutladı. ■



Buruk Bir Mutluluk

TEKEL işçileri Ankara'da 78 günlük direnişin ardından illerine mücadeleyi büyütme ve yaygınlaştırma kararıyla döndü. Ailelerinden uzakta geçirdikleri süre boyunca Türkiye işçi sınıfına bir çok şey öğreten ve yaşadıklarıyla öğrenen işçilerle, dönerken neler hissettiklerini konuştuk. İzmir'den direnişe katılan kadın işçiler iki duyguyu bir arada yaşadıklarını ama direnişin bitmediğini düşünüyorlar.

Burcu Yılmaz

GÜLTEN

78 gün içinde çok güzel şeyler yaşadık. Bir burukluk var içimizde. Keşke böyle olmasaydı. Daha farklı bir şekilde zafer kazanıp gitmek isterdik tabii, ama yine de zafer olacak. Her şey bitmedi. Mücadelemiz devam edecek. 1 Nisan'da tüm arkadaşlarla hepimiz burada olacağız. Devam edeceğiz mücadelemize ve kazanacağımıza inanacağız. Kadınlar direngendir. Biz bu mücadelemizde de kanıtladık bunu. Bir yer kaybettik, evimizi kaybettik. Yakınınızı kaybedince yaşadıklarınızı yaşıyorsunuz. Bir yandan da gidip eşinize, çocuklarınıza kavuşuyorsunuz. Hem kaybedip hem kazanıyorsunuz. Bir tarafta mutluluk var ama onu yaşayamıyorsunuz. Buruk bir mutluluk yaşıyorsunuz. İki duygunun arasında yaşadıklarınızı hissedemiyorsunuz. O kadar tuhaf ki tarif edemiyorsun.

ELİF

İnsanın evinin başına yıkılması gibi bir şey bu. Şu an burada yaşananlar odur. Bugün buradan gidiyoruz ama direnişin bittiği anlamına gelmez. Kendi gittiğimiz illerde direnişlerimiz aynen devam edecek, hiç durmayacağız. Eğer 1 Nisan'dan önce herhangi bir şey olursa daha erken de dönebiliriz. Bir ayağımız hep burada olacak. En küçük bir hareketle hep burada olacağız. Hiçbir şey bitmiyor. Direniş her haliyle devam ediyor. Biz İzmir'e gidiyoruz. Orada da TARIŞ direnişi var. Dönüşte onlara destek vereceğiz. Farklı şekillerde farklı hareketlerle mücadelemiz devam edecek. Orada bir araya gelerek en verimli şekillerde eylem kararları alacağız.

DENİZ

Biz gelirken birilerine güvenip gelmedik. İşçiler kararlı ve dirençli

oldukları sürece önlerine ne tür engel çıkartılırsa çıkartılsın, işçiler bu engelleri aşmak için çaba harcarlar. Her engel bizi kamçılıyor.

Daha örgütlü ve daha katılımcı bir eylem süreci başlayacak bizim için. Şimdi her arkadaşımız buraya gelmedi. Ama gideceğimiz illerde daha çok insanı katabiliriz.

Hem kadın olarak, hem işçi olarak bir çok sorunla karşılaştık. Bir çoğunu aşarak geldik, şimdi de devam edeceğiz. Her ilde bir ateş yakacağız. Bu sefer daha farklı olacak. Avantajımız bu.

Dezavantajımız da var, gidince hızlı haberleşemeyeceğiz. Onu da telefonlarla çözeceğiz. Her ilde toplantı gösteri alanı vardır. Buralar kullanılacak. Her ilde küçük de olsa tepkiler verilmeli. Tepki tepkidir. Eylem her yerde eylemdir. Mutlaka ses getirecektir.

Gelmeyen arkadaşlarımızı yargılamıyoruz. Her eylemde birileri öne çıkar

bu eylemde kadınlar öne çıktı. Bu da kadınların haksızlıklara karşı direncini gösterdi. Gittiğimizde bir kişiyi bile ikna etsek kârdır. Daha güçlü bir şekilde daha güçlü bir sesle devam edeceğimize inanıyorum.

Biz; sessiz sedasız çekilerek alınımızın yazısı diye oturan işçi sınıfı olmadığımız için; 78 günlük direniş sergilediğimiz için, uyuyan işçi sınıfını uyandırdığımız için, hakları gasp edilen herkesin gözünü açmasına neden olduğumuz için de çok mutluyum. Bu yüzden mutluyum.

Ben çok şey kattığımızı düşünüyorum, Türkiye işçi sınıfı adına. Kapitalistler şunu bilsin artık hiçbir şey onların istediği gibi olmayacak. Çünkü insanlar haklarının gasp edildiğini 30 yıldan sonra anladılar. Şimdi de inançla daha kararlı bir biçimde alanlarda olacaklar diye düşünüyorum.

Sendikacı kadınlar anlatıyor:

Sekiz Kadın Sekiz Dünya

Kendisi de sendikacılıktan gelen İlknur Tenekeci araştırdı, sendikamız kitaplaştırdı... Kadınlarla sendikalar arasındaki ilişkiyi ya da ilişkisizliği işçi ve memur sendikalarında yönetici pozisyonlara gelen kadınların hikâyeleri üzerinden öğreniyoruz.

Sendikaların kadın işçi ve onların sorunları ile ilgilenmelerinin tarihi epey yenidir... Batı'da kadın hareketinin yükselmesini takiben tüm alanlarda bu arada da sendikalarda kadın sorunları konuşulmaya, çözümü için politikalar oluşturulup kadın yapıları kurulmaya başlandığında tarih 1970'li yılların ikinci yarısını gösteriyordu...

Türkiye sendikacılık hareketine bakıldığında bu konuda pek önemli adımlar attığımız söylenemez, memur sendikaları biraz daha farklı konumda, ama kadınlarla ilgili işçi sendikalarında yeni yeni deneyim biriktirmeye başladık...

Dolayısıyla "kadın ve sendika" konulu çok fazla ürün ve araştırma da ortaya çıkmıyor kolay kolay...

Ayrıca kadınlar yoksul, araştırma yapmak ve kitap çıkarmak masraflı bir iş... Bu alanda yapılan çalışmalar çok kıymetli bizim açımızdan.

8 Mart 2010 tarihinde İlknur Tenekeci tarafından hazırlanan, 8 sendikacı kadınla yapılan derinlemesine görüşmeleri içeren "Sekiz Kadın Sekiz Dünya" isimli kitap, Petrol-İş Yayınları'nın 112. kitabı olarak yayımlandı.

Kitap Petrol-İş'li kadınlara 8 Mart armağanı olarak sendikamızın şubeleri olan tüm illere postalandı.

İlknur Tenekeci Ankaralı, kendisi de bir dönem şube yönetimine kadar yükselebilmiş bir sendikacı kadın... Sendikacı kadın olarak yaşadığı gizli, açık engeller, sorunlar, bunlarla başetme biçimleri ve yorgunluklar, onun bu kitabı yazmasına neden olmuş...

Kitap üç ana bölümden oluşuyor..

Birinci bölümde sendikalardaki kadın konumuna, bu konumu iyileştirmek için yapılan çalışmalara, Türk-İş içindeki kadın örgütlenmesine ilişkin yarım kalan girişimlere işaret ediliyor.



Sendika içi iktidar ilişkileri, kadının sendikacı olmak istediğinde başına gelenler, kadının sendikal çalışmaya katılmasındaki en büyük engellerden biri olan "ev içi" de aynı bölümde işleniyor.

İkinci bölümde önce dünyanın başka yerlerindeki kadın sendikacıların deneyimleri ele alınıyor, daha sonra Türkiye'de sendikalarda yönetimlere gelebilmiş kadın sendikacıların hikâyeleri var...

Üçüncü bölüm genel bir değerlendirme niteliğinde...

Dışlama ve engelleme ilişkisi

Tenekeci'nin kadınların sendikacı olmak istediklerinde önündeki seçeneklerle ilgili tespitleri ilginç. Şöye yazıyor, kendisinin ve konuştuğu diğer sendikacı kadınların yaşadıklarından hareketle: "Sendika içi iktidarın kurgulanması ve işleme sürecinin kadınların toplumsal statülerinden çok uzak olduğu ortada. Kadınlar için iki seçenek söz konusu; ya iktidar kurgusunda kendilerine verilen fırsatlar düzeyinde yer alacaklar, bir şekilde erilleşecekler ya da iktidarı

değiştirip dönüştürecekler. Kadın-sendika ilişkisini, dışlama ve engelleme anlayış ve pratikleri şeklinde özetlemek mümkün. Kadınlar sendikalardan dışlanıyorlar, çünkü sendikalar erkek egemen yapı ve özelliklerini korumak ve yeniden üretmek konusunda ısrarlılar."

Bu direniş, elbette sendikacı kadınların iktidarı dönüştürme hayallerinin önünde en büyük engeli oluşturuyor. Belki kadınların sendikalar içinde tek tek değil ama grup halinde bulunmaları ve örgütlenmeleri ile bu açmaz çözülebilir...

Bir sendikanın yürütmesinde yer alan kadın sendikacının anlattıkları, tek kadın olmanın sorunlarını göstermesi açısından çarpıcı: "Kadın olduğumdan dolayı yaşadığım olaylar da oluyor. Mesela ben yönetime konuşulmasını, tartışılmasını ve çözülmesini istediğim bazı olayları söylüyorum. Bu konuda ısrarcı olmam gerekebiliyor. Konuyu birden fazla dile getirdiğim oluyor. Ama aynı konu bir erkek tarafından dile getirildiğinde ilk defa duyulmuş gibi önemseniyor ve ele alınıyor."

Evet, her yerde olduğu gibi demokratik olduğunu iddia eden sendikalarda da maalesef yönetim ve iktidar erkek işi olarak ele alındığı gibi bilginin de, birikim işi değil cinsiyetle ilgili olduğu düşünülüyor.

İlknur Tenekeci, kitabında sendikacı kadınların sesi olmuş. Kadın sendikacılar arasında sendikacılık deneyimine erkek perpektifi ile yaklaşanlar da var şüphesiz, ama mevcut hiyerarşiler içinden konuşan kadın sendikacılar bile, bulundukları kurumda bilince çıksın, çıkmasın kendilerini dışlayan bir mekanizma olduğunun farkındalar...

"Sekiz Kadın, Sekiz Dünya"yı sendikalar içinde aktif olmak isteyen tüm kadınlara öneriyoruz. ■

Adela'nın Şarkısı

"Bu Şarkı Kimin" Bulgaristan'dan Adela Peeva'nın senaryosunu yazdığı ve yönettiği bir belgesel. Balkan filmi olarak görülse de, aslında evrensel mesajıyla hepimizin şarkısı. Adela'nın "bizi birleştirebilir" umuduyla, bir şarkının peşine düşmesinin hikayesi. Benmerkezciliğe, ırkçılığa, milliyetçiliğe, militarizme karşı, sanatsal bir manifesto adeta.

Adela İstanbul'da, Katibim şarkısını dinlerken, Yunanlı arkadaşı bu şarkının kendi ülkesine ait olduğunu iddia eder. Hararetili bir tartışmaya girerler. Çocukluğundan beri şarkıyı bir Bulgar şarkısı olarak bilen Adela, diğerlerinin, neden şarkının kendilerine ait olduğunu iddia ettiklerini öğrenmek ister.

Balkan müzik ustası Muammer Ketenci'yi ziyaret eder. Turizmin gelişmeye başladığı 40'lı, 50'li yıllarda, şarkının tıpkı şiş kebab ve Türk Lokumu gibi bir sembol haline geldiğini söyler. 60'larda şarkıyla ilgili bir film de yapıldığını öğrenen Adela, yönetmeni Ülkü Erakalın'ı görmeye gider. Sadık Şendil'in senaryosunu yazdığı filmi Zeki Müren'in yaptığını, filmin ve şarkının popüler olduğunu, gazete kupürleriyle gösterir filminde. Aynı şarkıyı, İstanbulun fethi kutlamaları esnasında duyduğunda, benim güzel şarkım, düşmanı korkutmaya yarayacak bir marşa dönüşmüştü der, üzülür. Gösteri sırasında yapılan tezahürat, barda Yunanlı arkadaşının masaya vurup "Bu bir Yunan Şarkısı" diye bağırmasını hatırlatır ona.

Sonra, Midilli adasına gider, kahvede yaşlılarla konuşur, şarkıdan bölümler söylerler ona.

"İçinde yüz altın olan kesemi kaybettim. Sonra onu çok tatlı bir kızın bulduğunu öğrendim."

Bu şarkı Yunan şarkısıdır der oradakiler. Midilliye ait olduğunu söylerler. Yunan şarkıcısı Glikeria'nın konserinde, binlerce Yunanlı bu şarkıyı söyler ve dans ederler.

"Çık dışarı denizin kızı, Benim parlayan yıldızım. Bana boynundaki beni ver."

Daha sonra müzisyen Mihalis'le tanışır. Enstrüman çalmayı baba ve büyükbabalarından öğrenmiştir, sığınak olarak adlandırdığı atölyesinde, kemanla çalar şarkıyı. Adela, onun şarkıyla duygusal bir bağı olduğunu sezinler. Sohbet, Mihalis'in tüm zamanların en iyi kemancısı olarak gördü-

ğü Paganini'ye kadar uzanır. Mihalis'in ısrarıyla, Solon'u dinlemek için meyhaneye giderler. Solon şarkıyı daha farklı söyler.

"Atina'dan Pireye. İçinde yüz altın olan kesemi kaybettim. aman aman...Gecemi gündüze çevireceğim. Günlük ekmeğimden vazgeçeceğim. Tek başına sadece havayla besleneceğim."

Solon ve Mihalis'le vedalaşan Adela, şarkıyla ilgili bir şeyler öğrenebileceği her yere gitmek istediğini söyler ve yola çıkar.

Şimdi Arnavutluk'tadır, Enver Hoca döneminde, saldırıya karşı yaklaşık 750 bin beton sığınığın inşa edildiği ülkede. Elindeki küçük cihazdan melodisini dinlettiği kişilerden

"Arnavutluk şarkısı, Korca'dan" cevabını alır. Şarkıyı sormak için, Korca'ya gitmeli ve Theresa Kreskova'yı bulmalıdır. Konuştuğu değişik kişiler hep aynı cevabı verirler.

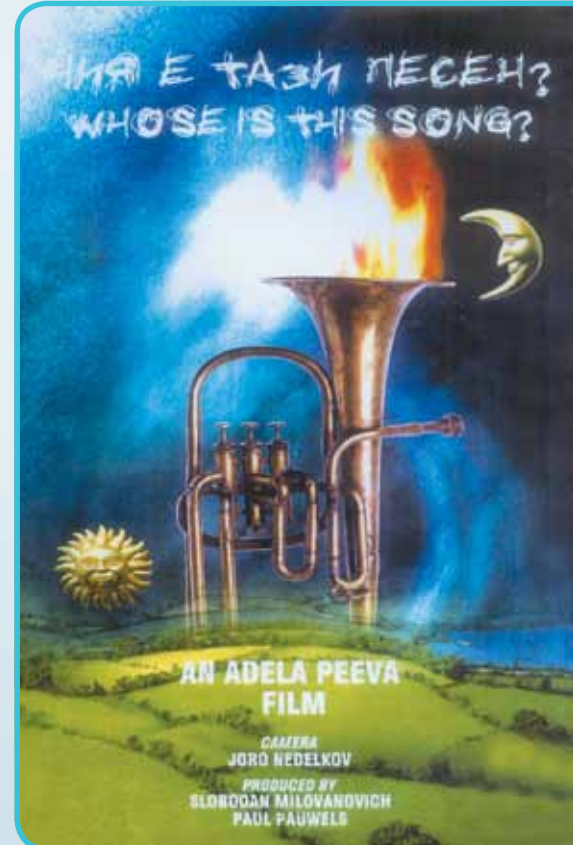
Yunan değil mi? Hayır hayır. Belki Sırpıdır? Hayır, Sırp lar asla böyle bir şarkı yapamazlar. Neden? Sırp ların gelenekleri yoktur, derler.

Theresa'ya grup olarak müzik yaparken bulur. Şarkıyı çalar, söylerler.

"Bahçende şakıyan bir kuş var / Sevgilin olan kız. / Fesleğenlere çiçek açtırmış."

.....Yolumun üzerinde küçük bir kız duruyor. Bana bakıyor, bana nereye gideceğimi göster."

Bu bir Türk şarkısı mı diye sorar müzisyenlere. Niye Türk de Arnavut değil? Belki Türkler bizden almıştır. Bizler en eski toplumlardan biriyiz. Theresa bu şarkıyı 20 yıldır söylüyor. Theresa, bu şarkıyı Tiran operasında söylediğini, hiç kayıt yapılmadığını, oysa sanatçılar için geride bir şey bırakmanın önemli olduğunu söyler. Onca da şarkı elbette Arnavutluk şarkısıdır, Korca'nındır. Konuşması devam eder: "Arnavutlar, ölçünün ne olduğunu ve nasıl



kullanılmaları gerektiğini bilirler. Acımızı, moral bozukluğu yerine güce çevirebildik. Biz Arnavutlar sağlam ruh ve karaktere sahip kişileriz"

Sana gül şurubu vereceğim

Adela sonra Saraybosna'ya gider içi sızlayarak. Savaş bitmiştir ama izleri her adımda görülebilir. Orada arkadaşı Ömer'i ziyaret eder. Akordeon sihirbazı der onun için. Benim sevgili Bulgar arkadaşım, benim Bosnalı güneş ışığım diyerek kucaklaşırlar. Aynı akşam konserde onun için çalar şarkıyı Ömer. Şarkının sözleri şöyledir:

"Bana bak, Anadolu kızı / Hz. Muhammed adına / Senin için bir aşk şarkısı söyleyeceğim. / Dertlerini yıkaman için sana gül şurubu vereceğim."



Ömer "Bu bir Bosna şarkısı. Çok güzel bir şarkı, tek söyleyeceğim bu" der ama devam eder: " Herkes, Katolik, Ortodoks, Müslüman, hepimiz bu şarkıyı sevdik ve koruduk. Çünkü o çok güzel bir Bosna şarkısıdır. Doğu ile Batıyı bir araya getirir." Savaş hakkında konuşur, yıkım görüntüleri ekrandadır.

Konserde tanıştığı şarkıcı Emina Zecai kadın kadına sohbet etmek için davet eder Adela'yı.

"Anadolu kızı şarkısı" için benim şarkım der. Sadece Bosna'nın şarkısıdır. Bu sözleri hiç kimse söyleyemez.

"*Seni çiğ ile yıkayacağım çiçeğim. / Ve seni ipeğe dolayacağım, benim aşkım.*"

Eski fotoğraflara bakarlar sonra sohbet ederler.

Savaşta nasılsa kurtulabilmiş ve bahçede cam muhafazaya alınmış bir piyano aracılığıyla tanıştığı koro yönetmeni Mehmet şarkıyı kendi korosunun da söylemesini ister.

"*Gözlerinde neden yaşlar var, diye soruyorsun kardeşim. / Beni dinle kendi hayatınla ilgili de düşün. / Minareden müezzinin sesini duyduğumuzda kalbimiz şöyle söyler: Allah büyüktür. O kurtarıcıdır.*"

Mehmet, şarkının dindar bir kadın tarafından yazılan dini bir kaside olduğunu, 30-40 yıl önce yazıldığını, ezgisinin aynı Anadolu kızı gibi çok zaman önce Türklerden geldiğini söyler. Savaşla ilgili şöyle der: " Savaş olağanüstü bir durum. Biri bana saldırap, inancımı, benim ve ailemin hayatını, onurunu tehdit ederse o zaman onu öldürebilirim."

Sonra, Adela'yı, üstünde şort tişörtüyle spor giyimli, orta yaşlı bir adamla, yeşil bir kapıdan bir mekana girerken görürüz. Önce izin ver üzerimi değişeyim deyip, dini elbiseleri geri dönerek, Adela'nın sorularını cevaplar. Bulundukları mekanla ilgili sorar önce Adela. Duvardaki büyük fotoğrafı sorar. Hz. Ali'dir. Hz. Muhammed'in damadı. Kahvelerini içerken, şarkının Saraybosna kayıtlarını dinlerler.

- Bunlar cihat şarkıları, islamı yayarken kullanıldılar. Savaş arasında söylenirdi.

"Üsküdar'a gider iken aldı da bir yağmur."

- Savaş önlenebilir miydi?

- Hayır. Savaş olmalıydı. Bu Allahın laneti idi. Çünkü Bosna, Mashall Tito ile lanetlenmişti. O Bosnalılara her şeyi verdi. Ama onlar şükretmediler. Bosna'da 750 bin karışık evlilik var. Katolik, Müslüman, Ortodoks aynı sülalede, bir evde. Bir çocuğun hangisi olduğunu nasıl anlayacaksınız?

Dönüşte, arabayı kullanan şoför tarafından eleştirilir Adela. " Buraya geldiğinizden beri, camilerden başka bir şeyi çekmediniz. Sanki burada yaşanan yerler, ya da tarihi yerler yokmuş gibi. O yüzden ben garipsedim." Bunun üzerine, taş köprüler, nehir kenarında insanlar, tarihi kalıntılar gelir ekrana. "Biz tarihe fazla kafası meşgul kişileriz, bu bizim hatamız" der şoför.

Benim canım Patsam

İliya Peyovski ünlü bir Makedon besteci ve müzisyen, köpeği ile karşılar onu ve şaşırtır.

Makedonya'da "Benim canım Drenovtsi"li

Patsam" olarak söylenir. Annemin adı Pavlina, takma adı Patsa. Şakalaştığımda ona böyle hitap ederim." Ve şarkının Makedon olması dışında her şeyi kabul ederim der. Makedon folklor müziğinde böyle bir ritmin olmadığını söyler. Adela, Drenovtsi'li Patsa isimli şarkıyı söyleyen Goga Zafirov'u bulmak için Üsküp'ten, Prilep'e yola çıkar. Zafirov, Drenovtsi köyüyle ilgili otantik bir folklor şarkısı olduğunu söyler. Şarkıyı ilk kez Prilep Radyosunda seslendirdiğinde, Patsa'yı tanıyan bir adamın yanına gelerek, onun güzelliğini anlattığını aktarır. Şarkının daha önce yapılmış kaydı televizyondan dinlenir bu kez.

"Benim canım Drenovtsi'li Patsam benden uzağa gidecek misin?

Senin iyiliğin için sahip olduğum her şeyi sattım."

Patsa üzerine konuşulur ve bu kez gezgimimiz Patsa'nın peşine düşer ve köyüne gelir, ama bulamaz. Yalnız hatıraları kalmıştır.

Makedonya'dan Sırbistan'daki Vranje'ye gelir. Burada, çingene kızı Koshtana'nın hikayesinin peşine düşer. Şarkılarıyla, 20. yüzyıl başlarında kasabanın çok sevilen Koshtana'nın en gözde şarkısıdır, aradığı şarkı. Bora Stankoviç, Koshtana'yı oyunuyla ölümsüzleştirmiş. 50'lerde bir de film çekilmiş onunla ilgili. Ekrana fotoğrafları gelir.

Köyüne gider sonra. "Çok güzel bir dansçıydı. Ama çok zaman önceydi. Artık yaşıyor" der yolda karşılaştığı bir kadın. Köyde dolaşarak onu sorarken, yaşlı bir adam onun torunu olduğunu söyler. " Çok güzel şarkı söylerdi. Eski bir ceketi vardı ve her zaman cebinde brandi şişesi olurdu. Misafirler geldiğinde bir yudum alır ve şarkı söylemeye başlardı." Ekranda Koshtana'yı şarkıyı söylerken görürüz.

"Çok güzel bir yüzün var kız, / Bundan haberin var mı?

Haberim olsa da öpmene izin / verir miydim?"

Bir başka torunu, Malika ile tanışır sonra. Aziz George gününe katılır Adela, çingene ruhunu anlamak için görmemiz gerekir der. Güneş doğarken genç kızların ırmakta yüzlerini yıkadığı festival birkaç gün sürer.

O yıl, Aziz George günü, paskalya ile aynı güne rastlamıştır. Törende dini kıyafetler içinde gördüğümüz kişiyi, kitaplıklar önünde görürüz. " Her şeyi çingeneleştirmeye çalışıyorlar. Bregoviç ve Kosturitka'nın

filmlerinde yaptığı şey. Çünkü onlar Balkanlardaki delilikle, düşmanlıkla, kinle ve kardeşlikle başa çıkamamışlar. O yüzden de her şeyi çingeneleştirme yoluna gitmişler. Bilemiyorum.” Sonra şarkıyı onun korusundan dinleriz:

“Çok güzel gür saçların var, kız, bunun farkında mısın?

Farkında olsam, karıştırmana izin verirdim?

Adela, biraz mola verip Sırplarla vakit geçirmeye karar verdiğini söyler ve bir meyhanededir.

Müzik eşliğinde oyun ve sohbetle neşeli bir ortamla karşılaşırız önce. Sonra masadaki erkeklerin konuşmalarını dinleriz.

- Ben güzel olan her şeyi severim. Güzel bayanlar geçtiğinde hala istek duyuyorum. Ama alet gitti. (gülüşmeler)

- İstek, mucizevi bir şey

Gülüşmelerden cesaret alan ikinci adam aynı minvalde, seviyeyi daha da düşürerek sürdürür konuşmayı... Tekrar birincisi alır sözü, içinde kalça, göğüs, göbek deliği olan cümleler kurar. Ama bu keyif uzun sürmez. Adela, şöyle der onlara: “Bosnalıların söylediği bir şarkı çalacağım” “Hadi dinleyelim” der birisi buz gibi.

“Gözlerinde neden yaşlar var diye soruyorsun kardeşim”

Tüm salonun bakışlarından, şarkının bu yorumunu çalmanın hata olduğunu anlamıştım. Ama çok geçti, der Adela. Konuşmalar başlar, saldırgan bir edayla.

- Bu hırsızlık! Bu bir hakaret.

- Terbiyesizlik

- Neden bu şarkıyla ilgileniyorsunuz?

- Bu ilgi politik olabilir mi? Sanırım bu bir provakasyon.

Birisi sahip çıkar sonunda. “Neden bu insanlardan şüphe ediyorsunuz? Onu rahat bırakın.”

Meyhane aniden boşalırken, kapı önünde satışmalar artarak sürer.

- Bayan Adela kameraların ne işe yaradığını bilirim.

Adela cevap verir. Tamam, alın o zaman.

- Her şey bitti, perdeler düştü. Artık kim olduğunuzu biliyoruz.

- Kimiz biz?

- Kim olduğunuzu bilmiyoruz. Gerçekten kimsiniz siz?

- Burada çekim yapmak için kimliğiniz ya da lisansınız var mı?

Ve adamın teki kolunu da uzatarak “Sana bir vurursam, yere dümdüz uzanırsın” diye saldırır. Diğeri engel olur ve giderler. Neler oluyor burada diyerek gelen kişinin kim olduğunu, Adela’nın cevabından anlarız. “Neden ne olduğunu görmek için burada değildiniz? Onlar sizin delirmiş insanlarıңыз! Tamam gidin başımdan.”

Şarkının bizi birleştireceğini düşünmüştüm

Evine, Bulgaristan’a geri döndüğünde, Sırbistan’daki olay benim için biraz fazlaydı der. Ailesinden hiç kimsenin hatırlamadığı ama kendisinin çocukluğundaki gibi hatırladığı şarkının peşine, bu sefer kendi ülkesinde düşer. Sleven’e, silahtar Stoyan’a gider. O da onu şarkının söylendiği Petrova’da, Starandje bölgesine, Bulgarların 100 yıl önce, silahlarını Osmanlılara karşı doğrulttukları yere, kurtuluş şenliği zamanında götürür.



Binlerce Bulgar, Osmanlıların kurallarına karşı gelen atalarının çabalarına saygı için tarihi Petrova’da toplanmıştır. Bir kır kahvesinde yine söze başlar Adela: “Ben bir şarkıyla ilgileniyorum” ve melodiyi mırıldanır, ve sorar.

- Bu şarkıyı siz burada söyler misiniz?

- Evet söylenir...O bir milli marş gibidir Strandje dağlarında.

Bir masa etrafında hep birlikte şarkıyı söylemeye başlarlar.

“Ay tertemiz gökyüzünde / balkan ormanlarında yükseliyor

Köleler yeni bir kahramanlık şarkısı söylüyor

Acele edelim gün doğmadan oraya varalım.”

Bu şarkının, Strandje ayaklanması sırasında,

sında, savaş marşı olduğunu söyler birisi. Masada

konuşmalar devam etmektedir. Bir adam, yani erkekler erkektir. Hadi daha fazla at der içki şişesine uzanırken. Masadaki kadın da Bulgarlar her zaman Bulgar kaldılar, eskisi gibi sözlerini onurları gibi tutan Bulgarlar var der.

Şenlikte, müzik eşliğinde son derece zarif oynayan orta yaşlı bir kadına müdahale eder bir adam.

- Burada dansöz yok. Buradan hemen git. Burası kutsal bir yer.

Kadın da cevap verir. “Türkler bile özgür, isterlerse göbek dansı yaparlar”

Yol kenarındaki motosikletli gençler sırayla müdahale ederler:

- Çingeneler ile Türkler en kötü milletler.

- Sadece gördüğümde bile tekmelemek istiyorum.

- Eğer, Bulgar değilseler, bıçağı hak ederler. Biz Bulgarlar her zaman birbirimize destek oluruz.

- Ay tertemiz şarkısının Türklerle ait olduğu söyleniyor, biliyor musunuz?

- Kim söylüyor bunu, size bunu kim söyle-diye yalan.

- Eğer şarkıcı Bulgar’sa, şarkı nasıl Türk olabilir?

- Bu Strandje’nin milli marşı.

- Şarkının Türk olduğunu söylerseniz, öldüresiye taşlanma riskine girersiniz.

- Taşlarlar, gerçekten. Özellikle de bu bölgede.

- Liderlerinin burada olmaması iyi bir tesadüf oldu.

Akordeon çalan girer söze:

- Bu şarkının Türk olduğunu söyleyeni meşe ağacında sallandıracağım.

Adela belgeselini şu sözlerle bitirir:

“Beni asmaya karar verdikleri zaman, nasıl bir şarkının bu kadar nefrete neden olabileceğini düşündüm...Benim şarkım farkındalığın ötesinde değişiyordu. Kala-balığın içinde yalnız başıma kutlamaların bitmesini bekliyordum.

Şarkıyı araştırmaya karar verdiğimde, bunun bizi birleştireceğini sanmıştım. Nefretin bu kadar kolay dışa vurulacağına asla inanmazdım” ■

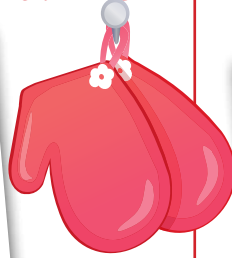
Evet, mutfakta birileri var!

Hazırlayan: Selgin Zırlı Kaplan

Yaz geliyorum diyor...

Yaz mevsimi bütün sıcaklığı ve canlılığıyla kendini göstermeye başladı. Her mevsim olduğu gibi, bu mevsimde de ilk değişen sofralarımızdaki yemek çeşitleri ve salatalar oldu. Bol yeşillik, meyve, sebze... Tarladaki tazeliğiyle yemeğimize kattığımız domatese gönül rahatlığıyla mutfaklarımızda yer vermeye başladık. Bu sayımızı, domatesli tariflere ayırdık. Sayfamızı takip ediyorsanız, siz de değişik tariflerinizi bizimle paylaşabilirsiniz...

Peynirli Domates Dolması



Malzemeler:

- 6 adet büyük boy domates
- 250 gram yarım yağlı beyaz peynir
- Yarım demet maydanoz
- 100 gram kaşar peyniri
- 1 yemek kaşığı zeytinyağı
- Karabiber
- Tuz

Yapılışı: Domateslerin içini bir kaşık yardımıyla boşaltın. Maydanozları ince ince doğrayın. Kaşar peynirini rendeleyin. Beyaz peyniri çatal ile ezin. Derin bir kapta beyaz peyniri, kaşar peynirini, maydanozu, zeytinyağını karıştırın. Tuz ve karabiber ekleyin. Domateslerin içini hazırladığınız karışımla doldurun. Fırın tepsisini yağlayın ve domatesleri yerleştirin. 180 derecede ısıtılmış fırında 7-8 dakika pişirin. Dolmaları fırından çıkartıp maydanoz yaprağıyla süsleyin. Afiyet olsun.

Domatesli Pirinç Pilavı



Malzemeler:

- 1 su bardağı pirinç
- 1.5 su bardağı su
- 2 adet orta boy domates
- 1 adet orta boy kuru soğan
- 1 diş sarımsak
- 2 yemek kaşığı zeytinyağı
- Karabiber
- Tuz

Yapılışı: Soğanı ince ince doğradıktan sonra zeytinyağıyla tencerede kavurun. Bu arada pirinci ılık ve tuzlu suda biraz beklettikten sonra suyunu süzdürün. Domateslerin kabuklarını soyduktan sonra küp şeklinde doğrayın. Sarımsağı biraz tuz ekerek çatal yardımıyla ezin. Kavurduğunuz soğanlara ekleyin. Soğanlar pembeleşince pirinci ekleyip kavurmaya devam edin. Biraz kavurduktan sonra domatesleri de ekleyin ve domatesler yumuşayınca kadar kavurmaya devam edin. Daha sonra 1.5 su bardağı suyu ilave edin. Karabiber ve tuzu da ekledikten sonra bir kez karıştırın ve tencerenin kapağını kapattıktan sonra kısık ateşte pirinçler suyunu çekene kadar pişirin. Afiyet olsun.

Domates Soslu Makarna (Bolonez Usulü Spagetti)

Malzemeler:

- 1 paket çubuk makarna (spagetti)
- 1.5 litre su
- 200 gram az yağlı dana kıyma
- 4 adet domates
- 1 adet orta boy soğan
- 3 diş sarımsak
- 3 yemek kaşığı zeytinyağı

Yapılışı: Derin bir tencereye suyu doldurup kaynatmaya bırakın. Soğanı halka halka doğrayın, zeytinyağıyla geniş bir tavada kavurun. Soğanlar pembeleştiğinde dövülmüş sarımsağı ve kıymayı ekleyerek kavurmaya devam edin. Domatesleri yıkayıp kabuklarını soyduktan sonra küp şeklinde doğrayın ve kıymalar pişer pişmez tavaya ekleyip karıştırın ve kapağını kapatıp kısık ateşte pişirmeye devam edin. Tenceredeki su kaynadığında makarnayı ekleyin ve 10 dakika ara ara karıştırarak pişirin. Suyunu süzüp derin bir servis tabağına alın. Domatesli sos piştiğinde makarnanın üzerine döküp sıcak sıcak servis yapın. Afiyet olsun...





Malzemeler:

- 1 paket (250 gr) tereyağı
- 1 buçuk su bardağı toz şeker
- 1 çay bardağı süt
- 4 adet yumurta
- 100 gr bitter (sütsüz) çikolata
- 1 paket vanilya şekeri
- 1 tutam tuz
- 2 su bardağı un
- 2 çay kaşığı kakao
- 2 çay kaşığı kabartma tozu
- 2 çay kaşığı tarçın



Yapılışı: Tereyağını bıçakla küçük parçalara ayırın ve derin bir yoğurma kabına koyun. Üzerine toz şekeri dökün ve elinizle birbirine iyice yedirerek tereyağı ve şeker elinizin sıcaklığıyla eriyinceye kadar yoğurun. Karışım krem kıvamına gelince mikser veya çırpacakla çırpın. Yumurtaları ekleyip çırpıma devam edin ve sonra vanilya ve tuzu da ekleyin. İyice karışınca un, tarçın, kakao, kabartma tozunu ve sütü ekleyip karışım bulamaç haline gelinceye kadar çırpın. Son olarak küçük parçalara bölünmüş çikolataları da ekleyip iyice karıştırın. Kek kalıbını yağlayın ve karışımı kalıba dökün. Önceden 180 derecede ısıtılmış fırında 50 dakika pişirin. Afiyet olsun...

BESLENME

DOMATESİN SAĞLIĞA ETKİLERİ

- A ve C vitaminleri bakımından zengindir.
- Bol miktarda folik asit, potasyum, kalsiyum, fosfor ve sodyum içerir.
- Antioksidan özelliği vardır.
- Soğuk algınlığı ve gribe karşı vücut direncini arttırır.
- İçeriğindeki karoten maddesi olan ve domatese kırmızı rengini veren likopen, yaşlanma etkilerine ve kansere karşı etkilidir, ayrıca kandaki kolesterol miktarını azaltmaya yardımcı olur. Likopen miktarı olgun ve pişmiş domatestede daha fazladır. C vitamini ise çiğ domatestede bulunur.
- Yüzdeki akne ve sivilcelere karşı yarıya bölünmüş domatesle masaj yapmak faydalıdır.
- Düzenli olarak tüketildiğinde, ayrıca güneşin morötesi ışınlarının zararlı etkilerine karşı koruyucu özelliği de vardır.
- Domates zeytinyağıyla birlikte tüketildiğinde içeriğindeki beta karotenin etkisi artar, bu da kan basıncının seviyesini düzenlemeye yarar.
- Günlük domates ihtiyacı, bir bardak domates suyu ile karşılanır. Günde bir domates ise iyi kolesterolü (HDL) arttırıp kötü kolesterolü (LDL) düşürmek suretiyle kalp sorunlarıyla başetmeye yardımcı olur.



Yemek Sözlüğü

DOĞRAMA YÖNTEMLERİ

Bu sayımızda bazı doğrama çeşitlerini ele aldık. Aslında hepimizin bildiği ve Türkçe'de ince ince doğramak, uzunlamasına kesmek şeklinde kullanılan doğrama biçimleri bazı tariflerde yabancı dildeki haliyle yer alıyor. Yabancı kalmayalım istedik...

Jülyen: Sebzeleri bir parmak uzunluğunda ince şeritler halinde doğramak.

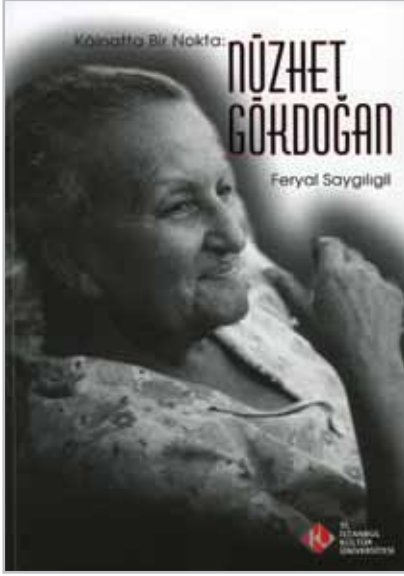
Burnuaz: Jülyen doğranmış sebzeleri bir de enine doğrayıp küçültürsek burnuaz şeklinde doğramış oluruz. Garnitür hazırlarken kullanılan bir doğrama yöntemidir.

Jardin: Burnuazın biraz daha irisi aslında. Çeşitli et ve sebze yemeklerinin tariflerinde karışımıza çıkıyor.

Masedon: Jardinin de irisine verilen ad. Bir yemek kaşığına, 8-10 parça gelmeli.

Mirpua: Bu da kuşbaşı doğramanın yabancı dildeki hali. Yemek kaşığına 3-4 parça gelecek büyüklükte parçalar meydana gelir.

Batanet Stik: Bir parmak uzunluğunda, yarım santimetrekare kesitinde çubuk parçalar halinde doğrama şekli.



Nüzhet Gökdoğan ilk kadın astronomumuz. 1928 yılında bir devlet bursu kazanarak matematik-fizik okumak için Fransa'ya gitmiş. 1932 yılında Lyon Üniversitesi'nde mate-

Kainatta Bir Nokta: Nüzhet Gökdoğan

matik lisansını tamamlayarak 1934'te Paris Üniversitesi'nden "Yüksek Lisans Diploması" almış... Nüzhet Hanım Paris Rasathanesi'nde çalıştıktan sonra 29 Eylül 1934 tarihinde İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde kurulan Astronomi Kürsüsü'ne ilk doçent olarak tayin edilmiş... Alanında pek çok ilki başarmış bir kadın...

Feryal Saygılıgil, feminist araştırmacı ve yazar... Onu sözlü tarih araştırmaları ile de tanıyoruz. Nüzhet Gökdoğan'la ve onu tanıyanlarla yaptığı sözlü tarih çalışmasına, Nüzhet Hanım'a ait bazı belge ve fotoğraflarla, dönemin kaynaklarını tarayarak elde ettiği dergi ve gazete küpürlerini de ekleyerek kapsamlı bir araştırma gerçekleştirmiş. Araştırma İstanbul Kültür Üniversitesi tarafından geçtiğimiz gün-

lerde basıldı...

Nüzhet Hanım'ın yaşamı Cumhuriyet'in eğitimli ilk kadın kuşağının yaşamıyla pek çok noktada örtüşüyor. Onlar bulundukları alanda "öncü" diyebileceğimiz kadınlardı.

"Bu devlet beni yurtdışına göndermişti, okutmuştu. Ben ülkeme borçluydum. Benden sonraki nesillere borçluydum. Bildiklerimi onlara aktarmam gerekiyordu. Bunu da en iyi şekilde yapmaya çalıştım. Hiçbir zaman keşke yurtdışında kalsaydım diye düşünmedik." diyor, Nüzhet Hanım kendisiyle yapılan görüşmede... Kendini birilerine borçlu hissetmek, birilerinden sorumlu olduğunu düşünmek... Kimsenin kimseye karşı sorumluluk hissetmediği günümüz koşullarında bu kitaptan öğreneceğimiz pek çok şey var... Öneriyoruz. ■



İşyerinde Psikolojik Taciz MOBBİNG

Mobbing, işyerinde bir çalışanın veya çalışan grubu tarafından diğer bir çalışana yöneltilen, tekrar eden ve süregelen olumsuz davranışlar veya manevi, hatta fiziksel saldırılardır. İşyerinde cinsel taciz kadınların çok daha sık yaşadığı bir şey olmasına rağmen, psikolojik taciz literatürdeki adıyla **mobbing**, sendikalar nezdinde daha çabuk kabul gördü... Bunda mobbingin sıklıkla kadınlara karşı işlenen bir suç olmasının yanı-

sıra, erkek çalışanlara karşı da uygulanmasının bir rolü var herhalde. Ama yalnız patronun veya patron vekilinin değil, çalışanların birbirlerine karşı geliştirdiği taciz biçimi olmasının da rolü var. İşletme düzeyinde verimliliği azalttığı kaygısı işverenlerin de mobbing meselesinin üzerinde durmasına yol açıyor... Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu da (Türk-İş) geçtiğimiz günlerde, Sağlık Sektörü özelindeki mobbingi işleyen

bir araştırma yayınladı.

Araştırmayı yapanlar konunun uzmanı iki kadın akademisyen: Yard. Doç. Dr. Işıl Karatuna ile Prof. Dr. Pınar Tınaz. Mobbinge bakış biçimini politik olarak sorunlu görsek de, tüm sendikalı çalışanların ve bu konuda düşünen uzmanların okuması gerekli bir kitap... Kitap mobbinge maruz kalanın izlemesi gereken yolları da gösterdiği için pratik bir öneme de haiz... ■



Tülin Tankut'tan İki Oyun: Yaz Kızım, Kız Doğulmaz

Tülin Tankut'un mesleği kimya mühendisliği, edebiyata olan eğilimi onu kadın öyküleri ve kadın oyunları yazmaya ve sinema eleştirisi yapmaya yöneltmiş. İlk oyunu "Kız Doğdu" 1993'te Ankara Devlet Tiyatrosu Küçük Sahne'de sahnelendi. Aynı yıl "Kültür Bakanlığı Sinema Eleştirisi Ödülü"nü aldı. Yazar çocuk hikâye ve romanları da yazıyor... Yaz Kızım ve Kız Doğulmaz isimli iki oyunu geçtiğimiz yılın sonlarında Mitos Yayınları

tarafından Toplu Oyunlar 2 kapsamında yayımlandı. İkisi de tek perdelik olan oyunların konusu kadın, daha doğrusu kadın olma halleri. Türkiye'de kadın kurtuluş hareketinin sesini duyurduğu yıllarda, biri hâlâ çalışan, diğeri de emekli olmuş iki kadının kadınlık deneyimleri üzerinden kurgulanmış oyunlar, kadınlar arası ilişkileri ele alıyor. 8 Mart'larda tiyatro yapmak isteyip de kadın oyunları bulamayan kadınlara ve sendika tiyatrolarına duyurulur. ■



Cemile Teyze

Özel hayatın ve demokrasinin önemi üzerine

Ben daha bahar nezlesini yeni arkamda bırakmışken, kentte hava sıcaklığı birden Ağustos ayı ortalamalarına çıktı... Serseme döndüm... Umarım yazın çöl sıcaklarıyla boğuşmak durumunda kalmayız...

Ortalık yemyeşil, bulunduğum semt leylaklarıyla ünlü. Hatta her Mayıs sonu bir leylak festivali yapılır burada... Kadınlar güzel güzel giyinip gelirler, erkeklerin bazıları masa altından bira içerler... Baharın başını görmeden yazı yaşamaya başlayalı beri vücut saatim de şaşıp kaldı... Uykularım düzensiz, gecenin bir yarısı kalkıyorum... Dön o yana, dön bu yana...

Kendimin ve yakın çevrenin meseleleri üzerinden şöyle bir geçtikten sonra, oturuyorum televizyonun karşısına... Uzmanlar "uykunuz kaçınca televizyon seyretmeyin" diyorlar.

Bu uyarının Türkiye şartlarında yaşayan insanlar için yapıldığını düşünüyorum ben... Cin gibi oluyor insan.

"Demokratik" Anayasa tartışmaları kavgalı, dövüşlü madde oylamaları, ne olacak işçilerin ve kadınların hali filan derken... Deniz Bey'in kaseti ve istifası bomba gibi düştü gündeme...

Uzman olduklarını söyleyen bir grup insan durmadan bunu tartışıyor. Her kanal böyle... Dün az izlenen bir kanalda eski mahalle arkadaşım Handan'ın ağabeyisini gördüm. Hukukçudur kendisi, bir ara ucuz gazetelerden birinde köşe yazıladı da yazmıştı... Yani 70'li yıllarını çoktan geride bıraktı. Biliyorsunuz erkekler yaşlandıkça uzman, kadınlar yaşlandıkça kocakarı olurlar. Neyse... Demans problemleri de vardı sanıyorum. Böyle ağzını aç aça "özel hayatın korunması" filan diye bağırıyordu. Bağırmasına gerek yoktu esasında, iki erkek konuşmacı daha vardı, onlar da aynı fikirdeydiler... "Demokratik rejimlerde, insan



hakları... özel hayatın korunması..." cümleleri havada uçuşuyordu. Adamcağız belli ki unuttu tartışmaların başını... Karşıdakiler başka şey söylemişler gibi onların yüzüne yüzüne bağırıyor. Günahı kanalın boyuna...

Paylaşarak çoğalma

Evet sevgili kızlarım, özel hayat çok önemli bir şeydir, titizlikle korunmalıdır. Demokrasi de öyle... Gizli tanıklıklarla memleketin kimi insanları tutuklanıyor, TEKEK işçileri coplanıyor, en sıradan demokratik haklardan biri olan sendikalaşma hakkını kullandığı için insanlar bu işsizlikte üç kuruşluk işlerinden bile oluyor, diyorlar bazıları. Fakat ne olursa olsun biz yine de hükümetin demokratik atılımlarını desteklemeliyiz... Wendy Brown diye bir yazar var, kuramcı da aynı zamanda "Artık hepimiz demokratız" diyor... Çok haklı. Başkalarını bilmem ama, ben şu memlekette demokrasi yerleşsin diye çok uğraştım kızlarım... Saçıma süpürge ettim... Hâlâ da ülkem benden bu konuda yardım isterse, her türlü yardıma hazırım... Demokrasi benim dinim imanım, Barack Obama'dan Tayyip Bey'e, kim de-

mokrazi adına bir şey yapsa arkasında olurum... Çünkü eski Yunan'dan bu yana demokrasi halkın kendi kendini yönetmesi rejimidir... Ben halkı severim... Demokrasiyi ama çok daha fazla severim... Çünkü o hangi güçleri devretmemiz, hangilerini paylaşmamız gerektiğini de gösterir bize... Paylaşacaz ki mutlu olacaz, devredecez ki sorumluluktan arınacağız değil mi?

Semt pazarı gezmelerini çok severim, devamlı beni okuyan kızlarım iyi bilirler... Şu sıralarda da pazarlar bir harika... Kuzu kulağı, rezene, labada, hindibağ, bunların hepsi şifa kaynağı. Alın kaynatın, hafif zeytinyağı limon geçirin üzerinden, bağışıklık sisteminizi güçlendirin... Geçen enginar seçiyorum tezgâhın birinden, şöyle ellerimle bir bakayım dedim, hani kılçıklı mı değil mi? Terbiyesiz pazarcı bana "Heyyy anne gel pazularıma bir bak istersen..." demesin mi? Bir sinirlendim bir sinirlendim. Bu pazarda seçme özgürlüğü yok mu, ne biçim demokrasi bu, ne biçim adalet diye bağırmaya başladım... Tezgâhın öte yanına ne zaman geçtim, pazarcının yakasını nasıl parçalamaya başladım, hatırlamıyorum. Film koptu derler ya, aynen öyle. ■

Yukarda

*Uzak bir göğün altındaydı deniz,
Suskunluğun adak testisi,
Kocaman deniz suların altında.
Dipte, maviliklerin oynadığı,
Küçük bir balığın kanadı gibi yalnız,
Umutsuzluğun bir anlamı kalmadığı,
Kumlara gömülmüş, ya da kayaya takılmış
Çapanın, gemisini bekleyen çapanın
Altında, toprak başlar ya, sonra da
Maden. Az önce çökmüş madenin altında,
Lamba söndükten sonra yıkılmış tavanın
Ve duvarı tutan kalasın altında
Tek başınaydı yaralı işçi, karanlık
Yok etmiş gözlerini ama
Kendindeydi daha, ufak bir güneş,
Dünyanın en ufak güneşi,
Çocukluk gibi, düşüncesiz kuşlar gibi,
Duydu demir aldığını geminin
Gürültülerle.
Ve yukarda,
Uzak bir göğün altındaydı deniz,
Bulutlar, martılar ve deniz.*

Melih Cevdet Anday